

**Univerzita Karlova**

**Filozofická fakulta**

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

# **Diplomová práce**

Bc. Iva Pohorská

**Zrádná slova v češtině a polštině a práce s nimi ve výuce  
češtiny jako cizího jazyka**

Czech-Polish false friends and their use in teaching Czech as  
a Foreign Language

Děkuji doc. PhDr. Ivaně Bozděchové CSc. za ochotu, cené rady, vstřícnost a podporu při odborném vedení této práce.

Děkuji též Mgr. Renatě Rusin Dybalské, Ph.D. za odborné konzultace a ochotu zapůjčení odborné literatury v těžké době vládních a epidemiologických omezení.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a příteli Janovi za trpělivost a velkou oporu, kterou mi při psaní práce poskytovali.

**Prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 8. května 2020

Iva Pohorská

## **Abstrakt**

Diplomová práce se zaměřuje na tzv. zrádná slova v současné češtině a polštině. Oba jazyky jsou nejprve představeny z hlediska jejich jazykově-typologických rysů relevantních k tématu práce. Pozornost je věnována zejména odlišnostem mezi danými jazyky, a tudíž možnými jazykovými interferencemi. Dále je v práci diskutována problematika tzv. zrádných slov (též falešných přátel) a na základě studií E. Lotka vybrány čtyři typy zrádných slov (gramaticky (dle jmenného rodu), lexikálně, stylisticky a vazebně). Tyto slovní jednotky jsou nejprve charakterizovány obecně, následně je pozornost zaměřena na konkrétní zrádná slova obsažená v referenčních rámcích pro cizí jazyky dle SERR (úrovni pro češtinu A1–B1).

Druhá část práce se na základě získaných teoretických poznatků pokouší téma zrádných slov uchopit glottodidakticky, tzn. navrhnout a doporučit metodiku, jak se zrádnými slovy pracovat při vyučování češtiny jako cizího jazyka pro cílovou skupinu rodilých mluvčích polštiny. Součástí jsou pracovní listy pro studenty a metodika pro lektory.

## **Klíčová slova**

Zrádná slova, falešní přátelé, mezijazyková homonymie, český jazyk, polský jazyk, Společný evropský referenční rámec pro jazyky, jmenný rod, lexikální význam

## **Abstract**

The diploma thesis focuses on the so called “false friends“ in contemporary Czech and Polish. Both languages are first introduced in the context of their linguistic and typological features as relevant to the subject of the thesis. Particular attention is paid to the differences between the two languages, and therefore possible language interferences. Furthermore, the paper discusses the issue of so called “false friends“ and, based on the studies of E. Lotko, there were selected four types of false friends (grammatical (according to the grammatical gender of the noun), lexicographical, stylistic and valency false friends) and discussed more. Those lexical units are first characterized in general terms, and are then focused on the specific “false friends“ contained in the Common European Framework of Reference (levels A1–B1 for Czech as a foreign language).

The second part of the thesis (based on the acquired theoretical knowledge) tries to design and recommend a methodology for working with so called “false friends“ in the teaching of Czech as a foreign language to the target group of native Polish speakers. This includes worksheets for students as well as the methodology for teachers.

## **Key words**

False friends, Interlanguage homonymity, Czech language, Polish language, Common European Framework of Reference for Languages, Grammatical Gender, Lexical Meaning

## Obsah

<b>1. Úvod</b> .....	10
<b>I. Teoretická část</b> .....	12
<b>2. Typologické a kontrastivní srovnání češtiny a polštiny</b> .....	13
2.1 Fonetika a fonologie .....	14
2.1.1 Výslovnost .....	15
2.1.2 Ortografie .....	16
2.1.3 Fonologie .....	18
2.2 Morfologie .....	21
2.2.1 Odlišnosti v morfologických kategoriích .....	22
2.2.1.1 Jmenné kategorie .....	22
2.2.1.2 Slovesné kategorie .....	25
2.3 Lexikologie .....	27
2.3.1 Slova cizího původu .....	27
2.3.2 Derivační možnosti češtiny – izolativnost polštiny .....	28
2.3.3 Syntetičnost češtiny – analytičnost polštiny .....	29
2.3.4 Další odlišnosti v lexikální rovině .....	30
2.3.5 Vzájemné jazykové kontakty a vlivy na slovní zásobu .....	30
2.4 Syntax .....	32
2.4.1 Finitní a infinitní větné konstrukce .....	33
2.4.2 Další odlišnosti v syntaktické rovině .....	34
<b>3. Základní pojmy</b> .....	37
3.1 Polysémie .....	37
3.2 Homonymie .....	38
3.3 Zrádná slova .....	40
3.3.1 Gramaticky zrádná slova .....	45
3.3.2 Lexikálně zrádná slova .....	53
3.3.3 Stylisticky zrádná slova .....	93
3.3.4 Vazebně zrádná slova .....	101

<b>II. Praktická část</b> .....	115
4.1 Hry a cvičení pro gramaticky zrádná slova .....	117
4.2 Hry a cvičení pro lexikálně zrádná slova .....	122
4.3 Hry a cvičení pro stylisticky zrádná slova .....	127
4.4 Hry a cvičení pro vazebně zrádná slova .....	133
<b>5. Závěr</b> .....	137
<b>6. Bibliografie</b> .....	139
6.1 Použité prameny .....	139
6.2 Použitá odborná literatura .....	141
<b>7. Seznam příloh</b> .....	147
<b>8. Zdroje obrázků a ostatních vizualizací</b> .....	148
<b>9. Přílohy</b> .....	I

## **Seznam zkratek**

ČCJ – *Čeština jako cizí jazyk* (úrovně A1, A2, B1)

RPČ – *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR - úrovně A1, A2*

ASCS – *Akademický slovník cizích slov*

PČP – *Pravidla českého pravopisu*

PMČ – *Příruční mluvnice češtiny*

SSČ – *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*

SSJČ – *Slovník spisovného jazyka českého*

SSoučČ – *Slovník současné češtiny*

WSJP – *Wielki słownik języka polskiego*

f. – femininum / rod ženský

m. – maskulinum / rod mužský

m. a. – masculinum animatum / rod mužský životný

n. – neutrum / rod střední

sg. – singulár / číslo jednotné

pl. – plurál / číslo množné

plt – plurálium tantum / pomnožné podstatné jméno

NOM – nominativ / 1. pád

GEN – genitiv / 2. pád

DAT – dativ / 3. pád

ACC – akuzativ / 4. pád

VOC – vokativ / 5. pád

LOC – lokál / 6. pád

INSTR – instrumentál / 7. pád

anat. – anatomie

básn. – básnický výraz

biol. – biologie



bot. – botanika  
cír. – církevní administrativa, liturgie  
ekon. – ekonomie  
expr. – expresivní výraz  
fyz. – fyzika  
geol. – geologie  
hanl. – hanlivý, pejorativní výraz  
hist. – historický výraz  
hovor. – hovorový výraz  
chem. – chemie  
jaz. – jazykověda  
kniž. – knižní výraz  
lit. – literární věda  
med. – medicína  
mor. – moravský výraz  
ob. – obecný výraz (výraz obecné češtiny)  
obl. – oblastní výraz  
práv. - právnictví  
slang. – slangový výraz  
sport. – sportovní výraz  
tech. – technika  
vulg. – vulgární výraz  
zast. – zastaralý, archaický výraz  
zdrob. – zdobnělý, deminutivní výraz  
zhrub. – zhrubělý výraz

# 1. Úvod

Co sbírá student, rodilý mluvčí polštiny, když sbírá *hříby*? Co mu podáte, když hledá *dluhopis*? Proč se na vás dívá podezíravě, když mu sdělíte, že vždy jíte *příborem*?

S těmito a dalšími podobnými výzvami / komunikačními nedorozuměními se lektoři cizího jazyka setkávají velice často a musí na ně umět vhodně reagovat. Mnohdy si lektoři odlišných vyjádření v obou jazycích ani nemusí být vědomi (viz *sbírat houby x hříby*)<sup>1</sup> neboť nevědí, že se jedná právě o tzv. zrádná slova.

Když na toto téma se svými studenty hovořím, vyjde najevo, že skoro každý z nich zažil nepříjemnou komunikační situaci vycházející právě z domněle shodné podoby slov v českém a v polském jazyce, jež ovšem v realitě shodná nebyla a lišila se svým významem, mnohdy velice. Typická nedorozumění jako např. užití polského překladového ekvivalentu pro český lexém *hledat*, záměna lexémů *čerstvý x starý* či *vonět x páchnout* jsou široce známá a nejjeden mluvčí polštiny v Česku či český mluvčí v Polsku s nimi měl osobní zkušenost.

Záměrem (a cílem) této diplomové práce je proto seznámit s tzv. zrádnými slovy (též často nazývanými falešní přátelé či mezijazyková homonyma – o tomto rozdílu viz 2. kapitola) mezi současnou češtinou a polštinou s důrazem na výuku češtiny jako cizího jazyka právě pro (rodilé) mluvčí polštiny. Oba zkoumané jazyky si jsou geneticky blízké<sup>2</sup>, proto si i přes neznalost druhého jazyka mluvčí daných jazyků v mnoha případech rozumí. Tato jazyková blízkost a předpoklad mluvčích, že podobná jazyková forma vyjadřuje rovněž i podobný sémantický význam, však často skýtá problémy a působí mezijazyková nedorozumění, neboť ačkoliv si jsou daná slova akusticky či graficky podobná (např. *krzesło a křeslo*), je mnohdy jejich význam zcela odlišný.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – v první části práce se budeme zabývat sbíráním teoretických poznatků o současném českém a polském jazyku relevantních k zaměření této práce. Nejprve na základě jazykové typologie a kontrastivní lingvistiky srovnáme oba jazyky z hlediska jazykových rovin, konkr. se budeme zabývat fonetikou a fonologií, morfologií, lexikologií a syntaxí daných jazyků.

---

<sup>1</sup> V polštině označuje lexém *grzyb* lexikální jednotku nadřazenou (označuje houbu obecně), kdežto v češtině jde o lexikální jednotku podřazenou (vyjadřuje konkrétní druh houby). Proto může vzniknout ze strany lektora mylka, že daný student sbírá pouze hříby – a nikoliv např. bedly, lišky a jiné druhy hub.

<sup>2</sup> Oba patří do tzv. slovanské jazykové větve – konkr. do západoslovanské.

Ve druhé kapitole následně vysvětlíme základní pojmy, se kterými budeme v práci pracovat. Kapitola dále obsahuje čtyři konkrétní typy zrádných slov – gramaticky (podle gramatického rodu), lexikálně, stylisticky a vazebně zrádná slova. O daných typech zrádných slov nejprve pojednáme obecně, následně je na základě tematického rámce jazykových úrovní stanovených dle SERR pro češtinu jako cizí jazyk roztřídíme do skupin dle daných jazykových úrovní (konkr. úrovní A1–B1)<sup>3</sup>, neboť jedním z cílů této práce je propojit tematiku zrádných slov s glottodidaktickou praxí. Tematickým rámcem excerpce slovní zásoby byly zvoleny tři výše jmenované jazykové úrovně.

Druhá část této práce si klade za cíl přenést poznatky z teoretické části práce do didaktické praxe a pokusit se vytvořit materiály pro české lektory učící studenty se znalostí polského jazyka, které se zaměřují právě na tematiku zrádných slov mezi oběma jazyky. Část obsahuje kromě pracovních listů pro studenty rovněž i metodickou podporu pro lektory.

Tuto práci mohou rovněž využívat lektori češtiny jako cizího jazyka, v jistých ohledech ji lze využít i vice versa – tzn. pro lektory/lektorky polského jazyka pracující se studenty/studentkami se znalostí češtiny.

---

<sup>3</sup> Použité rámce: *Čeština jako cizí jazyk: úroveň A1, A2, B1 a Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR – úrovně A1, A2.*

# **I. Teoretická část**

## 2. Typologické a kontrastivní srovnání češtiny a polštiny

Pro následné srovnání obou námi zkoumaných jazyků využijeme lingvistických přístupů tzv. typologické klasifikace jazyků (jazykové typologie) a kontrastivní lingvistiky. **Typologická klasifikace jazyků** je směr rozvíjející se přibližně od 18. století (Luschützky 2003). V rámci tohoto přístupu k jazyku se badatelé snažili „propracovat klasifikaci jazyků, resp. jejich jednotlivých složek, na základě formálních charakteristik, způsobů výstavby a uspořádání jazykových jednotek“ (Mareš 2014: 35). Tento směr studuje typy jazyků (jazykových systémů) z hlediska jejich shod a rozdílů, a to především v mluvnické stavbě. Zaměřuje se na celkový popis charakteru jejich gramatické stavby či se soustředí na jednotlivé jazykové úrovně. Vychází z pravděpodobných souvislostí daných jazyků<sup>4</sup>. V našem popisu budeme vycházet především ze zkoumání českého jazykovědce Vladimíra Skaličky (1909–1991), člena Pražského lingvistického kroužku a žáka V. Mathesia, který rozvinul koncept německého (pruského) lingvisty W. Humboldta a popsal 5 jazykových typů: typ *aglutinační* (gramatické významy slov jsou vyjadřovány morfémy, zejména sufixy, jež jsou řazeny vedle sebe a každý morfém vyjadřuje pouze jednu gramatickou kategorii)<sup>5</sup>, *flexivní/flektivní* (gramatické významy jsou též vyjadřovány prostřednictvím morfémů (prefixů či sufixů), morfémy však v sobě na rozdíl od jazyků aglutinačních hromadí více gramatických významů)<sup>6</sup>, jazyky *introflexivní* (neboli jazyky s vnitřní flexí – gramatické významy se vytváří samohláskami – tzv. interfíxy, které jsou vkládány do souhláskového kořenu slova)<sup>7</sup>, čtvrtým typem jsou jazyky *izolační/izolující/analytické* (forma plnovýznamových slov se nemění, gramatické významy jsou vyjadřovány pevným slovosledem a tzv. funkčními slovy (zejména předložkami, zájmeny, pomocnými slovesy atd.))<sup>8</sup>. Posledním typem jsou jazyky *polysyntetické* (tyto jazyky neskloňují ani nečasují, slova jsou kladena vedle sebe. Plnovýznamová slova mají gramatické funkce. Spojováním slov vznikají nové významy, jež přímo nevyplývají z významů daných složek – např. v čínštině spojení ‚oheň‘+ ‚vůz‘ vytváří nový význam, a to ‚vlak‘)<sup>9</sup>. Tato typologie je dodnes validní, ačkoliv je zaměřená především na celek (holistická) a žádný jazyk nenaplnuje její parametry beze zbytku, popsané jazykové typy jsou pouze konstrukty (jedná se o tzv. „(moderní) ideální typologii“ (Luschützky 2003: 30–34, Mareš 2014: 36–39)). Dále využijeme

<sup>4</sup> Nedokazuje však jejich příbuznost.

<sup>5</sup> Typické rysy tohoto typu vykazují např. maďarština, turečtina, japonština či baskičtina.

<sup>6</sup> Do tohoto jazykového typu se řadí např. čeština, polština, latina, svahilština či sanskrt.

<sup>7</sup> Tento typ je typický zejména pro semitské jazyky – arabštinu či hebrejštinu. V omezené míře se vyskytuje např. v angličtině (*tooth – teeth* aj.) nebo němčině (*Vater – Väter* aj.).

<sup>8</sup> Např. angličtina, francouzština či havajština.

<sup>9</sup> Např. čínština, indonézština či vietnamština.

novější přístupy jazykové typologie, které se od zkoumání jazyků jako celku začaly soustředit na komplexní výzkum daných jazyků, a to především na porovnání různých jazykových oblastí a různých jazykových jevů (jazyky vokalické a konsonantické<sup>10</sup>, jazyky s převahou otevřených/uzavřených slabik<sup>11</sup> atd.).

**Kontrastivní lingvistika**, dříve označovaná jako lingvistika *konfrontační* (srov. Mach a Machová 1974), je jazykovědná disciplína, která se zaměřuje na zkoumání různých jazyků s prakticky stanoveným cílem. Zkoumá jazyky z hlediska jejich mluvnické stavby a slovní zásoby, a to bez ohledu na typologické nebo genetické vztahy daných jazyků. Cíl kontrastivní lingvistiky „je především popis strukturních a funkčních ekvivalentů mezi jazyky, jenž může být využit mj. pro jazykovou výuku (poznání cizího jazyka, zabránění interferencím, tedy vlivu jednoho jazyka na vyjádření v jiném jazyce“ (Mareš 2014: 42). Kontrastivní zkoumání má těsnou spojitost s jazykovou typologií, která využívá jeho výsledků.

V následném srovnání češtiny a polštiny budeme vycházet z obou přístupů. Ve stručnosti popíšeme strukturu obou zkoumaných jazyků. Neboť je náš výklad zaměřen především na výuku češtiny, budeme se soustředit především na jevy, které se v češtině a polštině liší, a mohly by proto studentům potenciálně dělat problémy, způsobovat interference (tj. negativní transfery) z polštiny. Budeme postupovat podle jednotlivých jazykových rovin, ačkoliv si jsme vědomi faktu, že některé jazykové jevy zasahují do více rovin. K fonetickému přepisu nebudeme využívat mezinárodní transkripci IPA, ale zjednodušenou, slovanskou transkripci (podle Nagórko 2002: 60–65).

## 2.1 Fonetika a fonologie

Ačkoliv náleží čeština i polština do jedné jazykové větve, západoslovanské, a tudíž mají oba jazyky mnoho společných jazykových rysů, nalezneme mezi nimi i mnohé typologické rozdíly. Nejprve se zaměříme na stejnosti a odlišnosti v rovině fonetické a fonologické. Do tohoto oddílu také začleníme pojednání o české a polské ortografii, neboť rozdíly ve formě písemného zápisu jsou mezi oběma jazyky velice markantní a důležité. Tuto část z hlediska logického řazení celků (od konkrétních k obecným) klademe ještě před obecnou, fonologickou část diplomové práce.

---

<sup>10</sup> Touto typologií se zabýval např. Alexander V. Isačenko (Luschützky 2003: 46–47).

<sup>11</sup> Mareš 2014: 40.

### 2.1.1 Výslovnost

Nejmenší, abstraktní jednotka zvukového plánu jazyka se nazývá foném (Palková 1994, Cvrček 2013, Nagórko 2002). Foném je definovaný z hlediska funkčního a distinktivního. Jednotkou na stejné úrovni, posuzovanou však z hlediska artikulačního a akustického, je hláska (ibid). Jinými slovy: foném vyjadřuje abstraktní jednotku jazyka, zatímco hláska dává fonému konkrétní akusticko-artikulační vlastnosti. Např. v češtině se vyskytuje hláska [ŋ] (ku příkladu ve slově *banka*, výslovnost [ban̩ka]), která však nemá status fonému, neboť se vyskytuje pouze před určitými hláskami, konkrétně /k/ a /g/. Hláska [ŋ] je tudíž pouze poziční variantou fonému (tzv. alofonem). Současná čeština disponuje 39 fonémy, a to konkrétněji 13 vokály (5 krátkými, 5 dlouhými a 3 diftongy) a 26 konsonanty (Cvrček: 2013).<sup>12</sup> Spočítat, kolika fonémy disponuje současná polština, je o něco složitější, neboť každý autor uvádí počty jiné<sup>13</sup>. V naší diplomové práci budeme vycházet ze studie polských lingvistek D. Ostaszewské a J. Tambor *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego* (2004), podle které současná polština disponuje 37 fonémy, konkrétně 6 vokály a 31 konsonanty.

Na rozdíl od češtiny se v polštině udržela distinkce ve výslovnosti hlásek /i/ – /y/ (viz níže)<sup>14</sup>. Polština dále disponuje nosovými samohláskami *ą* a *ę*, jež se v češtině nevyskytují (jelikož se tato práce soustředí zejména na polské studenty/mluvčí, kteří se učí češtině, nezahrnujeme do textu pravidla výslovnosti těchto hlásek). Dalším, neméně významným rozdílem mezi oběma jazyky je kvantita vokálů. Kvantita vokálů se vyskytuje pouze v češtině a plní mnoho funkcí, zejména funkci slootovornou a tvarotvornou (viz s. 16 a 19).

Negativní transfer může způsobovat polský grafém *ó*, který se v polštině (oproti češtině) vyslovuje stejně jako grafém *u* – [u], polština má tudíž dva grafémy (*u*, *ó*), jež se vyslovují totožně.

---

<sup>12</sup> Status fonému nemají hlásky: střední středová samohláska [ə] laryngální explozíva [ʔ], znělá velární frikativa [ɣ], znělá alveolární afrikáta [ʒ], neznělá frikativní vibranta [ʀ], labiodentální nazála [ŋ] a velární nazála [ŋ]. (Cvrček 2013: 44–46).

<sup>13</sup> Počty vokálů varíují od 6 do 10, u konsonantů se počty liší dokonce až o 19 (od 30 do 49). Srov. *Zarys gramatyki polskiej* (2002) od autorky A. Nagórko uvádí 8 vokálů (6 krátkých a 2 nosové) a 39 konsonantů. M. Wiśniewski dělí v publikaci *Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego* (2001) polské fonémy na 10 vokálů (6 samohláskových a 4 nesamohláskové) a 30 konsonantů. Nejednoznačné počty fonémů se vyskytují v publikaci *Fonetika a fonologie současné polštiny* (1993) autora Mieczysława Balowského, neboť z počátku (na s. 70) uvádí autor počet fonémů 36 (6 vokálů a 30 konsonantů). Měkké hlásky [p´], [b´], [m´], [f´], [v´] na s. 119 řadí k fonémům, ovšem v následné podrobné analýze každého polského měkkého konsonantu zařazuje dané hlásky pod ‚hlásky‘, nikoliv ‚fonémy‘. Jednoznačné není ani zařazení dvou polských nazálních vokálů (nosových samohlásek), které se ve zmíněném součtu na s. 70 neobjevují, v následné podrobné analýze polských vokálů však ano. Celkový počet polských fonémů v této publikaci tudíž kolísá od 36 ke 44.

<sup>14</sup> Tato distinkce v češtině již zanikla.

Odlišnosti ve výslovnosti mezi oběma jazyky se vyskytují také u hlásek /h/ a /ch/, jež se v polštině ve výslovnosti neliší<sup>15</sup> a hlásky /r/ a /l/, jež jsou na rozdíl od češtiny v polštině neslabikotvorné (viz s. 20). Tyto zmiňované hlásky by tudíž mohly studentům češtiny způsobovat problémy v důsledku negativního transferu z polštiny.

Potenciální obtíže ve výslovnosti mohou způsobovat také zdvojené hlásky (tzv. gemináty). V polštině jsou tyto hlásky vyslovovány obě – např. *inny*, *Anna* [inny], [anna] na rozdíl od češtiny, ve které je zdvojená hláska realizována pouze jednou<sup>16</sup> – *Anna* [ana].

Oproti češtině rozlišuje polština souhláskové fonémy (či varianty fonémů<sup>17</sup> (např. Ostaszewska a Tambor 2004)) měkké [p´], [b´], [m´], [f´] [v´], [ć], [ś], [ź], [k´], [g´] aj. a tvrdé [p], [b], [m], [f] [v], [č], [š], [ž], [k], [g] aj. Rovněž tyto rozdíly se následně mohou projevit ve výslovnosti českých fonémů.

V neposlední řadě je třeba uvést, že v současné polštině již zanikla opozitnost dlouhých a krátkých samohlásek, která je naopak velice důležitá v současné češtině a která v mnoha případech tvoří významové distinkce slov (srov. *kolik* – *kolik*, *pata* – *pátá*, *milá* – *Míla*). Opozice dlouhých a krátkých samohlásek se v polské výslovnosti vyskytovala do počátku 16. století, poté zanikla (Nagórko 2002). Z tohoto důvodu je třeba se na tuto distinkci v češtině se studenty znalými polského jazyka více zaměřovat.

### 2.1.2 Ortografie

Odlišnosti mezi češtinou a polštinou se projevují také v zápisu daného jazyka. Oba jazyky používají k zápisu slov latinku, ale také obsahují několik grafémů (písmen), které se v druhém jazyce nevyskytují nebo se jinak vyslovují. Ze statistického hlediska obsahuje česká abeceda 42 grafémů. Polská abeceda zahrnuje grafémů o deset méně (tj. 32). Zvláštní kategorii tvoří v polštině spřežky, které jsou jen dílčími znaky, a nemají proto status samostatného grafému<sup>18</sup>. Do polské abecedy se také oproti češtině tradičně nezapočítávají grafémy *v*, *q* a *x*, neboť se vyskytují se pouze ve slovech cizího původu (Nagórko 2002). Oba zkoumané jazyky používají k zápisu liter latinku, styly zápisu se však v mnoha ohledech liší.

<sup>15</sup> Liší se však stylisticky, neboť /h/ je pouze regionální.

<sup>16</sup> Gemináty mohou být i v češtině ortoepické, a to pokud rozlišují význam slov – srov. *raci* vs. *racci*. Odborné publikace zabývající se českou fonetikou (Hála 1962, Palková 1994) však uvádějí pouze výrazy typu *babiččin*, *kamenný*, *rozzářit*, aj. Dle Hály (1962: 373) se ovšem v češtině nejedná o gemináty v pravém smyslu slova.

<sup>17</sup> Viz problém počtu fonémů v polštině výše.

<sup>18</sup> Na rozdíl od češtiny, ve které se jediná domácí spřežka *ch* do grafémů počítá (Čermák 2010).



Jedna z hlavních odlišností mezi češtinou a polštinou jsou háčky nad literami. Polština využívá v podobné funkci buďto spřežky:

ś – sz (např. čes. *škola* – pol. *szkola*)

ć – cz (např. čes. *čas* – pol. *czas*)

ź – rz (např. čes. *řeka* – pol. *rzeka*)<sup>19</sup>

čárky (v polské terminologii ‚kreska‘):

[ż] – ź (např. pol. *źle* [žle])

ń – ñ (např. čes. *kůň* – pol. *kóń*)<sup>20</sup>

[ć] – ć (pol. *sześć* [šešč])<sup>21</sup>

[ś] – ś (např. pol. *śnieg* [šniek])<sup>22</sup>

či tečku (‚kropka‘):

ż – ź (např. čes. *žito* – pol. *żyto*)<sup>23</sup>

Polština nemá odpovídající označení pro české hlásky a grafémy *d'* a *t'*. První zmiňovaná hláska je podobná polským grafémům *dź/dz* (např. pol. *dziękować* [žerŋkovač]). Palatální [t'] připodobňuje Z. Tarajło-Lipowska polskému grafému *ć* např. ve slovech *nić* [ňič], *sieć* [šieć] – v češtině ‚nit‘, ‚sít‘ (Tarajło-Lipowska 2000: 13). Litera, která se nevyskytuje naopak v češtině, je litera *ł*.

Jak jsme již zmínili výše, rozdíl se v obou jazycích nacházejí také v distribuci fonémů/grafémů *i* a *y*. V českém jazyce rozdíl ve výslovnosti mezi měkkým *i* a tvrdým *y* zanikl, v polštině se doposud zachoval. Distribuce zmíněných vokálů v písemném projevu závisí na okolních hláskách a může způsobovat potenciální interference, neboť pravidla jejich psaní jsou v obou jazycích odlišná (Muryc 2005 a 2010). V češtině psaní *i/y*, *í/ý* v domácích slovech upravují Pravidla českého pravopisu – měkké *i* (též jota) následuje po grafémech *ż*, *ś*, *ć*, *ź*, *j* a obvykle i po *c*<sup>24</sup> (tzv. ‚pravopisně měkkých souhláskách‘ (PČP 2003: 13)); ypsilon následuje po grafémech *h*, *ch*, *k*, *r* (tzv. ‚pravopisně tvrdých souhláskách‘ (ibid)). Po grafémech *d*, *t*, *n*

<sup>19</sup> Výslovnost *rz* je však více podobná české hlásce [ž] - [žeka].

<sup>20</sup> Též realizace *ni-* (např. *nie*, [ńie], *niski* [ńisk'ɨ] aj.).

<sup>21</sup> Též realizace *ci-* (např. *ciasto* [ćiasto], *cicho* [ćixo] aj.).

<sup>22</sup> Též realizace *si-* (např. *się* [šie], *siwy* [šivy] aj.).

<sup>23</sup> Též realizace *zi-* (např. *zielony* [želony] *zima* [žima] aj.).

<sup>24</sup> K této problematice např. viz Adam 2003 a 2010.

píšeme v češtině buďto ypsilon (v případě, označují-li tvrdé /d/, /t/, /n/), nebo jotu (v případě, označují-li měkké /dʲ/, /tʲ/, /nʲ/). Obojetné souhlásky *b, f, l, m, p, s, v, z* mohou obsahovat jak ypsilon, tak jotu – pravidlo upravují tzv. „vyjmenovaná slova“. Naproti tomu v polském jazyce musí měkké *i* ve slovech domácího původu následovat vždy po grafémech *k* a *g* (srov. č. *vyšoký*, (s) *kým* – pol. *wysoki*, (z) *kim*) a tvrdé *y* následuje (ve slovech domácích) po grafémech/spřežkách *ł, sz, ź, cz, dź* (srov. č. *široký, čistý* – pol. *szeroki, czysty*). V případě všech polských souhlásek má jota vliv na změkčení výslovnosti předcházející hlásky (např. v obou jazycích ale závisí také na gramatické struktuře věty – na shodě: (č. *pracovali x pracovaly* (v případě, že se jedná pouze o rod ženský) – v pol. *pracowali x pracowały* (v případě, že se jedná pouze o rod ženský)). Pokud jde o výslovnost, dodejme, že v češtině se obě grafické podoby slovesa vyslovují stejně [pracovali] – [pracovali], zatímco v polštině nikoliv [pracovali] – [pracovaay].

### 2.1.3 Fonologie

Prvním důležitým faktorem pro fonologickou typologii je repertoár fonémů (poměr počtu vokalických a konsonantických fonémů). Podle tohoto počtu (resp. podle vzájemných proporcí vokálů a konsonantů daného jazyka) se v jazykové typologii rozlišují jazyky vokalické a konsonantické.<sup>25</sup> Ideální proporce vokálů a konsonantů je 3 : 7 (nebo též 30 % : 70 %). Jazyky, které mají ve svém systému 70 % konsonantů nebo více, jsou pokládány za jazyky konsonantické a logicky jazyky s nižším procentem konsonantů než 70 jsou považovány za jazyky vokalické (Nagórko 2002: 31, Wiśniewski 2001: 192–193). Jak jsme již uvedli výše, současná čeština disponuje 39 fonémy (13 vokalickými a 26 konsonantickými). Současná polština má (podle jazykovědkyň Ostaszewské a Tambor (2004)) o dva fonémy méně, a to 6 vokalických a 31 konsonantických. Z těchto dat vyplývá, že češtinu lze zařadit mezi jazyky vokalické (obsahuje  $66, \overline{6}$  % konsonantů)<sup>26</sup>, zatímco polština nabývá rysů jazyka výrazně konsonantického (83,78 % konsonantů)<sup>27</sup>. Jiní lingvisté uvádějí v případě polštiny poměry vokálů a konsonantů odlišné<sup>28</sup>, náležitost polštiny ke konsonantickým jazykům se však nezmění.

<sup>25</sup> Viz např. Lotko 1981, nebo Nagórko 2002.

<sup>26</sup> Konkrétně  $33, \overline{3}$  % vokálů :  $66, \overline{6}$  % konsonantů.

<sup>27</sup> Konkrétně 16,2 % vokálů : 83,78 % konsonantů.

<sup>28</sup> Srov. Wiśniewski 25 % : 75 %; Nagórko 17 % : 83 %; Balowski  $16, \overline{6}$  % :  $83, \overline{3}$  %, resp. 18 % : 82 %.

V tomto ohledu revidujeme zkoumání uvedená ve studiích prof. Edvarda Lotka (1981, 2009), jež uvádějí poměry fonémů v češtině 28,4 % : 71,6 % a v polštině 16,6 % : 83,4 %. Čeština se v těchto výpočtech pohybovala na hranici mezi vokaličností a konsonantičností (71,6 % konsonantů)<sup>29</sup>, zatímco v našem revidovaném zkoumání se více přiklonila na stranu vokalických jazyků.

Tento rozdíl mezi oběma jazyky má své důsledky také v morfologické rovině jazyka. Slovy prof. Lotka: „Rozvinutější vokalický systém češtiny vytváří příznivé podmínky pro explicitní vyjadřování vztahů mezi autosémantickými slovy ve větě pomocí rozrůzněných prostředků vnější flexe. Jinak řečeno: gramatické morfy (koncovky) flexivního jazyka vyžadují bohatě rozvinutou vokalickou složku. Polština je tedy z tohoto hlediska méně flektivní než čeština“ (Lotko 1981: 20). A dále dodává, že „tento fakt také do jisté míry koresponduje se zjištěním, že repertoár koncovek substantivní deklinace je v polštině zhruba o 15 % chudší než v češtině“ (ibid).

Čeština se jeví jako vokaličtější jazyk zejména proto, že využívá kvantitu vokálů (tzv. kvantitativní korelace). Kvantita vokálů plní mnoho funkcí. Plní např. funkci slovtvornou (tj. rozlišuje různé slovní druhy): srov. *kolik – kolik, spali – spáli, vesele – veselé, psi – psi* aj. nebo funkci tvarotvornou (tj. rozlišuje tvar slova): srov. *děkuji* (1. os. sg.) – *děkují* (3. os. pl.); *bydli* (3. os. sg. a pl.) – imperativ *bydli* (2. os. sg.); *židli* (DAT, ACC a LOC sg.) – *židli* (INSTR sg. nebo GEN pl.), *ředitelé* (ACC sg.) – *ředitelé* (NOM pl.).

Polština se oproti tomu jeví jako více konsonantický jazyk mimo jiné proto, neboť má ve svém systému bohatě rozvinutou měkkou korelaci (Lotko 1981), kterou vyjadřují fonémy [ć], [ś], [ź], [g´], [b´], [m´], [v´], [p´]. Srov. pol. *nos* [nos] – *noś* [noś], *mecz* [meč] – *miec* [m´eč] nebo *pasek* [pasek] – *piasek* [p´asek] (převzato od Lotko 1981: 20).<sup>30</sup>

Dalším důležitým faktorem je distribuce fonémů ve slabikách. V tomto faktoru se však čeština a polština výrazně neliší. „Lze obecně konstatovat, že polština a čeština mají zhruba stejné vokály v různých (prvních i neprvních) slabikách, tzn., že neodstiňují výrazně jen některé slabiky“ (ibid: 21).

---

<sup>29</sup> Nutno podotknout, že E. Lotko vycházel ze studií vydaných v 70. letech minulého století.

<sup>30</sup> České významy uváděných slov: ‚nos´ – ‚nos´ (imperativ od ‚nosit´), ‚zápas´ (‚match´) – ‚meč´ a ‚pásek´ – ‚písek´.

Třetím důležitým faktorem je pro fonologickou typologii četnost výskytu jednotlivých fonémů a skupin fonémů v textech. Ani v jednom z námi zkoumaných jazyků „bohatý inventář konsonantů [...] nezpůsobuje jejich nadměrné hromadění v textech, nevede k tvoření četných souhláskových skupin“ (ibid). Podle E. Lotka polština „potvrzuje jedno z obecných pravidel fonologické typologie, že bohatý inventář konsonantů umožňuje hojně uplatnění vokálů v textu a naopak rozvinutý vokalický systém vytváří dispozice pro větší využití konsonantických fonémů“ (ibid). V češtině ještě konsonantický charakter textů zvětšují slabikotvorné konsonanty *r*, *l* a *m* (viz níže) a také prejotace (srov. čes. *jiný* – pol. *inný* aj.). V polském jazykovém systému jsou konsonanty *r*, *l* a *m* neslabičné. Z tohoto důvodu mohou dělat mnohým polským mluvčím výslovnostní potíže slova, která výše jmenované slabikotvorné hlásky obsahují. Např. dvouslabičná slova (*mrkev*, *Brno* aj.) chápou polští mluvčí jako jednoslabičná a naopak jednoslabičná slova jako např. *krk*, *prst* jako neslabičná atd. V polštině se totiž slova, která by neobsahovala samohlásku, nevyskytují.

Dále považují někteří lingvisté (např. J. Vachek) za typologicky relevantní rys také existenci přechodového pásma (tj. pásma mezi vokalickým a konsonantickým systémem (Lotko 1981)). V češtině toto přechodové pásmo zastupují již zmíněné slabikotvorné likvidy /r/, /l/ a bilabiální nazála /m/. V polštině toto přechodové pásmo chybí.<sup>31</sup>

V neposlední řadě je třeba zmínit, že existují i zrádná slova v češtině a polštině, která se liší právě výslovností. Tato slova mohou proto studentům rovněž působit problémy. Nejvíce se daná problematika týká výslovnosti a zápisu cizích slov. Ta se buďto mohou psát zcela stejně, ale vyslovují se v obou jazycích jinak: např. *CD* (čes. [cédé] – pol. [sidi]), *charter* (čes. [čártr] – pol. [tšarter]) nebo je jejich odlišná výslovnost patrná již v grafické podobě: např. čes. *manažer* [manažer] – pol. *menedžer/menadzer* [menežer]. Dále se problematika týká distribuce hlásek /s/ a /z/. V češtině je nejvíce zastoupena znělá varianta /z/, zatímco v polštině varianta neznělá – /s/. Tato distribuce se týká pozic: uprostřed cizích slov mezi dvěma vokály – např. čes. *bazén* [bazén] – pol. *basen* [basen], čes. *univerzita* [univerzita] – pol. *uniwersytet* [universytet] či po nazále – např. čes. *konzerva* [konzerva] – pol. *konserwa* [konserva] aj. (Lotko 1992: 22, Orłós 2004: 131–142). Možnost negativního transferu je zde o něco menší, neboť studenti si mohou výslovnost uvědomit z odlišné formy slova. Více slov lišících se právě výslovnostně viz Orłós 2004, krátce také Lotko 1992.

---

<sup>31</sup> Nejvíce je podle E. Lotka přechodové pásmo zastoupeno ve slovenštině, které má kromě slabikotvorného /r/ a /l/ ještě i jejich dlouhé protějšky /r̥/ a /l̥/.

## 2.2 Morfologie

Dominanta češtiny i polštiny je flektivní<sup>32</sup>. To znamená, že oba jazyky mají bohaté množství afixů (prefixů, sufixů) jimiž vyjadřují gramatické kategorie.<sup>33</sup> Stupeň flexivnosti je však v obou zkoumaných jazycích rozdílný. Jako více flektivní se jeví čeština, jež dokonce bývá považována za nejflektivnější slovanský jazyk a jeden z nejflektivnějších jazyků vůbec (Lotko 1981, 1997). Polština oproti tomu disponuje mnoha rysy izolačními a aglutinačními. V následujícím oddílu se těmito a mnoha jinými odlišnostmi na morfologické rovině jazyka budeme zabývat.

Důvodů, proč čeština funguje jako více flektivní jazyk, je několik. Za prvé je to existence dlouhých vokálů (viz s. 19), kterou polština nedisponuje, dále je to bohatší soubor koncovek v deklinaci i konjugaci (v polštině naopak tzv. pádový synkretismus, viz dále). Podle zkoumání prof. Lotka (2009) je variantnost koncovek substantivní deklinace chudší o cca 15 % (s. 11). Menší míra gramatikalizace slov cizího původu v polštině a také internacionální slova středního rodu zakončená na *-um*, jež jsou v singuláru nesklonná (srov. čes. *To je muzeum. Jsem v muzeu. Jdu do muzea.* – pol. *To jest muzeum. Jestem w muzeum. Idę do muzeum.*) přibližují polštinu k jazykům izolačním.

Dalším faktem, proč se čeština z hlediska jazykové typologie jeví jako flektivnější jazyk, je existence hojnějších alternací fonémů v paradigmatu slov (např. čes. *dům – domy*, pol. *dom – domy*; čes. *kůň – o koni*, pol. *koń – o koniu*; čes. *přítel – přátelé*, pol. *przyjaciel – przyjaciele*; čes. *politik – o politicích*, pol. *polityk – o politikach* atd.) či dvojic slov (např. čes. *dlouhý – delší*, pol. *dlugi – dłuższy*; čes. *chvíle – chvilka*, pol. *chwila – chwilka*; čes. *list – lístek*, pol. *list – listek* aj.). Pro flektivní jazyky je četnost alternací typická a charakteristická. Podle E. Lotka je daná skutečnost podmíněna i tím, že čeština má rozvinutější vokalický systém, proto umožňuje větší spektrum fonémických variací.

Četnost fonémických variací dokazují taktéž dubletní tvary, jejichž existence je v češtině velice hojná (např. *v potoku/potoce*, *v jazyku/jazyce*, *v domkách/domcích* atd.), zatímco v polštině existuje pouze varianta jedna (*w potoku*, *w języku*, *w domkach*).

O větší flektivnosti češtiny oproti polštině svědčí také fakt, že čeština disponuje větší rozmanitostí sufixů, zatímco polština disponuje v mnoha pádech jedním, univerzálním sufixem

---

<sup>32</sup> Rozdělení jazyků na typ aglutinační, flektivní, introflexivní, izolační/analytický a polysyntetický od jazykovědce V. Skaličky viz s. 13.

<sup>33</sup> Na rozdíl např. od angličtiny či francouzštiny, jež patří mezi jazyky izolační. Morfologie je v tomto typu jazyků oslabena, gramatické významy jsou vyjadřovány zejména pevným slovosledem a tzv. funkčními slovy (předložkami, zájmeny, pomocnými slovesy aj.).

(tzv. pádový synkretismus) – jedná se o univerzální koncovky dativu, lokálu a instrumentálu plurálu. Srov. v polštině univerzální dativní koncovka *-om*: *studentom, ryżom, kobietom, mężczyznom, dzieciom, winom* vs. v češtině *-ům, -ím, -ám, em*: *studentům (mužům, vínům), rýžím, ženám, dětem*. Univerzální koncovku pro lokál vyjadřuje v polštině *-ach*: *studentach, ryżach, kobietach, mężczyznach, dzieciach, winach*,<sup>34</sup> zatímco v češtině se vyskytují varianty tři *-ech, -ích, -ách*: *studentech (dětech, vínech), rýžích (mužích)* a *ženách*. Instrumentál plurálu následně vyjadřuje v polštině sufix *-ami*: *studentami, ryżami, kobietami, mężczyznami, winami*<sup>35</sup> oproti češtině, jež disponuje sufixy *-y, -i, emi/-ěmi, -ami, -mi*: *studenty (víny), muži, rýžemi, ženami, dětmi*. Pádový synkretismus lze považovat za aglutinační rys polštiny.

Variantnost českých sufixů také rozšiřují časté dublety (*mužovi/muži* aj.), zřídka také triplety (např. *na kameni/kamenu/kameně*). V polštině se samozřejmě dublety vyskytují také, ovšem v mnohem menší míře (např. *w radiu/radio*).

Naopak větší rysy flektivnosti oproti češtině polština naplňuje v pokročilejší perfektivizaci sloves cizího původu,<sup>36</sup> jež v češtině zůstávají obouvidová (srov. čes. *adresovat* – pol. *adresować, zaadresować*; čes. *emigrovat* – pol. *emigrować, wyemigrować*; čes. *komentovat* – pol. *komentować, skomentować*) a v možnosti vyjádřit čas budoucí i rodově více vyhraněně (*będzie czytał/czytala/czytało* atd.).

Zajisté i čeština vyjadřuje mnoho jazykových tvarů jinak než flektivně. Rysy aglutinace naplňuje např. při gradaci adjektiv a adverbii (*nej-star-ší*), futuru tvořeným prefixem *po-* (*po-vezu*), introflexe v již zmiňovaných hláskových alternacích *přítel – přátelé, raky – raci, vlky – vlci, kůň – koně, dům – domy* aj. Izolační (analytický) jazykový typ se v češtině vyskytuje např. v tvorbě opisného pasiva (*je čten*), kondicionálu (*dělal-i by-ch-om, byl-i by-0-0 dělal-i*), préteritu (*dělal jsem/jsi*), analytické tvorbě komparativu (*více jemný*) aj.

## 2.2.1 Odlišnosti v morfológických kategoriích

### 2.2.1.1 Jmenné kategorie

Čeština rozlišuje v jednotném i v množném čísle (v singuláru i v plurálu) čtyři gramatické rody: *rod mužský neživotný (maskulinum inanimatum), mužský životný (maskulinum animatum), ženský (femininum) a střední (neutrum)*. Počet gramatických rodů v polštině je však odlišný –

<sup>34</sup> řídčeji *-ech* (např. *we Włoszech, na Węgrzech* – čes. *v Itálii, v Maďarsku*). Naproti tomu srov. *we Włochach* – čtvrť ve Varšavě, pol. *o Węgrach* – čes. *o Maďarech* (WJSP).

<sup>35</sup> řídčeji *-mi* (např. *dziećmi, braćmi* – čes. *děti, bratry*).

<sup>36</sup> Právě perfektivizace sloves cizího původu a „potřeba explicitně vyjádřit tuto kategorii“ (tj. kategorii vidu) je podle E. Lotka flektivním rysem (1981: 30).

v jednotném čísle polština rozeznává pět gramatických rodů (Nagórko 2002, WSJP): rod mužský osobový (*męskoosobowy*), mužský životný (*męskożywotny*), mužský neživotný (*męskorzeczowy*), ženský (*żeński*) a střední (*nijaki*). V čísle množném rozlišuje polština rody pouze dva: mužský osobový (*męskoosobowy*) a mužský neosobový<sup>37</sup> (*niemęskoosobowy*), jenž v sobě zahrnuje ostatní rody (tzn. rod ženský a střední, dále rod mužský neživotný a mužský životný (*męskożywotny*), tj. např. substantiva označující názvy zvířat<sup>38</sup>).

S morfológickou kategorií čísla souvisí také existence tzv. *singulárií* a *plurálií tantum* (tj. vyjádření, která se v daném jazyce vyskytují pouze v singuláru, nebo v plurálu), která se vždy nemusí v obou jazycích shodovat. Na jazykových úrovních A1 a A2 pro češtinu jako cizí jazyk se vyskytují rozdíly např. ve slovech: *kosmetika*, *nákup*, která jsou v polštině plurália tanta (*kosmetyki*, *zakupy*), *špagety*, *noviny*, jež jsou naopak plurália tanta v češtině, ale v polštině nikoliv (*spaghetti*, *gazeta*). nebo výraz *ovoce*, jenž se v češtině vyskytuje pouze v singulárové podobě (jedná se tudíž o singulárium tantum), ovšem v polštině nikoliv. Více viz část 3.3.1 (Gramaticky zrádná slova).

Odlišnostmi v kategorii gramatického rodu se taktéž budeme zabývat podrobněji v části 3.3.1 této práce.

Z hlediska jmenné kategorie pádu rozlišují oba zkoumané jazyky 7 pádů v singuláru i v plurálu. Tradiční pořadí pádů (uváděné např. v učebnicích a gramatikách, důležité zejména z didaktického hlediska) je v obou jazycích až na dvě výjimky stejné (opačné pořadí vokativu a instrumentálu), liší se však svými názvy. V češtině jsou pády nazývány řadovými číslovkami, popř. latinskou terminologií. Polština nazývá pády následovně: *mianownik*, *dopełniacz*, *celownik*, *biernik*, *narzędnik*, *miejscownik* a *wołacz*. Jelikož ne všichni polští studenti češtiny jsou seznámeni s latinskou terminologií (hlavně ti, jejichž oborovým zaměřením není lingvistika), považujeme za mnohem přínosnější ve výuce češtiny pro cizince používat souběžně s latinskými názvy také pádové otázky, jež jsou pro daný pád charakteristické (*kdo? co? aj.*), neboť ty jsou v obou jazycích stejné a studenti si pod nimi představí více. Zde uvádíme plný výčet polských pádů s odpovídajícími pádovými otázkami:

1. *mianownik* (kto? co?)
2. *dopełniacz* (kogo? czego?)

---

<sup>37</sup> E. Lotko (1986) užívá termínů *mužsko-osobní* a *žensko-věcný*.

<sup>38</sup> Rozdíly poté mohou vypadat následovně: čes. *To jsou mladí psi.* x *Vidím mladé psy.* – pol. *To są młode psy.* x *Widzę młode psy.*

3. *celownik* (komu? czemu?)
4. *biernik* (kogo? co?)
5. *narzędnik* (kim? czym?)
6. *miejsownik* (o kim? o czym?)
7. *wołacz*

Z kontrastivního hlediska je také třeba uvést důležité rozdíly v deklinaci. Již jsme zmiňovali nesklonnost neuter končících sufixem *-um* v singuláru v polštině. Dalším rozdílem je odlišná deklinace maskulin zakončených sufixem *-a* (v češtině např. ve slovech *táta*, *Jirka* atp., v polštině např. *tata*, *mężczyzna*, *kolega*), která jsou v polštině deklinována pravidelně podle femininní deklinace, zatímco v češtině podle speciálního mužského vzoru<sup>39</sup>, který se sice ve většině pádů kryje s femininní deklinací, ovšem v dativu a v lokálu nabývá forem maskulinní deklinace (srov. *vidím tátu*, *Jirku* (jako *mámu*, *Lucku*) – *mluvím o tátovi*, *o Jirkovi* (ale *o mámě*, *o Lucce*).<sup>40</sup>

Odlišnosti v deklinaci se vyskytují rovněž v dativu singuláru maskulin. Polština disponuje koncovkou *-owi* pro všechny mužské rody (srov. *prezydentowi*, *psowi*, *talentowi*, *stolowi*), zatímco v češtině je tato koncovka typická pouze pro rod mužský životný<sup>41</sup> (*prezidentovi/prezidentu*, *psovi/psu* vs. *talentu*, *stolu*). Více o deklinačních odlišnostech (kromě dativu rovněž v genitivu singuláru a nominativu plurálu maskulin) viz Orłóš 2004: 9–90.

K důležitým typologickým rozdílům mezi českým a polským jazykem patří také konstituce záporových, negativních vět. Čeština zachovává v pozitivní i záporné větě stejný pád jako ve větě kladné (např. *Mám ráda kávu*. x *Nemám ráda kávu*. *Jím máslo a sýr*. x *Nejím máslo a sýr*. *Na stole jsou tři jablka*. x *Na stole nejsou tři jablka*. *Eva je doma*. x *Eva není doma*. atd.), na rozdíl od polštiny, ve které se v záporových větách využívá genitivu – tzv. záporový genitiv. (*Lubię kawę*. x *Nie lubię kawy*. *Jem masło a ser*. x *Nie jem masła i sera*. *Na stole są trzy jabłka*. x *Na stole nie ma trzech jabłek*. *Ewa jest w domu*. x *Ewy nie ma w domu*).

---

<sup>39</sup> Studentům češtiny jako cizího jazyka je většinou uváděn vzor *kolega* (např. v učebnicích L. Holé (Holá a Bořilová: 2015, Holá: 2016 aj.)).

<sup>40</sup> Rozdíly v obou jazycích poté mohou vypadat následovně: čes. *Mluvím o tátovi*, *o kolegovi* – v pol. *Mówię o tacie*, *o koledze*.

<sup>41</sup> Možné je rovněž užití koncovky *-u*.



Potenciální interference mohou působit také rozdíly v adjektivní deklinaci. Čeština rozlišuje tvrdou a měkkou adjektivní deklinaci (např. *mladý, kvalitní*), na rozdíl od polštiny, která vyjadřuje pouze deklinaci tvrdou (*młody, kwalitny*).

### 2.2.1.2 Slovesné kategorie

Z hlediska kontrastivní lingvistiky je také důležité zmínit rozdíly ve slovesných kategoriích, zejména v tvorbě času v obou námi zkoumaných jazycích. Rozdíly se týkají jak času přítomného, minulého, tak také budoucího. Oba jazyky, neboť jsou jazyky flektivními (a právě v deklinaci a konjugaci rysy flektivnosti oba jazyky naplňují), využívají k tvorbě daného času sadu koncovek, jež v sobě reflektuje zároveň kategorii osoby a čísla. V některých případech jsou však rozdíly markantnější a na ně především by se měli studenti a lektori soustředit. V následujících řádcích se pokusíme tyto rozdíly zachytit a popsat.

V přezentu indikativu tvoří největší rozdíl (a tudíž potenciální problémy) konjugace 1. a 3. osoby singuláru vybraných sloves. Suffixy, jež determinují slovesnou kategorii osoby, jsou v obou jazycích velice podobné a studenti se je obvykle velmi rychle naučí. Problémy a potenciální interference by mohly nastat v případě již zmiňované 1. a 3. osoby sg. prez. sloves se suffixem *-ovat* (polsky *-ować*) např. u slovesa *pracovat* (polsky *pracować*), neboť v polštině tvoří rozdíl mezi 1. a 3. osobou singuláru v psané formě pouze *ę* a *e*, v mluvené formě poté není rozdíl žádný – srov. *ja pracuję, on pracuje*, zatímco čeština disponuje dvěma (resp. třemi) odlišnými suffixy: *já pracuju/pracuji, on pracuje*. Další odlišností je jiná konjugace sloves se suffixem *-ávat* (v polštině *-awać*) např. u slovesa *vstávat* (polsky *wstawać*) – v češtině *já vstávám, on vstává* – v pol. *ja wstaję, on wstaje*. Dodejme, že zánik rozdílné výslovnosti *ę* a *e* na konci slov v polštině je dalším rysem, který oslabuje flektivnost polského jazyka (Lotko 1981).

Ještě větší rozdíly se vyskytují při tvorbě tvarů minulého času. Čeština vyjadřuje minulý čas analyticky, tzn. pomocí složených, víceslovných tvarů (jedná se o tzv. složený minulý čas). K minulému kmenu daného slovesa a nefinální tvarotvorné koncovce *-l* je přidáno pomocné sloveso *být* v přítomném čase (např. *pracoval jsem*). Dále je přidávána koncovka finální, vyjadřující číslo a rod. Rod mužský je vyjádřen nulovou koncovkou (např. *pracoval-0 jsem*), ženský koncovkou *-a* (*pracovala jsem*), střední koncovkou *-o* (*pracovalo jsem*), *pracoval jsi / pracovala jsi* atd., plurál koncovkami *-i, -y, -a* (*pracovali jsme, pracovaly jsme, pracovala jsme*))<sup>42</sup> atd. Ve třetí osobě singuláru i plurálu nabývá pomocné sloveso nulové hodnoty *pracoval/pracovala/pracovali* atd. V polštině se však koncovka pro danou osobu a číslo přidává

---

<sup>42</sup> Koncovka *-y* zahrnuje subjekty pouze rodu ženského, koncovka *-a* pouze subjekty rodu středního.

přímo k plnovýznamovému slovesu bez pomocného slovesa (tvoří se tudíž synteticky), navíc disponuje rozdílnými sadami koncovek pro rod mužský (resp. *mužský osobový*) a ženský (resp. rod *mužský neosobový*, zahrnující rody mužský neživotný, ženský a střední) – srov: 1. os. sg. *pracowałem / pracowałam*, 2. os. sg. *pracowałeś / pracowałaś* atd. Dodejme ještě, že polština zachovává výslovnostní rozdíl mezi hláskami /i/ a /y/, jenž je reflektován i při tvorbě minulého času (*pracowali* [pracovali] – *pracowały* [pracowały]). O tomto výslovnostním rozdílu jsme pojednávali na s. 18, psaním *i* a *y* poté na stranách 17–18.

Čas budoucí nedokonavých<sup>43</sup> sloves lze v polštině vyjádřit dvěma způsoby: buďto stejným principem jako v češtině, tzn. osobním tvarem pomocného slovesa *být* (pol. *być*) v budoucím čase a infinitivem plnovýznamového slovesa – např. *będę pracować, będziesz pracować* (čes. *budu pracovat, budeš pracovat*) atd., nebo pomocí osobního tvaru pomocného slovesa *být* (pol. *być*) v budoucím čase a tvarem 3. osoby minulého přičestí činného plnovýznamového slovesa – *będę pracował/pracowała, będziesz pracował/pracowała*.<sup>44</sup> Obě tyto formy jsou spisovné.

Syntetickou formou se v polštině kromě minulého času tvoří také způsob podmiňovací. K tvorbě využívá částici *by*, která stojí před osobní koncovkou: *pracowałbym/pracowałabym, pracowałbyś/pracowałabyś* – na rozdíl od češtiny, ve které se tvary podmiňovacího způsobu vytváří analyticky: *pracoval/pracovala bych, pracoval/pracovala bys*. Formu podmiňovacího času v polštině lze vytvořit také analyticky, v tomto případě ovšem částice *by* stojí na rozdíl od češtiny před plnovýznamovým slovesem: *bym pracował/pracowała, byś pracował/pracowała*.

Neméně důležitým kontrastivním rozdílem mezi oběma jazyky je konstrukce záporových vět z hlediska pozice zápornky *ne-* (*nie*). Zatímco v češtině se jedná o prefix (*ne-*) a je psán zejména dohromady s plnovýznamovým slovesem<sup>45</sup>, v polštině se záporná částice *nie* vždy píše zvlášť před příslušným slovesem (*nie czytam, nie czytałem/czytałam, nie będę czytać / nie będę czytała, nie czytałabym, nie czytaj* aj.).

---

<sup>43</sup> Oba dva jazyky rozeznávají kategorii vidu, jež funguje v obou jazycích na stejných principech. Rodilí mluvčí polštiny by proto s touto kategorií neměli mít velké problémy.

<sup>44</sup> Pokud jde o konstruování budoucího času modálních sloves, je tento způsob jediný možný (např. *będę chciał/chciała*).

<sup>45</sup> Při plnovýznamovém slovesu je realizován v predikativu přítomnosti (*nečtu*), v préteritu imperfektivních i perfektivních sloves (*ne(pře)četl / ne(pře)četla jsem*), ve futuru perfektivních sloves (*nepřečtu*), v kondicionálu přítomném i minulém (*ne(pře)četl / ne(pře)četla bych; kdybych byl ne(pře)četl / kdybych byla ne(pře)četla*) a v imperativu (*nečti*). Při pomocném slovesu je realizován ve formách futuru imperfektivních sloves (*nebudu číst*) a ve všech formách trpného rodu (*není čten/a/o, nebyl/a/o čten/a/o, nebude čten/a/o*).

Je samozřejmé, že mezi oběma zkoumanými jazyky se nalézají také mnohé odlišnosti ve slovesných (v menší míře též substantivních a adjektivních) vazbách, tomuto tématu je věnovaný samostatný oddíl 3.3.4.

## 2.3 Lexikologie

V této části práce se zaměříme na typologický a kontrastivní popis českého a polského jazyka z hlediska lexikálního a slovotvorného. Jsme si vědomi faktu, že jevy, jimiž se v následujícím textu budeme zabývat, jsou provázány i s ostatními jazykovými rovinami a lze je mnohdy těžko od sebe odlišit. Proto v případě, že jsme se danému tématu v této diplomové práci již zabývali (nebo bude tématu věnován prostor v některém z následujících oddílů), pouze na dané stránky odkážeme. V tomto oddílu budeme věnovat pozornost především způsobu tvoření slov nových pojmenování – zejména míře pronikání cizích slov do standardní, běžné slovní zásoby češtiny a polštiny (s tím souvisejícímu protikladu popisnosti a značkovosti), tvoření slov pomocí derivace a také míře syntetičnosti a analytičnosti obou zkoumaných jazyků. Na závěr této části jsme zařadili oddíl o vzájemném vlivu na slovní zásobu daných jazyků.

### 2.3.1 Slova cizího původu

Důležitým a relevantním jevem jazykové typologie je již zmiňovaný způsob tvorby nových pojmenování v daném jazyku. Pro flektivní jazyky je typický způsob tvoření nových pojmenování především pomocí derivace neboli odvozování (též zvaný způsob morfologicko-sufixální) – oproti jazykům izolačním, jež často přejímají již hotová pojmenování (Lotko 1981: 64).

Na tomto základu (upravováním lexikálních jednotek do konkrétní slovní zásoby daného jazyka na jedné straně a přejímáním již hotových, značkových na straně druhé) se dle E. Lotka „vytváří [...] mezi jazyky odlišných typologických struktur známý protiklad popisnosti (slovotvorné motivovanosti) a značkovosti (slovotvorné nemotivovanosti)“ (Lotko 1981: 64). Mezi značková slova patří mj. slova cizího původu. Srovnáme-li lexikum uváděné na úrovni A1 a A2 pro češtinu jako cizí jazyk<sup>46</sup> s jeho ekvivalenty v polštině, zjistíme, že čeština užívá mnohem více slov domácích<sup>47</sup>, naproti tomu polština do svého jazyka více inkorporuje slova cizí. Nejčastěji se jedná o slovní výpůjčky z němčiny, francouzštiny, italštiny, latiny, ale

---

<sup>46</sup> ČCJ (Hádková, Vlasáková, Línková: 2005 a Bidlas, Confortiová, Turzíkova, Čadská: 2005) a RPČ (Cvejnová a kol., 2016).

<sup>47</sup> Za slova domácí považujeme po vzoru M. Tešitelové (1990) ty lexikální jednotky, u nichž není v SSJČ uveden v závorce jejich původ.

také z angličtiny. Jedná se např. o slovní zásobu z oblasti gastronomie a kuchyňských potřeb (pol. *pomidor, rogal, musztarda, frytki, filizanka, kubek, brytfanna* aj.)<sup>48</sup>, lékařství (pol. *aborcja, apteka, dentysta, grypa, wymiotować* aj.)<sup>49</sup>, profesí (pol. *aktor, dyrektor, dentysta, fryzjer, konduktor, stewardessa* aj.)<sup>50</sup>, volného času (pol. *urlop, wakacje, ferie, spacer* aj.)<sup>51</sup>. Přejímaná slova jsou v polštině buďto dále výslovnostně, pravopisně či jinak adaptována (viz např. *musztarda, kubek, aborcja*), nebo ponechávána ve své původní podobě (viz např. *spaghetti, weekend*).

Zajisté také čeština přijímá do své slovní zásoby slova cizího původu (např. *auto, vikend knedlík, špagety*), ovšem jak lze vidět ze soupisu výše, děje se tak v menší míře. Velmi produktivními přejímkami se jeví v současnosti např. anglicismy<sup>52</sup>, tzn. slova převzatá původem z angličtiny (Lotko 2009, Rytel-Kuc 2008). Zároveň je „přejímání lexika z angličtiny a anglicismů v cílovém jazyce [...] fenomén rozšířený ve většině moderních jazyků. Souvisí s vedoucím prestižním postavením angličtiny v hospodářské, technologické i politické sféře“ (Bozděchová 2017), odráží tak „současnou orientaci světového společenství a společenského života na různé oblasti západní politiky, ekonomiky, filozofie a kultury, v jejichž rámci zaujímá anglosaský svět klíčové postavení.“ (ibid). V minulosti pronikaly do české slovní zásoby ve větší míře výpůjčky např. z němčiny, francouzštiny, řečtiny či latiny (Těšitelová 1990, Čermák 2010: 203 n.). Současně je třeba dodat, že slova cizího původu, která byla v minulosti součástí neutrální jazykové vrstvy, mohou postupem času nabývat stylistického příznaku (viz např. *apatyka* (zast. a ob.), *špacír* (zast. ob. expr.), *špitál* (ob., hist.)). Více o stylisticky zrádných slovech viz oddíl 3.3.3.

### 2.3.2 Derivační možnosti češtiny – izolativnost polštiny

Typologicky relevantním jevem na lexikální rovině obou námi zkoumaných jazyků se jeví derivační možnosti češtiny oproti izolativnosti polštiny. Velké derivační možnosti českého jazyka umožňují češtině tvořit „od jednoho slovotvorného základu bohatě rozvinutá slovotvorná paradigmata. Navíc totožnost základového morfému (sémantému) sdružuje všechny lexikální jednotky daného slovotvorného paradigmatu a vytváří tak jednu společnou představovou oblast“ (Lotko 1981: 64–65) – srov. např. *báseň – básník – básnit – básnický; večer – večere – večeret – večerní; déšť – deštník – deštivý; hrát – herec – herecký* atd. „Naproti

<sup>48</sup> Srov. čes. *rajče, rohlík, hořčice, hranolky, šálek, hrnek, pekáč*.

<sup>49</sup> Srov. čes. *potrat, lékárna, zubař (zubní lékař), chřipka, zvracet*.

<sup>50</sup> Srov. čes. *herec, ředitel, zubař (zubní lékař), kadeřník/holič, průvodčí, letuška*.

<sup>51</sup> Srov. čes. *dovolená, prázdniny, prázdniny, procházka*.

<sup>52</sup> Prakticky se anglicismy v českém jazyce uplatňují od počátku 20. století. Vliv angličtiny na češtinu však začal již ve století 19., kdy byla Anglie vzorem průmyslového rozvoje (Bozděchová 2017).

tomu slovní zásoba polštiny obsahuje více nemotivovaných slov, více rozvinutých (málo početných) slovotvorných paradigmat“ (tamtéž: 65) – srov. ekvivalenty uvedených slov v češtině s polštinou: *wiersz – poeta – pisać wiersze – poetycki; wieczór – kolacja – jeść kolację – wieczorny; deszcz – parasol – deszczowy; grać – aktor – aktorski*. Z tohoto srovnání vyplývá, že lexikální systém polštiny je formálně více diferenciovaný, užívá více slovotvorných základů, ale také více představových oblastí, zatímco v češtině je tento vztah logicko-pojmové závislosti mezi jednotlivými lexémy jedné sémantické oblasti vyjádřen i jazykově, tedy společným slovním základem (tamtéž).

### 2.3.3 Syntetičnost češtiny – analytičnost polštiny

Výrazné typologické rozdíly mezi oběma zkoumanými jazyky nalezneme také ve využití slovotvorných prostředků při tvorbě nových pojmenování. Zatímco pro češtinu je charakteristické syntetické, derivační tvoření slov (též tzv. morfologicko-sufixální), polština často využívá způsobu analytického, kompozičního (též tzv. morfologicko-syntetického). Tento protiklad lze zahrnout pod typologicky relevantní rys syntetičnosti a analytičnosti zkoumaných jazyků. Rozdíl se týká např. využití apozičních spřežek v polštině (srov. *artista-malarz, kobieta-lekarz* vs. čes. *výtvarník, lékařka*). nebo jiných morfologicko-syntaktických spojení (např. multiverbátů pojmenovávajících místa děje, prostředku aj.), které čeština vyjadřuje univerbáty (srov. pol. *miejsce pracy, pralnia chemiczna, nauka jazdy, męski zakład fryzjerski kasa biletowa, pociąg pospieszny* vs. čes. *pracoviště, čistírna, autoškola, holičství, pokladna, rychlík*) aj.

Analytický způsob tvoření pojmenování se rovněž uplatňuje v oblasti lexikalizovaných verbo-nominálních spojení. Srov. pol. *wyjsć za mąż, wziąć udział, dobiegać końca* a jejich čes. ekvivalenty *vdát se, zúčastnit se, skončit* aj.

Tento rozdílný princip tvorby slov se objevuje také v přechylování profesních jmen, tedy při tvorbě ženských protějšků z původně mužských profesních pojmenování a také při tvorbě ženských forem příjmení. Pro češtinu je typický způsob pomocí derivace (např. *doktorka, filoložka, paní Nováková* aj.), zatímco v polském jazyce „se stále více prosazuje tendence ženský rod u obou typů přechylování nevyjadřovat“ (Lotko 2009: 79). Polština užívá k rodové diferenciaci analytický způsob (např. výše zmiňované názvy profesí či příjmení – *pani doktor, pani Nowak*), vysoce produktivní jsou též apoziční spřežky – např. *kobieta-filolog* viz výše.

### 2.3.4 Další odlišnosti v lexikální rovině

Na pomezí jazykové roviny morfologie a slovo tvorby stojí vyjádření stupňování adjektiv a adverbíí. I tato kategorie se v češtině a polštině mnohdy liší a zároveň je tato kategorie dalším dokladem rozdílnosti syntetického a analytického způsobu tvoření slov mezi češtinou a polštinou. Problematice syntetického vs. analytického stupňování se budeme více věnovat v poznámce 119 na s. 52.

Tzv. „zrádná“ mohou být pro studenty slova, jež se v daných jazycích liší pouze nepatrně – např. jedním grafémem<sup>53</sup>: srov. čes. *aperitiv, diplom, stipendium* – pol. *aperitif, dyplom, stypendium* nebo disponují jedním grafémem méně/více: srov. čes. *steak, klenot* – pol. *stek, klejnot*. Výjimkou nejsou ani metateze grafémů: srov. čes. *kapr* – pol. *karp*. Problematická mohou být také slova lišící se pouze diakritikou značící délku slov: srov. čes. *adresát, banán, chléb, mléko, krém, seriál* – pol. *adresat, banan, chleb, mleko, krem, serial* aj., neboť polština slovní délku graficky nezaznamenává. V neposlední řadě působí problém lexikální jednotky, jež se v češtině již píše dohromady (tzv. spřežky), zatímco v polském jazyce zvlášť: srov. čes. *například, vlevo, vpravo, zadarmo* – pol. *na przykład, w lewo, w prawo, za darmo* atd.

### 2.3.5 Vzájemné jazykové kontakty a vlivy na slovní zásobu

Nejen z důvodu genetické blízkosti obou zkoumaných jazyků docházelo k mnohým jazykovým kontaktům a působením na lexikon daného jazyka. Mezi tzv. bohemismy<sup>54</sup> jsou řazeny již vlivy pračeštiny na prapolštinu (Malicki 2017a)). Jazykové kontakty rovněž posílily některé panovnické rody (např. Přemyslovci a Jagellonci), které vládly na českém a polském trůnu, dále vzdělanci<sup>55</sup>, studenti<sup>56</sup>, kněží aj., již v českých/polských zemích působili. Podle informací O. Bláhy (2017b) „[z] 1990 zachovaných lexémů či slovních kořenů se vlivem divergentního vývoje obou jaz[ykŭ] v období po rozpadu psl. [praslovanské] jednoty jen asi 120 nevyskytuje zároveň v polštině i češtině ve stejném významu, resp. se v jednom z jazyků nevyskytuje vůbec“ (např. čes. *sever* – pol. *pólnoc*).

Čeština ovlivnila polštinu hlavně na začátku konstituování spisovného polského jazyka do cca 16. století (Malicki 2017b). Spisovná čeština rovněž působila jako „arbitr pro vznikající polskou spis[ovnou] normu“ (ibid). Od 10. století vystupovali mluvčí češtiny jako

<sup>53</sup> Jak vyplývá z ukázek, polský jazyk více reflektuje výslovnost daných lexémů.

<sup>54</sup> „[L]exikální, slovo tvorné, sémantické či syntaktické výpůjčky z češtiny [či pod vlivem češtiny] do jiných jazyků“ (Nekula a Večerka 2017) či ve smyslu této práce „slova a mluvnické tvary českého původu, které byly přejaty do polštiny a integrovaly se do její slovní zásoby a gramatického systému“ (Malicki 2017a).

<sup>55</sup> Např. J. A. Komenský, jenž střídavě žil v polském Lešně.

<sup>56</sup> Polští studenti, kteří na tehdejší Karlově univerzitě studovali, byli jedním z tzv. „národů“. Především „na právnické fakultě tvořili až třetinu všech studentů“ (Bláha 2017b).

zprostředkovatelé kulturních hodnot a civilizačních inovací. Čeština měla velký vliv na budování polské církevní terminologie (např. *bóg, chrzest, anioł, diabeł*), dále slovní zásobu týkající se obchodu, každodenního života (např. *rychtarz, rynek, jedwab, kuchnia, pokój, powidla*), vojenskou terminologii (*herold, przyłbyca, drab, kusza*), slovní zásobu spojenou se vzděláním (*bakalarz, mistrz, uczyciel, żak, szkoła*) či terminologii vědeckou (zejména botanickou a medicínskou – např. *jitrocel, niemoc, niesztowice*) (Malicki 2017a, 2017b). Současná zkoumání uvádějí přes 1600 slov přejatých z češtiny, nejvíce během 15. a 16. století (Malicki 2017a). Některé výpůjčky přijala polština bez (jazykové) adaptace, některé foneticky, morfologicky, případně pravopisně adaptovala nebo došlo k slovotvorným změnám (např. *uczyciel > nauczyciel*) či významovým posunům (viz téma této diplomové práce, zvláště oddíl 3.3.2).

Více než 400 slov českého původu je dle zjištění badatelů M. Basaje a J. Siatkowského<sup>57</sup> dodnes užívaných. Mezi bohemismy se nacházejí historické či kulturní reálie (*hrabia, hufnica, taraśnica, Boże Narodzenie, Wielkanoc, mnich, opat, ksiądz, kuchnia, wanna, szachy, warcaby* atd.), přírodní reálie (*róża, szalwia, bażant, paw, plaz*) aj. (Malicki 2017a).

Zatímco vliv češtiny na polštinu v 16. století ustával, nejstarší doložené polonismy<sup>58</sup> v českém lexiku pocházejí právě z tohoto období (16. století). Přejímky z polštiny se objevují např. v překladu Mattioliho herbáře (1563), ve slovnících D. A. z Veleslavína (konec 16. století) a jiných (Bláha 2017b). Nejvýraznější vliv polštiny na českou slovní zásobu však nastal v 19. století v době národního obrození. Z polštiny čerpali především básníci – inspirace polským překladem je patrná např. v raných českých překladech poetických děl (např. od A. J. Puchmayera, J. Jungmanna<sup>59</sup> aj.). Vliv polského jazyka je patrný rovněž v autorské poezii F. L. Čelakovského, K. H. Máchy, J. Kollára a dalších (jedná se např. o slova/poetismy *bol, blankytný, červeň, jitřenka, rozlehlý, tklivý, výkřik* aj.). Polština též ovlivnila vědecké názvosloví – lingvistické pojmy (*časování, mluvnice, podmět, slovník* aj.), rovněž literárněvědnou terminologii (např. *báje, dějový, zápletká*). Z polštiny např. hojně čerpal J. Jungmann a jeho spolupracovníci při tvorbě pětidílného *Slovníku česko-německého* (1834–39), polskou předlohou se inspirovali rovněž bratři Preslové a další při tvorbě odborného (botanického, chemického, fyzikálního, lékařského, zoologického aj.) názvosloví (např. *blizna, lodyha, sasanka, vavřín, křemík, plyn, uhlík, dech, úžeh, ropucha, vážka*) (Bláha 2017a, 2017b).

---

<sup>57</sup> Slovník *Bohemizmy w języku polskim* z roku 2006 (Malicki 2017a).

<sup>58</sup> „Slova polského původu, která byla přejata do češtiny a integrovala se do její slovní zásoby, nebo slova z jiných jazyků, která se do češtiny dostala polským prostřednictvím“ (Bláha 2017a).

<sup>59</sup> Např. v překladu Miltonova *Ztraceného ráje* (1811).

Současná zkoumání uvádějí přibližně 2100 polonismů – nejvíce z nich pochází z doby národního obrození. Největší počet (1500 slovních jednotek) se vyskytuje v beletristických textech (cca 75 % z nich však bylo užito příležitostně či dočasně), 10 % patří mezi frekventovaná česká slova. Přibližně 500 slovních jednotek jsou odborné termíny a přes 35 % jich je užíváno dodnes (Bláha 2017a).

Polonismy v českém lexiku se zabývala např. T. Z. Orłós, v současnosti je jazykový kontakt živý především na česko-polské hranici. Jazykovou situací na Těšínsku se zabývala např. I. Bogoczová.

V této kapitole jsme se věnovali lexikální rovině českého a polského jazyka. Důraz jsme kladli na rozdíly mezi danými jazyky a na problémy, které mohou při učení se češtiny jako cizího jazyka pro polské studenty nastat. Zjištění však lze aplikovat i vice versa. I na lexikální jazykové rovině lze vidět, že polský spisovný jazyk vyjadřuje oproti češtině méně flexivních prvků. Svědčí o tom velké množství značkových slov, resp. velké množství slov cizího původu, dále vysoce produktivní tvoření lexikálních jednotek pomocí kompozit a apozičních spřežek, omezené přechylování a také časté uplatnění analytického způsobu stupňování. V závěru jsme se věnovali odlišnostem v oblasti pravopisu obou jazyků a taktéž vzájemnému vlivu zkoumaných jazyků na slovní zásobu.

Jak jsme psali v úvodu, pravděpodobně nejznámějším typem zrádných slov jsou pro širokou veřejnost právě lexikálně zrádná slova, tzn. slova, jež mají shodnou či velmi podobnou grafickou podobu, ale v obou jazycích vyjadřují (mnohdy velmi) odlišný lexikální význam. Tomuto tématu bude věnován samostatný oddíl 3.3.2.

## **2.4 Syntax**

Poslední jazykovou rovinou současného českého a polského jazyka, kterou se v této diplomové práci budeme zabývat, je rovina syntaktická.

Oba jazyky, jak jsme již několikrát uvedli, vykazují silný flektivní charakter. Mezi typické znaky flektivního jazyka patří vysoký stupeň dějového dynamismu verba finita (Lotko 1981). To znamená, že flektivní jazyky disponují hojným množstvím finitních tvarů, jež využívají jak v hlavních, tak ve vedlejších větách. Odlišnosti v konjugaci obou zkoumaných jazyků, které následně mohou zapříčinit interferenci, viz část 2.2.1.2. V této části práce se zaměříme na rozdíly užívání sloves v určitých tvarech – jinými slovy, zaměříme se na dynamismus verba



finita v češtině a v polštině. Více dynamická se jeví čeština (Muryc 2010). Verbum finitum zaujímá ve struktuře české věty centrální roli, podle statistických údajů uvedených v práci E. Lotka (1981)<sup>60</sup> tvoří podíl verba finita (v aktivu) v češtině až 82,4 %.<sup>61</sup> V případě polštiny lze pozorovat jistý ústup od flektivního charakteru jazyka (ústup od hlavní úlohy verba finita ve větě), který je spojen s určitou nominalizací polské věty (Lotko 1981). V následujících statích se pokusíme uvést některé jevy, které podporují nominálnost polštiny.

#### 2.4.1 Finitní a infinitní větné konstrukce

V první řadě jsou důvodem oslabení pozice verba finita v polštině časté infinitní konstrukce, které polština využívá v hlavních i ve vedlejších větách. Uvedme několik příkladů, ve kterých současná polština využívá infinitní konstrukce, zatímco čeština užívá prostředků jiných. Infinitivní vazba je v polštině uplatňována např. po slovesech žádosti, prosby, doufání, naděje atp. Např.: *Droga pani, prosze mi powiedzieć...*, *Prosze czekać*. Do češtiny lze toto vyjádření nejčastěji převést s použitím imperativu: *Milá pani, povězte mi prosím...*, *Prosím, čekejte* nebo kondicionálu: *Prosím vás, abyste mi řekla, pověděla...* *Prosím (vás), abyste počkala/počkala/počkali* aj. Jinými slovy, čeština buďto infinitivní konstrukci přeformuluje, nebo užije vedlejší větu.

S infinitivem se v polském jazyce váží i osobní modální slovesa a slovesa jim významově blízká (*lubić, myśleć, starać się, potrafić, usiłować, woleć, zdecydować się*, aj.). Interference s češtinou mohou nastat např. u konstrukcí typu ‚řád‘ + verbum uváděné na nejnižší úrovni rámce pro češtinu jako cizí jazyk (tzn. úrovni A1). V češtině následuje za jmenným tvarem adjektiva *řád* verbum v určitém tvaru, tomuto v polštině odpovídá právě vazba *lubić* + infinitiv (srov. *Rád spím, vařím. – Lubię spać, gotować*). Další formálně odlišnou vazbu uvedme *woleć* + infinitiv, které v češtině odpovídá vyjádření *raději* + indikativ / kondicionál. Srov. proto odlišně realizované sentence *wolę spać – raději spím / raději bych spal*.

Konstrukce s infinitivem využívá polština rovněž ve spojení s verby smyslového vnímání (*czuć, slychać, widać, znać, poznać* aj.), zatímco v češtině musí být využito prostředků jiných.

Infinitivní formu užívá polština též ve spojení s neosobními slovesy, jež vyjadřují nutnost, povinnost či vhodnost (např. *należy, wypada, przychodzi, godzi się, pasuje* apod.). Tato slovesa vykazují odlišnosti nejen z hlediska gramatiky, ale také z hlediska stylu – v polštině

---

<sup>60</sup> Lotko se odkazuje na publikaci *Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce* z roku 1961 autorů Jelínka, Bečky a Těšitelové.

<sup>61</sup> Infinitivní tvary tvoří podle publikace průměrně 11,9 % a pasivní konstrukce 5,6 % textů v češtině. (ibid)

náleží tyto výrazy do neutrální nebo citově nezabarvené stylistické roviny, v češtině vyjadřují jejich významové ekvivalenty (*náleží, hodí se, sluší se* aj.) knižní zbarvení (Lotko 1981).

Rovněž vazby s adverbii predikativního významu (*można, powinno, trzeba, warto* atd.) vyžadují v polštině užití infinitivu a stejně jako v případě neosobních sloves patří tyto výrazy v polském jazyce do neutrální vrstvy slovní zásoby i do běžného mluveného jazyka. Mohou se proto stát zrádnými hlavně pro překladatele, poněvadž jejich české ekvivalenty (*lze, možno; dlužno; třeba, potřeba; nutno* aj.) přísluší k typickým prostředkům knižního či odborného vyjadřování.

#### 2.4.2 Další odlišnosti v syntaktické rovině

Oslabení úlohy verba finita v rámci polské věty dokazuje též absence spony v přítomku v daných vyjádřeních<sup>62</sup>, zatímco v češtině je až na několik výjimek (např. v eliptických spojeních) vyjadřování spony obligatorní (srov. *To ciekawe, Pies to zwierze, Anna to moja ciocia* – čes. *To je zajímavé. Pes je zvíře, Anna je moje teta* a jiné), rovněž významová vyprázdňenost některých sloves (čes. *sportovat* – pol. *uprawiac sport*, čes. *vdát se* – pol. *wyjsć za mąż*, čes. *zahájit* – pol. *dokonać otwarcia* a jiné), jež „vyplývá zejména z menší schopnosti polských sloves vázat na sebe předmět syntetickým (bezpředložkovým) způsobem“ (Muryc 2010: 100). Též viz s. 29.

Dalším podkladem pro tezi nominálnosti polštiny mohou být přechodníkové vazby (tedy polopredikativní vazby), které polština dodnes využívá častěji než čeština a hojnost užívání deverbativních substantiv končících na *-nie, -anie, -enie, -cie* v polských textech.

V neposlední řadě lze v případě oslabení úlohy verba finita v polské větě uvést způsob vyjadřování negace. Pro češtinu je charakteristická negace predikátu – disponuje tedy silně rozvinutou větnou negací. Naproti tomu v polštině je negace predikátu potlačena a záporná partikule *nie* se může dostat „prakticky před jakýkoli větný člen, který lze negovat“ (Lotko 2009: 13). Ze zjištění J. Muryce však vyplývá, že „ačkoliv je členská negace v polštině častější než v češtině, není běžnější než negace větná“ (Muryc 2010: 100).

K typologicky relevantním jevům na rovině syntaktické patří mezi oběma analyzovanými jazyky rovněž postavení shodného adjektivního přívlastku ve větě. V češtině stojí adjektivum typicky před svým řídicím členem (substantivem) – např. *základní škola, střední škola* atd., opačné postavení je stylisticky příznakové, objevuje se zpravidla

---

<sup>62</sup> „při nominálních (substantivních, adjektivních, pronominálních) a adverbialních členech věty“ (Lotko 2009: 12).

v odborných názvech a terminologii – *smetanka lékařská, rys ostrovid* atd. V polštině může dané adjektivum stát před svým řídicím členem, nebo může následovat až po něm. Postavení adjektiva v polském jazyce závisí na významu a „konkrétní vlastnosti daného předmětu“ (Muryc 2010: 101). Stojí-li adjektivní přívlastek před svým řídicím jménem (v pol. terminologii tzv. „przydawka charakteryzująca“), vyjadřuje tento přívlastek jednu z mnoha vlastností, vlastnost charakterizující: např. *czzerwony samochód, miły profesor*.<sup>63</sup> Po řídicím substantivu (v pol. tzv. „przydawka klasyfikująca“) se objevuje shodný přívlastek tehdy, odlišuje-li vlastnost daný předmět od jiného (jedná-li se o vlastnost druhovou) – např. *język czeski/polski, poeta romantyczny/barokowy*.<sup>64</sup> Jinými slovy, v prvním uváděném případě se postavení shodného adjektivního přívlastku v češtině a v polštině neliší, v případě druhém již ano. V několika případech je postavení adjektiva v polském jazyce fakultativní (viz Muryc 2010: 101).

Interference mohou být způsobeny též rozdílným slovosledem české a polské věty, a to zejména u odlišné pozice klitik *se, si* a *by*. Zatímco v češtině je pozice příklonky *se/si* poměrně volná a může se nacházet též v části věty vedlejší, v polštině by příklonka měla stát těsně u svého řídicího slovesa.<sup>65</sup>

Negativní transfer se může také objevit v případě nesprávného slovosledu při uvádění a čtení letopočtu, poněvadž v polštině je zvykem uvádět číslovku před substantivem (podobně jako např. v ruštině) na rozdíl od češtiny, ve které stojí číslice v opačném slovosledu – srov. pol. *w 1985 roku* a čes. *v roce 1985*. Rozdíly nalezneme též v kontextu celé věty včetně zapojení měsíce a dne: srov. čes. *Narodil jsem se 11. června (roku) 1985.* a pol. ekvivalent *Urodziłem się 11 czerwca 1985 roku*. Z formálního hlediska lze vidět rozdíl ve slovosledu a v psaní/nepsaní tečky za konkrétním dnem. Odlišnosti se nacházejí rovněž v produkci (konkr. v užití rozdílných pádů). Český jazyk vyžaduje užití genitivu pro den a měsíc a akuzativu pro vyjádření roku (*jedenáctého června (=GEN), devatenáct set osmdesát pět (=ACC)*), v případě vyjádření dne a měsíce není mezi češtinou a polštině rozdíl – polština užije rovněž genitiv (*jedenastego czerwca*), ovšem „hybridně“ deklinuje vyjádření roku (*tysiąc dziewięćset (=ACC) osiemdziesiątego piątego roku (=GEN)*).

Mezi relevantní jevy syntaktického plánu jazyka a možné zdroje interferencí náleží rovněž odlišné valenční vazby ekvivalentních lexémů. Patří mezi ně např. rozdílné jmenné a slovesné rekcce: srov. čes. *strach z čeho* – pol. *strach przed czym*, čes. *zájem o co* – pol.

---

<sup>63</sup> Čes. *červené auto, milý/hodný profesor*.

<sup>64</sup> Čes. *český/polský jazyk, romantický/barokní básník*.

<sup>65</sup> „polština se řídí zásadou, podle níž by se slova, která spolu gramaticky souvisejí, měla nacházet v bezprostřední blízkosti“ (Muryc 2010: 102).

*zainteresowanie czym*, čes. *starat se o někoho/něco* – pol. *opiekować się kimś/czymś*, čes. *zkusit co* – pol. *spróbować czegoś*, čes. *zeptat se na něco* – pol. *zapytać o coś aj.*, či odlišné vazby předložek: srov. např. čes. *jdu k babičce* – pol. *idę do babci*, čes. *dárek pro babičku* – pol. *prezent dla babci* aj. S hojnějším užitím genitivu v polštině souvisí interference užívání genitivu v záporových větách v češtině na místo akuzativu. Jedná se např. o chyby studentů typu: „neměla jsem \*velkého problému“ (čes. *neměla jsem velký problém (=ACC)* – pol. *nie miałam dużego problemu (=GEN)*) či v plurálu jmen mužských životných: „poznáváme \*nových lidí“ (čes. *poznáváme nové lidi (=ACC)* – pol. *poznajemy nowych ludzi*) (příklady chybných českých vět převzaty od Bláha 2017b). Tématem odlišných slovesných vazeb se budeme zabývat v části 3.3.4 této práce.

Oba analyzované jazyky disponují vícenásobnou negací (srov. čes. *Nikdo nic neví. Nikde nic nevidím.* – pol. *Nikt nic nie wie. Nigdzie nic/niczego nie widzę.*), toto gramatické téma by proto studentům nemělo působit problémy. Čeština i polština disponují typickým slovosledem SVO<sup>66</sup>, stejné/podobné rysy vykazuje rovněž aktuální členění větné – typické, bezpříznakové pořadí informací je pro češtinu i pro polštinu téma–réma, tedy nejprve uvedení informace známé (*téma*, v polské terminologii<sup>67</sup> též *datum*), poté nové (*réma*, *jádro*, *novum*). V obou jazycích funguje shoda podmětu s přísudkem.<sup>68</sup>

V této části jsme se zabývali typologickými a kontrastivními rozdíly a shodami mezi češtinou a polštinou na syntaktické rovině jazyka. „Syntaktická interference vzniká v situacích, dojde-li k přenosu struktur a konstrukcí z jazyka L1 do jazyka L2, případně když se zmíněné struktury jazyka L2 interpretují vlivem jazyka L1“ (Muryc 2010: 99), z tohoto důvodu jsme kladli důraz především na rozdílnosti mezi zkoumanými jazyky. Z typologického hlediska jsme se zabývali především odklonem od verbálnosti polštiny a jejím příklonem k nominálnosti, jež se projevuje především hojným užitím infinitivních vazeb. Tyto rozdíly jsme se pokusili kontrastivně porovnat. Dále jsme se zabývali odlišným postavením adjektiv a příklonek v české a polské větě, odlišnými valenčními vazbami atd. Upozornili jsme na možné zdroje interferencí a komunikačních obtíží. Věříme, že výsledky zkoumání budou přínosné nejen pro české/polské studenty, ale také pro lektory daných jazyků.

<sup>66</sup> Např. čes. *Otec (=S) viděl (=V) psa (=O)*. a pol. *Ojciec (=S) widział (=V) psa (=O)*.

<sup>67</sup> Např. A. Nagórko 2002.

<sup>68</sup> Interference by však mohly nastat v případě množného čísla, ve kterém polština rozlišuje pouze dva gramatické rody, konkr. mužský osobový (*męskoosobowy*) a mužský neosobový (*niemęskoosobowy*) zahrnující věci, zvířata a celý rod ženský a střední. Srov. čes. *Dva psi běhali na dvorku. Zvířata pila vodu.* a pol. *Dwa psy biegaly na podwórku. Zwierzęta pily wodę.*

### 3. Základní pojmy

Než se začneme zabývat tzv. zrádnými slovy v češtině a v polštině, vysvětlíme základní pojmy, které se k této tematice vztahují. Konkrétně se budeme zabývat polysémií a homonymií definovanou v rámci jednoho jazyka, následně se budeme zabírat homonymií/polysémií mezijazykovou – v některých jazykových oborech (viz níže) však nazývanou spíše jako zrádná slova či falešní přátelé. Terminologie není v této oblasti doposud ustálená, proto krátce pojednáme o všech výše uváděných pojmech/termínech a vysvětlíme důvody, proč jsme si pro tuto diplomovou práci zvolili termín zrádná slova.

Přirozené jazyky jsou málokdy monosémní – to znamená, že zřídka odpovídá jednomu lexému (jedné jazykové formě) jen jeden význam, mnohem spíše vyjadřuje v přirozeném jazyce jeden lexém významů více.<sup>69</sup> Lingvisticky je tato skutečnost označována jako **víceznačnost** (též slova **polysémní**). Jedná se o „asymetrický vztah, kdy jedné izolované jazykové formě odpovídá více než jedna interpretace (Hladká 2017c)“ a „týká se všech jaz[ykových] rovin nesoucích význam“ (ibid). Především na lexikální rovině se posléze rozlišuje mezi tzv. polysémií a homonymií.<sup>70</sup>

#### 3.1 Polysémie

V případě, že jednotlivé lexie (jednotlivá významová užití) daného víceznačného lexému spolu navzájem geneticky i sémanticky souvisejí (jinými slovy je k jedné formě lexému vázáno více významů (Čermák 2010)), mluvíme o **polysémii**, např. *obchod* 1. ‚směna výrobků ap. formou koupě a prodeje‘, 2. ‚odvětví národního hospodářství uskutečňující tuto směnu, 3. ‚nákupní, prodejní místnost, podnik‘, atd. či *zásuvka* 1. ‚zasouvací přihrádka (u stolu, skříně ap.)‘, 2. ‚zařízení pro připojení elektr. spotřebiče na síť‘. Polysémie se vyskytuje v každém přirozeném jazyku, poněvadž ‚pomáhá řešit protiklad stálé pojmenovací potřeby a omezenosti inventáře jaz[ykových] prostředků“ (Hladká 2017b), pomáhá tudíž tzv. jazykové ekonomii. Z tohoto vyplývá, že polysémie je v jazyce nutná a univerzální, nadto v centru slovní zásoby vysoce frekventovaná<sup>71</sup> (Čermák 2010: 60). Jedinou oblastí slovníku přirozeného jazyka, kde se polysémie nevyskytuje a logicky ani vyskytovat nemůže, jsou termíny. Z hlediska jazykové

---

<sup>69</sup> Souvisí s tzv. jazykovou ekonomikou.

<sup>70</sup> „Hranice mezi p[olysémií] a homonymií není ostrá, což mj. vedlo k vyčlenění kosémie, pro niž platí, že významy jsou sice spjaty společným sémantickým komponentem, ale ne genetickým vztahem“ (Hladká 2017b). Pojem však není všeobecně přijímaný (Hladká 2017c).

<sup>71</sup> „Striktně vzato jsou téměř všechna slova víceznačná, protože v kontextech mohou nabývat pokaždé jiného významového zabarvení. O polysémii se však hovoří pouze tehdy, když se aktuální významový posun začne osamostatňovat a ustalovat (lexikalizovat)“ (PMČ: 89).

typologie je polysémie nejhojnější u analytických jazyků<sup>72</sup>, u jazyků flektivních a aglutinačních je rozšířená méně. Přesto, pokud srovnáme distribuci monosémních a víceznačných slov ve *Slovníku spisovného jazyka českého*, jak ji uvádí Čermák (2010: 62–63), zjistíme, že z celkového počtu téměř 200 000 hesel udává slovník jediný význam u 59 % lexémů, ostatních – tedy 41 % slovníkových hesel nabývá významů dvou či více. Nejvíce polysémních lexémů vykazují ve slovníku substantiva (ibid).

### 3.2 Homonymie

Oproti tomu **homonymie** označuje takový „případ víceznačnosti/polyfunkčnosti izolované jazykové, především slovní formy, který se nezakládá na významové a genetické souvislosti“ (Hladká 2017a). Jedná se tudíž o „lexém, který je synchronně zcela formálně podobný jinému a tato naprosto náhodná plná formální shoda dvou, popř. více lexémů nemá [...] žádný společný základ“ (Čermák 2010: 261) – ani sémantický, ani genetický, viz např. *závod* I ‚podnik‘ a *závod* II ‚měření sil několika soupeřů usilujících o vítězství‘ nebo *stav* I ‚situace‘ a *stav* II ‚zařízení, stroj k výrobě tkanin‘. Nejčastěji se o homonymii a homonymech „hovoří v souvislosti s lexikem [...], příp. s izolovanými slovními formami“ (Hladká 2017a).

Lexikální homonyma lze dělit na vnitrojazyková a mezijazyková, kontaktová (Filipec a Čermák 1985). Centrální podtyp vnitrojazykových homonym tvoří vlastní homonyma lexikální. Ta zahrnují slova téhož původu (např. *hod* – od lexémů *hodit* i *hodovat*), různého původu (např. *kolej* – ‚stopa vyhloubená kolem vozu‘, ‚dvojice kolejnic jako vodící dráha pro dopravní prostředky‘ a *kolej* – původem z latiny, středověký typ společného ubytování profesorů a žáků, univerzitní budova‘, rovněž ‚(v Anglii a ve Spojených státech amerických) vyšší škola s internátem‘) a homonymní lexémy vzniklé rozpadem polysémie (např. *pokoj* I ‚klid‘ a *pokoj* II ‚obytná místnost‘). Pro vlastní homonyma lexikální je typické, že se synchronního hlediska spolu již významy nespojují. (Filipec a Čermák 1985)

Dále lze dělit vnitrojazyková homonyma na slovotvorná, slovnědruhová a morfologická. Slovnědruhová homonyma se často objevují u přípon (např. sufix *-ka* označující v češtině činitele – *padavka*, činnost – *hádka*, místo – *zastávka*, výrobek – *myčka*, vlastnost – *délka*, přechýlenou formu maskulina – *prodavačka* aj.), slovnědruhová homonyma jsou častá zejména v analytických jazycích jako např. v angličtině – viz lexém *water* vyjadřující substantivum, adjektivum i verbum. V češtině doporučují Filipec a Čermák (1985) tato slova vidět jako druh konverze (např. *nemocný* – substantivum i adjektivum, *kupující* – deverbativní

<sup>72</sup> Srov. anglický lexém *water* – vyjadřující v češtině 1. substantivum ‚voda‘, 2. verba ‚zalévat‘, ‚slzet‘, 3. adjektivum ‚vodní‘ (Phillips 2010).

adjektivum i substantivum, *co* – pronomen, partikule i interjekce). Morfologická homonyma popisují daní autoři jako podtyp homonymie charakteristický „významovou souvislostí a růzností morfologických kategorií, zvláště životnosti a neživotnosti, projevující se růzností pádových tvarů“ (1985: 142), např. *bábovka* (f.) ‚pečivo‘ a *bábovka* (m. a.) ‚málo průbojný člověk‘ mj. ve tvarech nominativu plurálu *bábovky* vs. *bábovkové*.<sup>73</sup> Hladká (2017a) hovoří o morfologických homonymech v případě, že se homonymie „týká pouze jednoho n[ebo] několika málo tvarů slov patřících do jednoho n[ebo] i více slovních druhů“ (Hladká 2017a), srov. *pila* ‚nástroj k řezání‘ a *pila* minulý čas slovesa *pít* v ženském rodě jednotného čísla nebo *jez* ‚vodní stavba‘ a *jez* ‚rozkazovací způsob druhé osoby jednotného čísla od slovesa *jíst*‘.

Homonymní mohou být rovněž morfologické prostředky: tvaroslovné morfémy (např. sufix *-a* v NOM sg. vzoru *žena*, GEN a ACC sg. vzoru *pán*, též v GEN sg. a NOM, ACC, VOC pl. vzoru *město*)<sup>74</sup>, slovotvorné morfémy (např. koncovka *-dl(-o)* pro názvy prostředků činnosti a míst – např. *struhadlo*, *divadlo*), a rovněž morfologické prostředky v rovině syntaktické, Hladká (2017a) uvádí různé významové varianty slovního spojení *na kolotoči* ve větě *Fotil kamarádku na kolotoči*, která může mít teoreticky tři možnosti interpretace, a to když: 1. ‚na kolotoči seděl fotograf‘, 2. ‚na kolotoči seděla kamarádka‘, 3. ‚na kolotoči seděli oba‘.

Z hlediska jazykové formy a jejích shod lze homonyma dělit na úplná a částečná (též tzv. pravá homonyma, shodující se graficky i zvukově). „Homonyma úplná se shodují v celém paradigmatu (např. již zmiňovaný lexém *kolej* ‚středověký univerzitní ústav pro vyučování i společné ubytování profesorů i žáků‘, ‚(v Anglii a USA) vyšší škola s internátem‘, ‚stopa po kolech vozu‘ atd. nebo *stav* ‚situace‘, ‚postavení jednotlivce z hlediska manželství, aj. a ‚zařízení, stroj k výrobě tkanin‘), zpravidla však ne v derivačních možnostech“ (Hladká 2017a). Částečná homonyma „se v některých tvarech paradigmatu liší“ (ibid) – např. *los* ‚zvíře příbuzné jelenu‘ a ‚číslovaná poukázka loterie, na niž lze dosáhnout výhry‘.

Vedle těchto pravých homonym se vyskytují i tzv. homonyma nepravá, a to konkrétně homofona (slovní jednotky zvukově shodné, ale graficky odlišné (např. *led* – *let*, *mít* – *mýt*, *oběti* – *objetí*)) a homografa (lexikální jednotky shodné graficky, ale odlišné zvukově (např. *panický* – adjektivum od lexémů *panika* i *panic*, *proudit* – verbum sémanticky příbuzné lexémům *udit* i *proud*). První zmiňovaná nepravá homonyma jsou v českém jazyce velmi frekventovaná<sup>75</sup>, druhá naopak velmi řídká.

<sup>73</sup> Čermák (2010: 262) naopak tento typ nepovažuje za homonyma, nýbrž je řadí k případům polysémie.

<sup>74</sup> „[H]omomorfie v rámci gramatického paradigmatu je označována jako synkretismus“ (Hladká 2017a).

<sup>75</sup> Srov. Filipec a Čermák 1985, s. 142.

„Lexikální homonyma mohou vznikat: a) hláskovým vývojem slov domácích (*objetí* – od [lexémů] *objet* i *obejmout*), b) užitím homonymních stavebních prvků (*travička* – ‚malá, drobná tráva‘ a ‚žena, která usmrcuje jedem‘)“ (Hladká 2017a), rovněž mohou vzniknout c) tvarovou shodou při přejímání slov cizích se slovem domácím (např. *kolej* viz výše, nebo tvarovou shodou slov přejatých z různých jazyků (*servis* ‚jídelní soubor‘ – z francouzštiny přes angličtinu, ‚podání‘ – z francouzštiny a ‚opravářská služba‘ – z angličtiny) aj. Z hlediska synchronního se k homonymům řadí též lexémy vzniklé rozpadem polysémie (jednotlivé lexémy se od sebe významově natolik vzdálí, že se společná motivace slov postupem času zatemní) – např. *trávit* ‚rozkládat potravu‘, ‚prožívat (čas)‘ a *trávit* ‚usmrcovat jedem‘.

V rámci jazykovědných termínů vztahujících se k jednomu jazyku a relevantních pro naši práci uveďme ještě tzv. **paronyma**. Jedná se o lexikální jednotky, které vykazují grafickou či zvukovou podobnost, ale označují jiné denotáty (např., *milý* – *myli*, *syrový* – *sýrový*, *zpráva* – *správa* – *zprava* aj.)<sup>76</sup>. Z důvodu formální/akustické podobnosti tyto jednotky často mluvčí (především studenti cizího jazyka) zaměňují a obtížně si je pamatují.

### 3.3 Zrádná slova

Na základě vymezení homonymie v rámci jednoho jazyka lze z pohledu kontrastivní lingvistiky vyčlenit i homonymii napříč jednotlivými jazyky, a to jak mezi jazyky blízcími příbuznými (např. mezi českým a polským jazykem), kde mohou mít lexikální jednotky historicky stejný původ, tak mezi jazyky vzdálenějšími (např. mezi češtinou a angličtinou)<sup>77</sup>. Vystihuje slovní jednotky z různých jazyků, které se na první pohled zdají stejné/podobné (ortograficky či foneticky), ale v obou zkoumaných jazycích se liší významem. Terminologie v této oblasti není ustálená, v lingvistice se tento jev označuje nejčastěji jako **mezijazyková homonymie**, méně často jako *mezijazyková polysémie* (Vladimirova 2008: 271).<sup>78</sup> Zejména v translatologické teorii a praxi se vyskytují rovněž názvy jako *falešní přátelé* (*překladaatele*)<sup>79</sup> či **zrádná slova**.<sup>80</sup>

Termín *falešní přátelé* (v orig. *faux amis* (*du traducteur*)) ve své knize *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais* z roku 1928 poprvé použili a do lingvistiky tím uvedli ve známost autoři M. Koessler a J. Derocquigny (Aronoff a Rees Miller 2003). Tento název se

<sup>76</sup> Čermák (2010) řadí právě paronyma do tzv. falešných přátel (*faux amis*).

<sup>77</sup> Čermák (2010) řadí mezi *faux amis* pouze tento druhý případ (tzn. jazyky geneticky více odlišné).

<sup>78</sup> Rozdíl mezi jazykovou homonymií a polysémií vidí Vladimirova právě v (ne)přítomnosti genetické souvislosti daných slov.

<sup>79</sup> V anglickém odborném diskurzu se vedle *faux amis* nejčastěji užívá termínů *false cognates* či *false friends* (Richards, Platt a Platt 1992). V polském odborném diskurzu se užívá výrazů *falszywi przyjaciele tłumacza*, *wyrazy zdradliwe*, *pułapki leksykalne*, *pozorne ekwiwalenty* aj. (Orłóš 2004: 7).

<sup>80</sup> O rozdílu v terminologii mezi mezijazykovou homonymií a zrádnými slovy viz J. Jodas (2003).



posléze ujal i v jiných jazycích (srov. anglicky *false friends*, německy *Falscher Freund*, ruský *ложные друзья переводчика*, španělsky *falso amigo* aj.).<sup>81</sup>

My jsme si pro tuto práci po vzoru prof. Lotka vybrali označení *zrádná slova*.<sup>82</sup> Dále proto budeme pro tuto problematiku používat zmíněného termínu.

Mnozí lingvisté k této tematice přistupují odlišně. V následujících odstavcích uvedeme pojetí této problematiky od prof. Lotka, neboť jeho rozdělením se v práci nejvíce inspirováme. Následně uvedeme některá pojetí jiných autorů, přičemž poukážeme na shody a rozdíly odlišných pojetí.

E. Lotko (1992), vyděluje zrádná slova na tzv. systémová a textová.<sup>83</sup> Autor vychází z dvojí definice lexikální jednotky jazykového systému, a to konkrétně jednak jako jednotky zachycené ve výkladovém slovníku daného jazyka, tak jako jednotky daného textu. Systémová zrádná slova vykazují zrádnost pouze v některých slovních spojeních – např. čes. *čerstvý* a pol. *czerstwy*, jež nabývá zrádnosti pouze ve spojení se substantivy typu *chleba*, *pečivo* aj. (pol. *czerstwy chleb* = ‚starý, tvrdý chléb‘). V jiných spojeních ‚má uvedené polské přídavné jméno již význam shodný s českým formálním protějškem‘ (ibid: 12) (srov. pol. *czerstwy staruszek*, *czerstwa twarz* = ‚čerstvý/svěží staroušek‘, ‚čerstvá/svěží tvář‘). O těchto významových rozdílech obvykle slovníky informují. Zpravidla však neinformují o druhém typu, tzn. textově zrádných slovech, které představují takové případy, kdy se lexikální jednotky v obou jazycích významově shodují, ale odlišný je jejich výskyt (využití) v textu‘ (ibid). Autor konkrétně zmiňuje chybné využití českých lexémů *otec* a *země* (jako ekvivalentů polských výrazů *ojciec* a *ziemia*) v kontextech, ve kterých by český rodilý mluvčí využil spíše lexémů *táta/tatínek* v prvním případě a *půda* v případě druhém. (ibid)

Dále dělí Lotko zrádná slova na zcela a částečně zrádná. Zcela zrádná slova vykazují odlišnosti ve všech svých významech, např. čes. *obchod* a pol. *obchód*, čes. *příbor* a pol. *przybór*. Částečně zrádná slova následně nabývají zrádnosti pouze v některých ze svých významů – srov. čes. *muž* a pol. *mąż*, čes. *dokud* a pol. *dokąd* atd. Nejčastěji se jedná o slova

---

<sup>81</sup> Podle informací Klégra a Šaldové (2006) je (konkr. termín *faux amis*) ‚původně pojem pro jednoslovné výrazy (příbuzné či nepříbuzné, odlišné sémanticky a/nebo gramaticky) ve dvou či více jazycích, který se teprve následně začal užívat pro slova v jednom jazyce z pohledu diachronního [...] nebo synchronního (dublety a paronyma)‘ (2006: 171). Srov. rozdělení tzv. zrádných slov od autorů M. Aronoffa a J. Rees Miller níže.

<sup>82</sup> Ačkoliv jsme v průběhu práce došli k závěru, že tento termín není zcela přesný. Tzv. mezijazyková ‚zrádnost‘ se nemusí projevat jen v rámci roviny lexikální (jak by termín ‚zrádná slova‘ mohl evokovat), ale rovněž i na rovinách nižších, a to již od té základní, zvukové. Jinými slovy, nejedná se pouze o celá SLOVA, ale též i o nižší stavební jednotky jazyka, které mohou působit mezijazykové nedorozumění, a to z termínu ‚zrádná slova‘ není zcela zjevné.

<sup>83</sup> Srov. Veisbergs níže.

polysémní, zřídka ale rovněž i o slova homonymní. „Zpravidla jde o homonymii v jednom jazyce, tj. buď v polštině, nebo v češtině“ (Lotko 1992: 14). Z hlediska etymologie se jedná buď o lexikální jednotky téhož původu (srov. pol. homonymní lexémy *para* I – čes. ‚pára‘, pol. *para* II – čes. ‚pár‘ vs. čes. *pára* – pol. 1. ‚para‘, 2. ‚mgła‘) nebo pocházejí lexikální jednotky z různých jazyků (srov. pol. *kantor* I – čes. ‚kancelář‘, pol. *kantor* II – čes. ‚kostelní sbormistr‘, ‚zpěvák‘, ‚varhaník‘ vs. čes. lexém *kantor* (hovor.) s významy: 1. učitel, 2. (dříve) kostelní sbormistr). Nebezpečná zrádnost mezi lexikálními jednotkami dvou jazykových lexikonů může též vznikat slovy E. Lotka „na základě paronymického vztahu mezi slovy uvnitř jednoho jazyka“ (ibid: 15). Takto vzniká např. významová zrádnost mezi čes. lexémem *karavana* (pol. *karawana*) a pol. lexémem *karawan* (čes. ‚pohřební vůz‘). Je více než logické, že částečně zrádná slova skýtají nejen pro překladatele, tlumočníky a studenty cizího jazyka větší nebezpečí desinterpretace, a to jak ze strany mluvčího/pisatele, tak následně i adresáta.

Lotko následně rozlišuje: stylově zrádná slova (viz část 3.3.3 této diplomové práce); zrádná slova cizího původu (viz 2.3.1, též 3.3.3); mluvnický (tvarově) zrádná slova, mezi něž řadí 1. slova zrádná gramatickým rodem (viz část 3.3.1 této diplomové práce), 2. odlišnou vazebnost sloves a příd. jmen (viz část 3.3.4 této diplomové práce), 3. odlišnou deklinaci/konjugaci slovních tvarů v obou jazycích, jež může následně vyvolat nežádoucí významy. Ty se objevují např. u minulého času polského slovesa *pójsć*, který interferuje s českým slovesem *pojít* zcela odlišného významu – srov. čes. věty *Šla do kuchyně, Šli jsme do parku* a jejich polské překladové ekvivalenty *Poszła do kuchni, Poszliśmy do parku*. Následují výslovnostně zrádná slova (viz část 2.1 této diplomové práce), slovotvorně zrádná slova (slova zrádná v základním slovotvorném významu nebo při jejich kolokacích, odvozeninách aj. Srov. např. významové rozdíly mezi českými adjektivy *panský* a *pánský*, *školní* a *školský* aj., které mohou při překladu z L1 do L2 působit problémy: čes. *panské zvyky* – pol. *pańskie zwyczaje*, čes. *pánské prádlo* – pol. *bielizna męska*, čes. *školní rok* – pol. *rok szkolny*, čes. *školský zákon* – pol. *prawo szkolne* atd. Do této kategorie zrádných slov řadí autor též např. slova, která se stala v obou jazycích zrádnými až při procesu odvozování – srov. čes. *nožičky* (deminutivum od českého lexému *noha*) a pol. *nożyczki* (deminutivum od polského lexému *nożyce*), zrádnost a kombinatorika slov – jedná se zejména o odlišné kolokace. Z hlediska funkčněstylového se Lotko ve studii dále zabývá zrádnými slovy v básnických a odborných textech a zrádnými slovy z hlediska spisovnosti – nespisovnosti. Pokud jde o genetický původ zrádných slov mezi češtinou a polštinou, Lotko uvádí, že „většina těchto jednotek má společný jazykový základ. Pozdějším samostatným vývojem těchto jazyků se část slovní zásoby diferencovala (hlavně

významově a stylově) a tedy i vzdálila“ (1992: 32). Vliv jazykové genetické příbuznosti na množství zrádných slov potvrzuje též např. Pančíková 2003.

Lotyšský lingvista A. Veisbergs (1996) dělí zrádná slova do tří kategorií. První, tzv. „vlastní zrádná slova“ (v orig. *false friends proper*), zahrnuje tři podtypy, konkr. zcela zrádná slova (*complete (absolute) false friends*) – oproti Lotkovi řadí autor do této kategorie pouze monosemické lexémy v obou jazycích s odlišným významem, dále částečně zrádná slova (*partial false friends*), týkající se polysémních lexémů lišících se mezijazykově alespoň v jednom svém významu. Posledním postypem jsou (použito překladu Klégra a Šaldové (2006)) tzv. „konotativní“ zrádná slova (v orig. *nuance differentiated word pairs*), do kterých řadí Veisbergs lexémy mající ve výchozím i v cílové jazyku stejné denotáty, lišící se však sémantickými poli, např. svými konotacemi, funkčními styly, frekvencí, aj.). Druhá kategorie zastřešuje tzv. „náhodně zrádná slova“ (*occasional or accidental false friends*). Tyto slovní jednotky vykazují podobnost čistě náhodnou, bez vzájemné etymologické souvislosti. Obvykle též náleží do jiných logicko-pojmových skupin, tudíž jejich rozdílný kontext napomáhá mluvčím vyhnout se nedorozumění.<sup>84</sup> Do poslední kategorie zrádných slov – tzv. „pseudozrádná slova“ (*pseudo false friends*) řadí autor slova fakticky v přirozeném jazyce neexistující, vytvořená analogiemi studenta (nerodilým mluvčím) se slovy z jeho mateřského jazyka. Klégr a Šaldová (2006: 170) uvádí např. slovo \**automatization* podle českého vzoru *automatizace*.

Klégr a Šaldová ve své studii zmiňují rovněž dělení zrádných slov autora R. Sheena (studie z r. 1996 s názvem *English faux amis for francophones learning English*). Originální studii se nám bohužel nepodařilo dohledat. Ale jelikož je autorovo pojetí velice nosné a částečně odpovídá rozdělení Lotkovu, uvádíme jej alespoň zprostředkovaně. Sheen na komparaci materiálu anglického a francouzského lexikonu vyděluje „vlastní zrádná slova na dvě skupiny, lexikální faux amis (absolutní, tzn. sémanticky disjunktní, a částečná, jedno sémanticky inkluduje druhé, nebo se dvojice překrývají alespoň v jednom z významů) a gramatická faux amis (odlišnosti [mezi L1 a L2] se týkají např. počitatelnosti – nepočitatelnosti u substantiv, slovně druhových rozdílů [...]), vykazující „strukturní asymetrie mezi výchozím a cílovým jazykem““ (Klégr a Šaldová 2006: 170).

Širší pojetí tzv. zrádných slov, které se u Lotka a mnoha jiných autorů neobjevuje, představují severoameričtí lingvisté M. Aronoff a J. Rees Miller (2003), kteří do falešných přátel zahrnují jak jednotky mezijazykové, tak rovněž i lexikální jednotky vnitrojazykové,

---

<sup>84</sup> Srov. např. lexémy *police* v češtině a angličtině.

oboje z pohledu synchronního i diachronního.<sup>85</sup> Konkrétně uvádějí čtyři typy falešných přátel: synchronně mezijazykové (*synchronic interlingual false friends*), diachronně vnitrojazykové (*diachronic intralingual false friends*), diachronně mezijazykové (*diachronic interlingual false friends*) a synchronně vnitrojazykové (*synchronic intralingual false friends*).<sup>86</sup>

Badatelkou, jež si všímá interferenčních lexikálních jednotek v rámci dvou geneticky příbuzných jazyků (konkr. češtiny a bulharštiny), je např. V. Vladimirova (2008)<sup>87</sup>. Problematiku tzv. zrádných slov vidí autorka prizmatem nejen odlišností mezi zkoumanými jazyky, ale rovněž i jejich podobnostmi. Vyjmenovává tři typy interferenčních vztahů mezi formou a významem slova v obou jazycích: za prvé se jedná o totožnost forem a totožnost významů – tato skupina lexémů dle Vladimirové „nepodléhá lexikální interferenci“ (2007: 271), neboť je obtížné stanovit, zda slovo mluvčí využil z cílového nebo z výchozího jazyka. Za druhé se jedná o odlišnost forem a odlišnost významů – tato skupina slov podléhá interferenci různými způsoby, např. kalkováním z výchozího jazyka, přebíráním citátových výrazů, frazémů aj. Ačkoliv mají oba jazyky společný jazykový základ (praslovanštinu), postupem času se vyvíjely odlišně, a disponují tudíž odlišnou slovní zásobou. A konečně se jedná o podobnost forem a odlišnost významů slovních jednotek. Mezi tuto skupinu zrádných slov Vladimirova řadí homofona, lexémy homonymní a polysémní.

Jak je patrné z textu výše, mezi definicí mezijazykové homonymie / falešnými přáteli / zrádnými slovy aj. nepanuje mezi lingvisty shoda. Někteří takto označují formálně podobné, ale významově odlišné jazykové jednotky v rámci více jazyků (Lotko, Veisbergs, Vladimirova, Sheen aj.), někteří lingvisté do této tematiky řadí rovněž jazykové jednotky vnitrojazykové (Aronoff a Rees-Miller, Čermák aj.), nebo dokonce studentskou tvořivost a mezijazyk<sup>88</sup> žáků

---

<sup>85</sup> Srov. poznámka 81.

<sup>86</sup> Synchronně mezijazykovými falešnými přáteli autoři rozumí lexikální jednotky z více současných jazyků, jež mají odlišný význam pouze v některém z nich (např. *attuale* v italštině – *aktuell* v němčině – a *actual* v angličtině). Diachronně vnitrojazykoví falešní přátelé vyjadřují zrádné slovní jednotky v rámci jednoho jazyka v průběhu času – autoři uvádějí např. slova z angličtiny 13. století, která mají v dnešní době zcela odlišný význam; třetím typem (diachronně mezijazykoví falešní přátelé) rozumí autoři slovní jednotky, jež původně mezi více jazyky vyjadřovaly význam stejný, ale v průběhu času došlo (alespoň v jednom jazyce) k posunu lexikálního významu (či vice versa). Jinými slovy: lexikální významy se mohou navzájem přibližovat (stát se tzv. pravými přáteli, bez odlišného významu), nebo naopak oddalovat a vyjadřovat významy jiné. Poslední typ, synchronně intrajazykoví falešní přátelé mohou dělat problém i rodilým mluvčím. Mluvčí např. špatně interpretují prefix (např. v češtině *stůra* a *nestvůra* – výrazy jsou synonymní, nikoliv antonymní, jak by se mohlo jevit z formálního hlediska. V případě angličtiny autoři uvádějí výraz *inflammable*, který ovšem není opakem *flammable* – to vyjadřuje lexém *non-flammable*). (M. Aronoff a J. Rees Miller 2003)

<sup>87</sup> Na rozdíl od již zmiňovaného Fr. Čermáka (2010), který do problematiky tzv. zrádných slov (*faux amis*) homonymní lexikální jednotky v rámci geneticky příbuzných jazyků nepočítá.

<sup>88</sup> Pojem *mezijazyk* (*interlanguage*) „[o]značuje [...] vyvíjející se systém osvojovaného druhého nebo cizího jazyka u nerodilého mluvčího“ (Šebesta a kol. 2017). Pojem byl zaveden v roce 1972 L. Selinkerem (Romaševská 2012).

(Veisbergs). Mnozí lingvisté charakterizují tematiku zrádných slov z pohledu synchronního, ale jiní (např. Aronoff a Rees-Miller) zahrnují i pohled diachronní. Tzv. „zrádné“ mohou být jazykové formy zcela, nebo jen v některých svých významech a užitích (viz Lotko, Veisbergs, Sheen aj.).

Jak jsme již zmiňovali výše, v minulosti se o těchto slovních jednotkách mluvilo především v souvislosti s překladatelstvím, v současnosti je tento problém diskutován i na poli glottodidaktiky. Tyto jednotky mohou být pro studenty cizího jazyka zrádné, neboť mohou mylně předpokládat, že pokud se ve výchozím i v cílovém jazyku vyskytuje podobná jazyková forma, bude podobný i její význam. V mnoha případech může toto bránit či komplikovat komunikaci a vést k nedorozumění. Vedle lexikálních jednotek lišících se v komparovaných jazycích svým významem<sup>89</sup> zařazují mnozí lingvisté do problematiky zrádných slov rovněž lexikální jednotky odlišné stylisticky, morfologicky aj. (viz např. Sheen (Klégr a Šaldová 2006), M. Pančíková 2003, práce T. Z. Orłós nebo E. Lotka).

### 3.3.1 Gramaticky zrádná slova<sup>90</sup>

V případě zrádných slov z hlediska gramatického se jedná zejména o rozdíly ve jmenném rodě substantiv. Jedná se o slova, která mají v obou jazycích identickou či skoro identickou grafickou / zvukovou podobu, ale jejich zařazení ke jmennému rodu se v češtině a v polštině různí. Jelikož jsou substantiva nejfrekventovanější slovní druh (Lotko 1992: 20 či Cvrček 2013: 132), jejich špatné zařazení je velmi nápadné a může způsobit komunikační obtíže. Jak jsme již psali výše, počet gramatických rodů je v obou zkoumaných jazycích odlišný. Zatímco čeština rozlišuje v singuláru i v plurálu tradičně čtyři rody: rod *mužský životný* (*masculinum animatum*), *mužský neživotný* (*masculinum inanimatum*), *ženský* (*femininum*) a *střední* (*neutrum*), polština rozlišuje v singuláru rodů pět: *męskoosobowy*, *męskożywotny*, *męskorzeczowy*, *żeński* a *nijaki*, v plurálu pouze rody dva – rod mužský osobový (*męskoosobowy*) a mužský neosobový (*niemęskoosobowy*).<sup>91</sup>

Nejčastěji se rodová zrádnost projevuje ve slovech cizího původu. Zatímco čeština přejatým slovům přiřazuje nejvíce rod ženský (*banka, fakulta, adresa, univerzita* aj.), v polštině

---

<sup>89</sup> Viz Klégr a Šaldová (2006: 171) „Termín faux amis se běžně chápe jako mezijazykový pojem pro jednotlivá slova.“

<sup>90</sup> Edvard Lotko (1992) tuto kategorii nazývá *mluvnický (tvarově) zrádná slova*.

<sup>91</sup> Lze říci, že místo gramatické kategorie životnosti a neživotnosti, která se v případě rodu mužského vyvinula v češtině, se v polštině vyvinula opozice názvů mužských a nemužských (zahrnujících např. feminina, názvy zvířat aj.), viz Nagórko 2002: 95.

jsou jejich ekvivalenty řazeny nejčastěji k rodu mužskému (*bank, fakultet, adres, uniwersytet* aj.). Mnohdy dopomáhá k určení správného jmenného rodu koncovka, gramatická zrádnost je však o to větší u slov, která se vyslovují (či píší) v obou jazycích totožně (srov. české *tramvaj, garáž* (f) – polské *tramwaj, garaż* (m)).<sup>92</sup>

Následující soupis zahrnuje substantiva lišící se jmenným rodem v češtině a polštině, jež jsou zastoupena ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky (konkrétně publikacemi *Čeština jako cizí jazyk* a *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR*) od úrovně A1 po úroveň B1. V případě, že se lexémy vyskytly v obou publikacích na odlišných úrovních (či se vyskytly pouze v jedné z nich), jsme upřednostnili zařazení dle publikace *Čeština jako cizí jazyk* a připojili komentář v poznámce pod čarou. Soupis obsahuje celkem 59 substantiv a je řazen podle české abecedy. Jelikož se počty gramatických rodů v obou zkoumaných jazycích liší (a jelikož se v této části práce primárně nezabýváme rozdíly v deklinaci daných lexikálních jednotek), rozhodli jsme se po vzoru T. Z. Orłós (2004) rozdělit gramaticky zrádná slova pouze na tři základní gramatické rody: rod mužský, ženský a střední.

### 3.3.1.1

## Úroveň A1

### 3.3.1.1.1 V češtině rod ženský – v polštině rod mužský

čeština – polština:

adresa – adres

banka – bank

bota – but

drůbež – drób

garáž – garaż

kosmetika – kosmetyki (plt)

kravata<sup>93</sup> – krawat

okurka<sup>94</sup> – ogórek

---

<sup>92</sup> Často se jedná také o slova převzatá z francouzštiny (čes. *apanáž, bandáž, menáž, montáž*). Jelikož však tato slova nejsou zahrnuta v SERR pro češtinu do úrovně B1, jež tvoří rámec námi prezentované slovní zásoby, nezahrnujeme tato slova do soupisu předkládaného výše.

<sup>93</sup> V RPČ na úrovni A2.

<sup>94</sup> Varianta *okurek* (tzn. maskulinum jako v polštině) je oblastní moravská.

omeleta<sup>95</sup> – omlet

rýže – ryż

řada<sup>96</sup> – rząđ

tramvaj – tramwaj

univerzita – uniwersytet

značka – znaczek

### **3.3.1.1.2 V češtině rod ženský – v polštině rod střední**

čeština – polština:

abeceda<sup>97</sup> – abecadło

laboratoř – laboratorium

obuv – obuwie

snídaně – śniadanie

špagety (plt) – spaghetti

### **3.3.1.1.3 V češtině rod mužský – v polštině rod ženský**

čeština – polština:

benzin<sup>98</sup> – benzyna

citron<sup>99</sup> – cytryna

orchestr – orkiestra

pomeranč – pomarańcza

salát – sałata, sałatka

suterén – suterena / suteryna

tabák<sup>100</sup> – tabaka

vitamin / vitamín – witamina

### **3.3.1.1.4 V češtině rod mužský – v polštině rod střední**

---

<sup>95</sup> Jen ČCJ, korektní též varianta *amoleta*.

<sup>96</sup> ve významu ‚sedadla v kině, divadle‘ atp.

<sup>97</sup> Jen ČCJ.

<sup>98</sup> Lze i *benzín*.

<sup>99</sup> Lze i *citrón*.

<sup>100</sup> Jen ČCJ.

čeština – polština:

salám – salami<sup>101</sup>

### **3.3.1.1.5 V češtině rod střední – v polštině rod mužský**

čeština – polština:

břicho – brzuch

ovoce – owoc

procento – procent

### **3.3.1.1.6 V češtině rod střední – v polštině rod ženský**

čeština – polština:

datum – data

Polsko – Polska

vízum – wiza

## **3.3.1.2**

## **Úroveň A2**

### **3.3.1.2.1 V češtině rod ženský – v polštině rod mužský**

čeština – polština:

ambulance<sup>102</sup> – ambulans

bronchitida – bronchit

fakulta<sup>103</sup> – fakultet

krize<sup>104</sup> – kryzys

manikúra<sup>105</sup> – manikiur

masáž<sup>106</sup> – masaż

mešita<sup>107</sup> – meczet

pedikúra<sup>108</sup> – pedikiur

---

<sup>101</sup> Tvrdý, trvanlivý salám. Ne měkký (*kielbasa*).

<sup>102</sup> Jen RPČ.

<sup>103</sup> V RPČ na úrovni A1.

<sup>104</sup> Jen RPČ.

<sup>105</sup> Jen RPČ.

<sup>106</sup> Jen RPČ.

<sup>107</sup> Jen RPČ.

<sup>108</sup> Jen RPČ.



stolice<sup>109</sup> – stolec

šála – szal

### **3.3.1.2.2 V češtině rod ženský – v polštině rod střední**

čeština – polština:

plíce – płuco

zoo – zoo

### **3.3.1.2.3 V češtině rod mužský – v polštině rod ženský**

čeština – polština:

doplatek – dopłata

oděv<sup>110</sup> – odzież

porcelán<sup>111</sup> – porcelana

recept – recepta

sál<sup>112</sup> – sala

### **3.3.1.2.4 V češtině rod mužský – v polštině rod střední**

čeština – polština:

seminář<sup>113</sup> – seminárium

### **3.3.1.2.5 V češtině rod střední – v polštině rod mužský**

čeština – polština:

antibiotikum – antybiotyky

### **3.3.1.2.6 V češtině rod střední – v polštině rod ženský**

čeština – polština:

pyžamo – piżama

---

<sup>109</sup> Pouze RPČ.

<sup>110</sup> V ČCJ a RPČ v množném čísle ‚oděvy‘.

<sup>111</sup> Jen RPČ.

<sup>112</sup> Jen RPČ.

<sup>113</sup> Jen RPČ.

### 3.3.1.3

## Úroveň B1

#### 3.3.1.3.1 V češtině rod ženský – v polštině rod mužský

čeština – polština:

flétna – flet

miliarda – miliard

#### 3.3.1.3.2 V češtině rod ženský – v polštině rod střední

žádné slovo nenalezeno

#### 3.3.1.3.3 V češtině rod mužský – v polštině rod ženský

čeština – polština:

pár<sup>114</sup> – para

přístav – przystań

#### 3.3.1.3.4 V češtině rod mužský – v polštině rod střední

čeština – polština:

hedvábí – jedwab

#### 3.3.1.3.5 V češtině rod střední – v polštině rod ženský

žádné slovo nenalezeno

#### 3.3.1.3.6 V češtině rod střední – v polštině rod mužský

žádné slovo nenalezeno

Mezi lexikálními jednotkami, jež se v češtině a polštině liší gramatickým rodem, se vyskytují ve větší míře např. názvy míst a institucí (*banka, fakulta, garáž, laboratoř, suterén, univerzita* aj.), potravin (*ryž, citron, okurka, pomeranč, salát* aj.), oblečení (*bota, kravata, šála* atd.), služeb (*manikúra, masáž, pedikúra*) nebo např. částí těla (*břicho, plíce*). Jak je ze soupisu patrné, největší zastoupení tzv. gramaticky zrádných slov se vyskytuje na úrovni A1 (34 slov, tj. 57,6 % celkového počtu), nejméně naopak na úrovni B1 (5 slov, tj. 8,5 %). Úroveň A2

---

<sup>114</sup> Ve významu ‚dvojice‘, ‚několik‘ i části dvojice předmětů (*pár bot, ponožek* aj.).

obsahuje 20 zrádných slovních jednotek, tzn. 33,9 % z celkového počtu gramaticky zrádných slov zastoupených v SERR. Zatímco čeština přiřazuje jmenovaným slovům nejvíce rod ženský – 33 slov z celkových 59, tj. 55,9 %, v polštině je největší počet gramaticky zrádných slovních jednotek řazen k rodu mužskému (30 slov, 50,9 %).

Pro úplný přehled gramaticky zrádných slov je také třeba zmínit, že se vyskytují i rodově zrádná substantiva neuvedená v SERR. Rozdíly mezi oběma jazyky, jak jsme již zmínili výše, se týkají hlavně slov cizího původu. Zahrnují převážně termíny z přírodních a humanitních věd. Substantiva, jež jsou v češtině zakončena na *-in/-ín* a řazena k rodu mužskému neživotnému, patří v polštině k rodu ženskému (srov. *acylpirin* – *acylpiryna*, *biotin* – *biotyna*, *cín* – *cyna*, *glutin* – *glutyna*, *hemoglobin* – *hemoglobina*, *ricin* – *rycyna* aj). Dále slova cizího původu v češtině zakončená na *-ium/-um* (tzn. rodu středního), jejichž polské ekvivalenty jsou řazeny k rodu mužskému neživotnému (srov. *abstraktum* – *abstrakt*, *antonymum* – *antonym*, *galium* – *gal*, *helium* – *hel*, *osmium* – *osm*, *plutonium* – *pluton*, *polonium* – *polon*, *synonymum* – *synonim* aj).

Různosti se týkají také některých názvů zvířat (česky *gorila*, *velryba*, *želva* (vše f.) – polsky *goryl*, *wieloryb*, *żółw* (vše m.) aj.), potravin a názvů jídel (*brokolice*, *datle*, *kotleta*, *kroketa*, *vafle* (vše f.) – polsky *brokuł*, *daktyl*, *kotlet*, *krokiet*, *wafel* (vše m.) aj.), geografických názvů, názvů měst a zemí (čes. *Brusel* (m.) – pol. *Bruksela* (f.), čes. *Čína* (f.) – pol. *Chiny* (pl) čes. *Finsko* (n.) – pol. *Finlandia* (f.) atd.) a jiné. Kompletní seznam viz Orłóš 2004, s. 91–112 a 143–144.

Kromě různosti týkající se jmenného rodu řadí do gramaticky (či tvarově) zrádných slov někteří lingvisté ještě odlišnou valenci sloves<sup>115</sup> a přídavných jmen<sup>116</sup> (Lotko 1992: 20)), do této kategorie lze rovněž zařadit lišící se flexi substantiv<sup>117</sup> (Orłóš 2004: 9–90), slovtvorné

---

<sup>115</sup> Např. čes. *chtít* + akuzativ vs. pol. *chcieć* + genitiv. Viz 3.3.4.

<sup>116</sup> Např. čes. *podobný komu* (dativ) vs. pol. *podobny do kogo* (akuzativ). Viz 3.3.4.

<sup>117</sup> Rozdílné koncovky maskulin zejména v genitivu a dativu singuláru a v nominativu plurálu.

odlišnosti<sup>118</sup> (ibid: 113—116), různící se gradaci adjektiv<sup>119</sup> (ibid: 117—121), zrádnost v kategorii aspektu<sup>120</sup> (ibid: 123—130), odlišnou grafickou a výslovnostní formu cizích slov (ibid: 131—142), s tím související již zmiňované různící se geografické názvy (názvy měst a zemí) (ibid: 143—144). *Gramatika současné polštiny* kolektivu autorů poté do gramatických zrádných slov řadí také odlišnou kombinatoriku slovních spojení<sup>121</sup> v češtině a polštině (Lingea 2017: 147).

---

<sup>118</sup> Např. v ženských formách substantiv přechýlených od původně mužských:

a) v názvech profesí: formant *-ka*, který v obou jazycích tvoří ženské názvy profesí (formy přechýlené od mužských) srov. čes. *lékařka, učitelka, ředitelka* – pol. *lekarka, nauczycielka, dyrektorka*, je v polštině mnohdy pocit'ován jako dehonostující/zdrobnělý, a proto jsou ženské názvy profesí realizovány opisem (srov. čes. *doktorka, fotografka, architektka* – pol. *pani doktor, pani fotograf, pani architekt* aj.). Viz např. Jadacka 2005: 126–129.

b) ve formě ženských příjmení: formant *-ová* (pol. *-owa*) vyjadřoval v polštině tradičně pouze jména vdaných žen (čes. *paní Nováková* – pol. *pani Nowakowa*), zatímco pro jména (nevdaných) dcer bylo v polštině užíváno koncovky *-owna*: srov. čes. *slečna Nováková* – pol. *panna Nowakówna*. Do poloviny 20. století bylo toto tvoření ženských forem příjmení závaznou normou, v současnosti se však od tohoto rozlišení upouští. Tendence značit v jazyce různými sufixy příjmení vdaných žen od nevdaných se objevila v 19. stol. i v češtině (Orloš a Sedláček 1976), ovšem neujala se. V současné polštině se jedná o formy ojedinělé, pocit'ované jako neoficiální, nespisovné (Jadacka 2005: 131–132). Frekventovaná je v soudobé polštině podoba nepřechýlená (*pani Baran, pani minister Baran, pani Balcerowicz* aj.) (tamtéž). Ženské formy příjmení jsou formálně vyjadřovány pouze v případě adjektivního typu mužského příjmení (příjmení končící na *-cki, -ski, -dzki, -il-y*). Srov. *Broniowski – Broniowska, Lewicki – Lewicka, Grodzki – Grodzka, Ciepły – Ciepła*. V tomto případě se od tvorby ženských forem příjmení od češtiny neliší (např. *Lomnický – Lomnická, Dobrovský – Dobrovská, Teplý – Teplá* aj.).

nebo c) ve formách zdrobnělin: formanty *-ík, -íček, -ečko* (v pol. *-ik/-yk, -iczek/-eczek*) aj. mají pro polské mluvčí často deminutivní příznak. Srov. čes. *hřebík* (pol. *gwóźdź*) – pol. *grzebyk* („malý hřebec“), čes. *kolíček* (pol. *klamerka do bielizny*) – pol. *koleczek* („malý kolík“ – též česky) atd.

<sup>119</sup> Např. jiné sufixy v syntetické formě stupňování (a) či odlišnosti ve využití syntetického nebo analytického stupňování (b), (c):

a) V obou zkoumaných jazycích existují jak formy sufixů *-ejší/-ější*, tak *-ší* (v pol. *-ejszy, -szy*), jejich distribuce a četnost je však odlišná. V češtině je častější první zmiňovaná varianta (*-ejší/-ější*), v polštině je tomu naopak. Srov: čes. *hloupý, (nej)hloupější* – pol. *głupy, (naj)głupszy*, čes. *milý, (nej)milejší* – pol. *miły, (naj)milszy* aj. Sufix *-ejszy* je v polštině realizován především po souhláskách *m, n, r* a *ł*.

b) V některých případech může být v polštině adjektivum stupňováno jak formou syntetickou, tak analytickou, zatímco v češtině je využíváno formy syntetické – srov. čes. *různý, (nej)různější* – pol. *różny, (naj)różniejszy* i *(naj)bardziej różny*; čes. *pěkný, (nej)pěknější* – pol. *piękny, (naj)piękniejszy* i *(naj)bardziej piękny*.

c) Některá adjektiva mohou být v polštině stupňována pouze analyticky, zatímco v češtině synteticky. Srov. čes. *otevřený, (nej)otevřenější* – pol. *otwarty, (naj)bardziej otwarty*; čes. *známý, (nej)známější* – pol. *znany, (naj)bardziej znany* aj.

<sup>120</sup> Týká se zejména sloves cizího původu. Zatímco v češtině uvedená slovesa fungují jako obouvidová, dokonavost i nedokonavost vyjádří též forma, v polštině se postupem času pomocí prefixů vytvořila slovesa dvě, každé již s hodnotou imperfekta, či perfekta (srov. čes. *adresovat* – pol. *adresować : zaadresować*, čes. *debutovat* – pol. *debiutować : zadebiutować*). Je však třeba poznamenat, že některá z uvedených sloves mají již i v češtině svůj perfektní protějšek (např. *eliminovat : vyeliminovat*), který však v knize T. Z. Orloš ještě není reflektován.

<sup>121</sup> Čeština má větší tendenci k syntaktickým spojení, oproti polštině, ve které jsou častější spojení analytická (srov. čes. *plavky* – pol. *kostium kąpielowy*). Krátce je uvedena odlišná kombinatorika frázových spojení (např. čes. *cestovní ruch, Rudá armáda* – pol. *ruch turystyczny, Armia Czerwona*).

### 3.3.2 Lexikálně zrádná slova

Druhým typem zrádných slov, kterým se v této diplomové práci budeme zabývat, jsou lexikálně zrádná slova. Jedná se pravděpodobně o nejznámější typ mezijazykové homonymie povědomý široké veřejnosti. Na internetu lze nalézt nespočet webových stránek, videí apod. zabývajících se právě zrádnými slovy<sup>122</sup> vybraných jazyků. Různě obsáhlé soupisy lexikálně zrádných slov bývají také součástí nejrůznějších jazykových učebnic a slovníků.<sup>123</sup> Výjimkou nejsou ani publikace cílící přímo na „zrádnou“ slovní zásobu mezi danými jazyky<sup>124</sup>.

Lexikálně zrádnými slovy chápeme ty lexikální jednotky, které mají v obou jazycích formálně totožnou / velmi podobnou grafickou či akustickou podobu, ale jejich lexikální význam je (mnohdy zcela) odlišný. Jak jsme již psali v úvodu práce, lze obecně říci, „že u jazyků geneticky vzdálených se zrádnost týká slov mezinárodních. Naproti tomu u blízké příbuzných jazyků se zrádnost projevuje [...] hlavně u slov domácích, a to jak stylově neutrálních, tak i stylově příznakových“ (Lotko, 1992: 9). Stylisticky zrádnými slovy se budeme zabývat v následující podkapitole. Obecně lze říci, že čím bližší si geneticky jazyky jsou, tím větší množství zrádných jednotek možno pozorovat (ibid).

Lexikální jednotky mohou být v jazyce nositeli pouze jednoho sémantického významu (tzv. **monosémní**), nebo může jedna jazyková forma vyjadřovat významů více (tzv. **polysémní**). Dále mohou být dané lexikální významy jazykových jednotek v konfrontaci dvou jazyků **zrádné zcela** (lexikální jednotky významově zcela odlišné – např. čes. *křeslo*, pol. ‚fotel‘ a pol. *krzesło*, čes. ‚židle‘) či, v případě mnoha slov polysémních, mohou být **zrádná částečně**<sup>125</sup> (tzn., že shoda se projevuje pouze u některých významů (srov. čes. *muž* a pol. *mąż*). Lze také hovořit o zrádnosti formy (v případě zcela zrádných slov) a zrádnosti významu (v případě druhém).

Dodejme, že slova se mohou stát v konfrontaci dvou jazyků zrádnými teprve časem (viz např. výraz *půlnoc*, který v češtině až do 19. století označoval také ‚sever‘). V polštině výraz *północ* označuje ‚sever‘ i ‚půlnoc‘ dodnes. Stejná situace nastává s významem ‚jih‘ a ‚poledne‘ (v polštině *południe*).

---

<sup>122</sup> V případě polštiny a češtiny uveďme např. webová hnízda <https://www.adamek.cz/jazyky/polsky-slovník/> či <https://www.hannamarciniak.eu/cs/blog/zradna-slova>. Videá viz např. <https://www.youtube.com/watch?v=pkFFkSF2BNc> nebo <https://www.youtube.com/watch?v=3882LeKpIC8> [cit. 24. 12. 2020]

<sup>123</sup> Např. v učebnici *Polština nejen pro samouky* v oddílu *Pozor na slovíčka!*.

<sup>124</sup> Např. kniha polské autorky Zofie Tarajło-Lipowské (2000).

<sup>125</sup> Výrazy *zcela zrádná slova* a *částečně zrádná slova* přebíráme od E. Lotky (1992).

Následující soupisy obsahují lexikálně zrádné slovní jednotky mezi češtinou a polštinou, a to v rámci slovní zásoby obsažené v českém SERR na úrovních A1, A2 a B1. Soupisy se opírají o odborné práce E. Lotka (zejména 1992) a T. Z. Orłós (2004), ale také o slovník *Czesko-polska homonimia* (Szałek a Nečas 1993) a o vlastní zkoumání.

Jelikož se jedná o oblast vyžadující delší doprovodný komentář (na rozdíl od ostatních typů zrádných slov, jimiž se v práci zabýváme), nebylo možné zahrnout zrádná slova do jedné komplexní tabulky, aniž by nedošlo k přílišnému zobecnění. Z tohoto důvodu bylo nutné soupis lexikálně zrádných slov více diverzifikovat. Nejprve jsme soupis na každé úrovni rozdělili do dvou skupin: tzv. „zrádná slova v 1. jazykové linii“ a „zrádná slova ve 2. jazykové linii“. Mezi **„zrádná slova v 1. jazykové linii“** řadíme ty výrazy, jejichž česká forma se vyskytuje v referenčních rámcích pro češtinu jako cizí jazyk a koliduje s polským lexémem s odlišným významem. Do soupisu však zahrnujeme také slova, která jsou zrádná až v polském překladu, tyto výrazy jsou zahrnuty ve **„zrádných slovech ve 2. jazykové linii“**. Tuto kategorii jsme vyčlenili zvláště z důvodu kompenzačních strategií studentů, konkr. tzv. negativnímu transferu<sup>126</sup>. Studie dokazují (Ellis 2008, Shatz 2016, Lee 2019), že obzvláště u jazyků typologicky podobných mají studenti tendenci v případě, že daný výraz v cílovém jazyce neznají (nebo si jej v daný moment nemohou vybavit), jej nahradit výrazem, který znají (v tomto případě výpůjčkou z polštiny). Pokud se výrazy přibližně shodují, mluvíme o tzv. pozitivním transferu (např. čes. *já* a pol. *ja*), pokud se liší (např. čes. *občas* (pol. *czasami*) a pol. *obcas* (čes. *podpatek*)), hovoříme o tzv. transferu negativním (Šebesta a kol. 2017).

Do soupisu nezahrnujeme lexémy a sémémy stylisticky příznakové (nezahrnujeme tedy např. sémy již zastaralé, knižní či slangové<sup>127</sup>, a tudíž v současné češtině a polštině nefrekventované<sup>128</sup>. Výjimku tvoří výrazy typu čes. *hledat* – pol. *szukać*, které z frekvenčních a jiných důvodů vynechat nelze.

---

<sup>126</sup> Za tzv. jazykový transfer je označován „[v]liv jednoho jazyka během osvojování nebo učení jiného (většinou prvního jazyka na cílový)“ (Šebesta a kol. 2017: 63). Pokud tento vliv (nejčastěji) L1 osvojování jiného jazyka usnadňuje, jedná se o tzv. pozitivní transfer, pokud však osvojování ztěžuje, hovoří se o tzv. negativním transferu či interferenci (srov. čes. *občas* (pol. *czasami*) a pol. *obcas* (čes. *podpatek*). „Tímto pojmem [negativní transfer, interference] označujeme přenos gramatické struktury, pravidla nebo lexikálního prvku z lépe známého (zpravidla rodného nebo prvního cizího) jazyka do jazyka cílového (tj. osvojevaného, studovaného, popř. jazyka, do něhož se překládá)“ (ibid). Negativní transfer se týká všech jazykových rovin.

<sup>127</sup> Např. čes. výraz vyskytující se na úrovni A2 *chybět* – pol. *brakować* vs. čes. lexémy *brakovat* I (zemědělsky ‚vyřazovat‘, ‚třídít‘, ob. ‚prohledávat‘, ‚probírat‘, ob. expr. ‚vykrádat‘, ‚drancovat‘) a *brakovat* II (v mysliveckém slangu ‚nahánět zvěř s pomocí brakýře v neschůdném terénu‘). (ASCS)

<sup>128</sup> Pro určení polsky stylisticky příznakových slov nám byl oporou WSJP.

Sloupec nejvíce vlevo obsahuje vždy český výraz nacházející se v SERR na konkrétní jazykové úrovni. Zahrnuje pouze ty sémy, jež jsou pro danou úroveň relativní (např. *země* ve smyslu ‚kraj‘, ‚stát‘). Další sloupce poté obsahují buďto polský, nebo český lexém se všemi nalezenými významy. Obsah daného slovníkového hesla (tzn. daného sloupce) vychází z námi používaných českých (Bajger 2003, Oliva et al. 2004, Nowak 2009)<sup>129</sup> a polských (WSJP) slovníků. **Tučně** vždy značíme zrádné česko–polské lexikální jednotky. V případě zrádných slov ve 2. jazykové linii znamenujeme český výraz nacházející se v SERR na dané jazykové úrovni **podtrženě a kurzívou**. V případě částečně zrádných slov zvýrazňujeme lišící se významy též vykřičníkem (!). Po vzoru jazykových slovníků uvádíme u mnoha hesel též příkladové věty.

### 3.3.2.1

### Úroveň A1

Na úrovni A1 jsme zaznamenali celkem 192 zrádných výrazů, z toho 134 celkově zrádných a 58 částečně zrádných. Z hlediska sémantiky se na této jazykové úrovni vyskytuje zrádné lexikum např. v oblasti názvů měsíců (*červenec* vs. *czerwiec*, *květen* vs. *kwiecień*), života v domácnosti – nábytku (*skříň* vs. *skrzynia*, *postel* vs. *pościel*) nebo domácích potřeb (*pračka* vs. *praczka*, *příbor* vs. *przybór*). Odlišnosti se nacházejí též v oblasti barev (*modrý* vs. *niebieski*, *hnědý* vs. *brązowy*, *oranžový* vs. *pomarańczowy*), lokalit (*divadlo* vs. *dziwadło*, *katedrála* vs. *katedra*, *nádraží* vs. *dworzec*, *obchod* vs. *sklep*, *pekařství* vs. *piekarnia*), rodinných vztahů (*dcera* vs. *cera*, *bratranec* vs. *bratanek*, *sestřenice* vs. *siostrzenica*) aj.

#### 3.3.2.1.1

#### Zrádná slova v 1. jazykové linii

##### 3.3.2.1.1.1 Zcela zrádná slova

Mezi zcela zrádná slova na úrovni A1 českého referenčního rámce pro jazyky lze zařadit slovní zásobu z oblasti bydlení a částí domu (čes. *byt*, *garsonka*, *skříň*, *záchod*, *zásuvka* aj., majících v polském jazyce zcela odlišný význam), měsíců (zejména výrazy *červenec* a *květen*, jež jsou akusticky podobné zcela jiným polským měsícům) nebo jídla: *kapusta* v polštině znamená ‚zelí‘, výraz *zmarzlina* ‚trvale zmrzlou půdu‘. *Divadlo* (pol. *dziwadło*) není v polštině označení pro instituci nebo místo, ale označuje podivného až šíleného člověka. *Chyba* není v polštině synonymem pro ‚omyl‘, avšak vyjadřuje pochybnost – ‚asi‘.

---

<sup>129</sup> V některých případech jsme využili rovněž internetový slovník od Lingey, který nevyšel v papírové podobě (Lingea 2020).

Je nutné dávat si pozor též na výrazy *dcera* a *dívka* – pol. *cera* znamená ‚plet‘, *dziwka* je označení pro prostitutku. *Obcas* nevyjadřuje v polštině adverbium (čes. ‚občas‘), nýbrž podstatné jméno ‚podpatek‘. Někdy se mohou zrádné výrazy tzv. ‚řetězit‘, to znamená, že překlad českého zrádného výrazu do polštiny evokuje jiný zrádný lexém v češtině/polštině: viz *stan* v polštině neoznačuje ‚skládací přechodné přístřeší z nepromokavé látky‘ (SSČ), nýbrž ‚stav‘, ‚situaci‘ (např. *rodinný stav*, *stav konta* apod.), což vyvolává podobnost s polským lexémem *staw* v češtině vyjadřující buďto ‚rybník‘, nebo část těla, konkr. ‚kotník‘. Jiné významy mají též slovesa *opakovat* a *zkusit* nebo přídavné jméno *přírodní*, jež v polštině značí nevlastního člena rodiny.

čes. <b>batoh</b> pol. <i>plecak</i>	pol. <b>batog</b> čes. <i>karabáč, bič</i>
čes. <b>blesk</b> pol. (na nebi) <i>błyskawica, piorun</i>	pol. <b>blask</b> čes. 1. <i>jas, světlo</i> 2. <i>záře, třpyt, lesk</i>
čes. <b>bratranec</b> <sup>130</sup> pol. <i>kuzyn</i>	pol. <b>bratanek</b> čes. <i>synovec</i> (syn bratra)
čes. <b>byt</b> pol. <i>mieszkanie</i>	pol. <b>byt</b> čes. <i>existence, život</i>
čes. <b>cestovat</b> pol. <i>podróżować</i>	pol. <b>częstować</b> čes. <i>hostit</i> (jídlem, pitím aj.)
čes. <b>červenec</b> pol. <i>lipiec</i>	pol. <b>czerwiec</b> čes. <i>červen</i>
čes. <b>dcera</b> pol. <i>córka</i>	pol. <b>cera</b> čes. <i>plet', pokožka</i>
čes. <b>divadlo</b> pol. <i>teatr</i>	pol. <b>dziwadło</b> čes. 1. (člověk) <i>podivín, šílenec</i> , (zhrub.) <i>cvok, magor</i> 2. (věc) <i>bláznovina, šílenost</i> (něco neobvyklého)
čes. <b>dívka</b> pol. <i>dziewczyna</i>	pol. <b>dziwka</b> pol. (zhrub.) <i>prostitutka</i>
čes. <b>důchod</b> pol. 1. (stav důchodce) <i>emerytura</i> 2. (příjem) <i>emerytura</i>	pol. <b>dochód</b> čes. <i>příjem</i> (finanční) <i>výnos, výtěžek</i> (měsíční příjem – <i>miesięczny dochód</i> )
čes. <b>garsonka</b> pol. <i>kawalerka, garsoniera</i> <sup>131</sup>	pol. <b>garsonka</b> čes. <i>kostým</i> (dámský)
čes. <b>hodinky</b> <sup>132</sup> pol. <i>zegarek</i>	pol. <b>godzinki</b> čes. zpívané modlitby v katolické církvi, <i>nešpory</i>

<sup>130</sup> RPC na úrovni A2.

<sup>131</sup> V češtině výraz *garsoniéra* téhož významu.

<sup>132</sup> Pouze ČCJ.



čes. <b>hodně</b> pol. 1. <i>wiele, dużo</i> 2. <i>bardzo</i>	pol. <b>godnie</b> čes. <i>důstojně, s důstojností</i>
čes. <b>chřipka</b> pol. <i>grypa</i>	pol. <b>chryпка</b> čes. <i>chrapot, chraptění</i>
čes. <b>chyba</b> pol. <i>błąd</i>	pol. <b>chyba</b> čes. <i>asi</i>
čes. <b>chytrý</b> pol. <i>mądry, bystry, inteligentny</i> <sup>133</sup>	pol. <b>chytry</b> čes. 1. <i>vychytralý, mazaný, lstivý</i> 2. <i>lakomý</i>
čes. <b>kapusta</b> pol. <i>kapusta włoska</i>	pol. <b>kapusta</b> čes. <i>zelí</i>
čes. <b>kraj</b> pol. 1. (krajní část) <i>brzeg, krawędź</i> 2. (správní území) <i>okręg</i>	pol. <b>kraj</b> čes. <i>země</i> <sup>134</sup>
čes. <b>květen</b> pol. <i>maj</i> <sup>135</sup>	pol. <b>kwiecień</b> čes. <i>duben</i>
čes. <b>láska</b> <sup>136</sup> pol. <i>miłość</i>	pol. <b>laska</b> čes. <i>hůl</i>
čes. <b>místo</b> pol. <i>miejsce</i>	pol. <b>miasto</b> čes. <i>město</i>
čes. <b>myčka</b> (na nádobí) pol. <i>zmywarka</i>	pol. <b>mycka</b> čes. <i>jarmulka</i> (židovská pokrývka hlavy)
čes. <b>nafta</b> pol. <i>olej napędowy</i>	pol. <b>nafta</b> čes. <i>petrolej</i>
čes. <b>nájemník</b> <sup>137</sup> pol. <i>lokator, najemca</i>	pol. <b>najemnik</b> čes. (ve vojsku) <i>žoldněř</i>
čes. <b>nápad</b> pol. <i>pomysł</i>	pol. <b>napad</b> čes. <i>útok</i>
čes. <b>nebo</b> pol. <i>albo, czy, lub</i>	pol. <b>niebo</b> čes. <i>nebe</i>
čes. <b>něco</b> pol. <i>coś</i>	pol. <b>nieco</b> čes. <i>poněkud, trochu</i>
čes. <b>neplatný</b> <sup>138</sup> pol. <i>nieważny</i>	pol. <b>niepłatny</b> čes. <i>bezplatný, zdarma</i>
čes. <b>občas</b> pol. <i>czasami</i>	pol. <b>obcas</b> čes. <i>podpatek</i>
čes. <b>obchod</b> pol. 1. (prodejna) <i>sklep</i> 2. (výměna zboží) <i>handel</i> 3. (smluvený apod.) <i>interes</i> 4. (odvětví, činnost) <i>handel</i>	pol. <b>obchód</b> čes. 1. (kontrolní) <i>obchůzka, pochůzka</i> 2. (nebezp. místa) <i>obcházka, oklika</i>

<sup>133</sup> V češtině lexémy *moudrý, bystrý, inteligentní* podobného významu jako v polštině.

<sup>134</sup> V češtině výraz *kraj* podobného významu.

<sup>135</sup> V češtině výraz *máj* stylově příznakový (viz 3.3.3).

<sup>136</sup> Pouze ČCJ.

<sup>137</sup> Pouze RPC.

<sup>138</sup> Pouze ČCJ.

čes. <b>opakovat</b> pol. <i>powtarzać</i>	pol. <b>opakować</b> pol. <i>zabalit, obalit</i> (zabalit do fólie – <i>opakować folią</i> )
čes. <b>pěstovat</b> <sup>139</sup> pol. <i>uprawiać, hodować</i> (pěstovat zeleninu – <i>uprawiać warzywa</i> )	pol. <b>piastować</b> čes. 1. <i>vychovávat</i> (koho) (vychovávat dítě – <i>piastować dziecko</i> )
čes. <b>plat</b> pol. <i>pensja</i>	pol. <b>płat</b> čes. 1. (látky aj.) <i>útržek, ústřížek</i> 2. (masa aj.) <i>kus, kousek</i> 3. (země) <i>kus, kousek, díl</i> 4. (anat.) <i>lalok</i>
čes. <b>plyn</b> pol. <i>gaz</i>	pol. <b>płyn</b> čes. <i>kapalina, tekutina</i>
čes. <b>pozor</b> pol. <i>uwaga</i> (Pozor! – <i>Uwaga!</i> )	pol. <b>poźór</b> čes. <i>zdání</i> (vnější dojem)
čes. <b>pračka</b> (tech.) pol. <i>pralka</i>	pol. <b>praczka</b> čes. <i>pralena</i>
čes. <b>přírodní</b> pol. 1. (bohatství) <i>przyrody</i> (přírodní rezervace – <i>rezerwat przyrody</i> ) 2. (hedvábí ap.) <i>naturalny</i> (přírodní zdroje – <i>bogactwa naturalne</i> )	pol. <b>przyrodni</b> čes. <i>nevlastní</i> (nevlastní bratr – <i>przyrodni brat</i> )
čes. <b>příbor</b> pol. <i>sztućce</i> (plt)	pol. <b>przybór</b> čes. 1. (vody) <i>nárůst, stoupání</i> (stoupání řeky Odry – <i>przybór Odry</i> ) 2. <i>náčiní, potřeby</i> (školní potřeby – <i>przybory szkolne</i> )
čes. <b>rozhlas</b> pol. <i>radio</i> <sup>140</sup>	pol. <b>rozgłos</b> čes. <i>popularita, sláva</i> (světová popularita – <i>światowy rozgłos</i> )
čes. <b>sestřenice</b> <sup>141</sup> pol. <i>kuzynka</i>	pol. <b>siostrzenica</b> čes. <i>neteř</i> (dcera sestry)
čes. <b>skříň</b> pol. (na šaty aj.) <i>szafa</i>	pol. <b>skrzynia</b> čes. 1. <i>bedna</i> 2. (ozdobná) <i>truhla</i> 3. <i>úložný prostor</i> (v dolní části postele či gauče)
čes. <b>socha</b> <sup>142</sup> pol. <i>statua, posąg</i>	pol. <b>socha</b> čes. <i>rádlo, dřevěný pluh</i>
čes. <b>správce</b> pol. 1. (majetku) <i>administrator, zarządca</i> 2. (domu) <i>dozorca</i>	pol. <b>sprawca</b> čes. <i>pachatel, původce</i> (pachatel krádeže – <i>sprawca kradzieży</i> )
čes. <b>stan</b>	pol. <b>stan</b>

<sup>139</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>140</sup> V češtině výraz *rozhlas* podobného významu.

<sup>141</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>142</sup> Pouze ČCJ.

pol. <i>namiot</i>	čes. 1. <i>stav, situace</i> (stav konta – <i>stan konta</i> ) 2. (fungování přístroje ap.) <i>režim</i>
čes. <b>stav</b> (rodinný aj.) pol. <i>stan</i> (rodinný stav – <i>stan cywilny</i> )	pol. <b>staw</b> čes. 1. <i>rybník</i> 2. (anat.) <i>kloub</i>
čes. <b>stávka</b> pol. <i>strajk</i>	pol. <b>stawka</b> čes. 1. <i>sazba, tarif</i> 2. <i>sázka</i> (ve hře aj.)
čes. <b>stolice</b> (med.) <sup>143</sup> pol. <i>stolec</i>	pol. <b>stolica</b> čes. <i>hlavní město</i>
čes. <b>svátek</b> pol. 1. (den oslavy) <i>święto</i> 2. (jmeniny) <i>imieniny</i> <sup>144</sup>	pol. <b>świętek</b> čes. <i>soška, figurka svatého</i>
čes. <b>špatný</b> pol. 1. (zpráva aj.) <i>zły, niedobry, lichy</i> 2. (člověk) <i>zły</i>	pol. <b>szpetny</b> čes. <i>nevzhledný, ošklivý, škaredý</i>
čes. <b>tma</b> pol. <i>ciemność, ciemno</i> (Je tma. – <i>Jest ciemno.</i> )	pol. <b>ćma</b> čes. <i>můra, noční motýl</i>
čes. <b>upřímný</b> pol. <i>szczery</i>	pol. <b>uprzyjmy</b> čes. (člověk, úsměv aj.) <i>laskavý, vlídný, zdvořilý, hodný</i> (Byl byste tak hodný a... – <i>Czy byłby pan tak uprzyjmy i..</i> )
čes. <b>úrok</b> <sup>145</sup> pol. <i>procent, odsetki</i> (pl)	pol. <b>urok</b> čes. 1. <i>působ, šarm</i> 2. <i>uřknutí, zlé kouzlo</i>
čes. <b>věc</b> <sup>146</sup> pol. <i>rzecz</i>	pol. <b>wiec</b> čes. 1. <i>shromáždění</i> 2. <i>manifestace</i>
čes. <b>výlet</b> pol. <i>wycieczka</i>	pol. <b>wylot</b> čes. 1. <i>odlet</i> 2. <i>vývod</i> (z komína aj.) 3. <i>otvor, ústí</i>
čes. <b>zahrada</b> pol. <i>ogród</i>	pol. <b>zagroda</b> čes. 1. <i>usedlost</i> (statek aj.) 2. <i>ohrada</i> (pro zvířata aj.)
čes. <b>záchod</b> pol. <i>ubikacja, toaleta</i>	pol. <b>zachód</b> čes. <i>západ</i>
čes. <b>zastávka</b> pol. 1. <i>przystanek</i> 2. <i>stacja</i>	pol. <b>zastawka</b> čes. 1. (anat.) <i>chlopeň</i> 2. (na řece aj.) <i>přehrada</i>
čes. <b>zásuvka</b>	pol. <b>zasuwka</b>

<sup>143</sup> Pouze RPČ.

<sup>144</sup> V češtině výraz *jmeniny* téhož významu.

<sup>145</sup> Pouze ČČJ.

<sup>146</sup> Pouze ČČJ.

pol. 1. (šuplík) <i>szuflanda</i> 2. (elektrická) <i>gniazdka, gniazdo</i> (vytáhnout co ze zásuvky – <i>wyciągnąć coś z gniazdka</i> )	čes. 1. <i>zástrčka, západka</i> (u dveří aj.) 2. <i>šoupě</i> (vodovodní aj.)
čes. <b>zavírat</b> pol. <i>zamykać</i>	pol. <b>zawierać</b> čes. 1. <i>obsahovat</i> (vitanímy aj.) 2. <i>uzavírat</i> (smlouvu aj.)
čes. <b>závodit</b> <sup>147</sup> pol. <i>rywalizować</i>	pol. <b>zawodzić</b> čes. 1. <i>podvádět, klamat</i> 2. (instituce aj.) <i>zklamat</i> 3. (sbor aj.) zpívat hodně nahlas 4. <i>bědovat, naříkat</i>
čes. <b>zboží</b> pol. <i>towar</i>	pol. <b>zboże</b> čes. <i>obilí</i>
čes. <b>zelí</b> pol. <i>kapusta</i>	pol. <b>ziele</b> čes. léčivá bylina/rostlina
čes. <b>zkusit</b> pol. 1. <i>spróbować</i> (zkusit zpívat – <i>spróbować śpiewać</i> ) 2. (jaké to je) <i>wypróbować</i> (zkusit nové šaty – <i>wypróbować nową sukienkę</i> )	pol. <b>skusić</b> čes. <i>zlákat, přemluvit</i> (koho k čemu)
čes. <b>zmrzlina</b> pol. <i>lody</i> <sup>148</sup>	pol. <b>zmarzlina</b> čes. <i>permafrost</i> (zledovatělá / věčně zmrzlá půda)

### 3.3.2.1.1.2 Částečně zrádná slova

Lexikální zrádnost v sobě ukrývají např. výrazy spojené s lidskými vztahy, konkr. *muž* a *žena* (v polštině *mąż* a *żona*) která v češtině mimo pohlaví vyjadřují zároveň i rodinný stav – ‚manžel‘ a ‚manželka‘ a lexém *přítel*, jehož polský formální ekvivalent (*przyjaciel*) se v polštině užívá pouze ve smyslu ‚kamarád‘, pro vyjádření partnerského vztahu je užito jiného lexému. Je zajímavé, že ženský protějšek tohoto lexému (*przyjaciółka*) těmito distinkcemi nedisponuje.<sup>149</sup> Adjektivum ‚čerstvý‘ vystihuje stejný význam jako v češtině pouze ve spojení se substantivy typu ‚dědeček‘, ‚stařec‘ (*czerstwy staruszek*), ve spojení se substantivy typu ‚pečivo‘, ‚chléb‘ (*czerstwy chleb*) má význam zcela opačný, tzn. ‚tvrdý‘, ‚okoralý‘. Zájmené příslovce ‚nikde‘ (pol. *nigdzie*) vystihující statickou lokaci, představuje v polštině zároveň i význam dynamický – ‚nikam‘. O starých českých výrazech pro ‚sever‘ a ‚jih‘ (*północ* a *poledne*) viz výše.

čes. <b>čerstvý</b> (chléb apod.) pol. <i>świeży</i>	pol. <b>czerstwy</b> čes. 1. (člověk) <i>svěží</i> ! 2. (pečivo) <i>starý, oschlý</i>
---	---

<sup>147</sup> Pouze ČCJ.

<sup>148</sup> pluralium tantum

<sup>149</sup> Jinými slovy lexém *przyjaciółka* vyjadřuje podobně jako v češtině jak ‚kamarádku‘, tak rovněž ‚partnerku‘.

<p>čes. <b>muž</b> ! pol. 1. (pohlaví) <i>mężczyzna</i> 2. (manžel) <i>mąż</i></p>	<p>pol. <b>mąż</b> čes. <i>manžel, muž</i></p>
<p>čes. <b>neděle</b> pol. 1. <i>niedziela</i> ! 2. (týden) <i>tydzień</i> za tři neděle – <i>za trzy tygodnie</i></p>	<p>pol. <b>niedziela</b> čes. <i>neděle</i></p>
<p>čes. <b>nikde</b> pol. <i>nigdzie</i></p>	<p>pol. <b>nigdzie</b> čes. 1. <i>nikde</i> ! 2. <i>nikam</i></p>
<p>čes. <b>poledne</b> pol. <i>południe</i></p>	<p>pol. <b>południe</b> čes. 1. <i>poledne</i> ! 2. <i>jih</i></p>
<p>čes. <b>postel</b> pol. <i>łóżko</i></p>	<p>pol. <b>pościel</b> ! čes. 1. <i>ložní prádlo, povlečení</i> 2. <i>lůžko</i></p>
<p>čes. <b>přítel</b> pol. 1. (kamarád) <i>przyjaciel</i> ! 2. (partner) <i>chłopak</i></p>	<p>pol. <b>przyjaciel</b> čes. <i>přítel, kamarád</i> (přítel člověka – <i>przyjaciel człowieka</i>)</p>
<p>čes. <b>půlnoc</b> pol. <i>północ</i></p>	<p>pol. <b>północ</b> čes. 1. <i>půlnoc</i> ! 2. <i>sever</i></p>
<p>čes. <b>vážný</b> ! pol. 1. (hudba) <i>poważny</i> 2. (otázka) <i>ważny, doniosły</i></p>	<p>pol. <b>ważny</b> ! čes. 1. <i>důležitý, závažný, vážný</i> (problém aj.) ! 2. <i>platný</i></p>
<p>čes. <b>volno</b> pol. 1. (absence z práce) <i>wolne</i> 2. (čas aj.) <i>czas wolny</i> 3. (místo aj.) <i>wolne, nie zajęte</i> (co)</p>	<p>pol. <b>wolno</b> ! čes. 1. <i>pomalů, zvolna</i> 2. <i>svobodně, volně</i> (volně žijící – <i>wolno żyjący</i>)</p>
<p>čes. <b>žena</b> ! pol. 1. <i>kobieta</i> 2. <i>żona</i></p>	<p>pol. <b>żona</b> čes. <i>manželka, žena</i></p>

### 3.3.2.1.2

#### Zrádná slova ve 2. jazykové linii

Tzv. „druhou jazykovou linií“ chápeme slova zrádná až svým překladem do polštiny. Chceme vyjádřit skutečnost, že slova nemusí být zrádná pouze formou, která se nachází v SERR, ale rovněž až forma polského překladu českého výrazu může být v kolizi s jiným českým výrazem. Tuto kategorii zařazujeme především z důvodu kompenzačních strategií studentů. Student např. nezná či si nepamatuje český výraz pro čtvrtý měsíc v roce (česky *duben*), a tak použije výraz polský – *kwiecień*. Ten ovšem v češtině evokuje výraz *květen*, který v češtině označuje až

následující, tj. pátý měsíc roku. Dojde tedy k nepochopení ze strany příjemce sdělení a neúspěšné komunikaci.<sup>150</sup>

### 3.3.2.1.2.1 Zcela zrádná slova

Mezi formálně zcela zrádné polské ekvivalenty českých slov vyskytujících se v SERR na úrovni A1 patří například některé názvy měsíců (*červen* – pol. *czerwiec*, *duben* – pol. *kwiecień*), dále některé výrazy v oblasti zdravotnictví (*očkování* – pol. *szczepienie*, *infarkt* – pol. *zawał*, *pohlaví* – pol. *pleć*, *prst* – pol. *palec*, aj.), cestování (*bydlet* – pol. *mieszkać*, *cesta* – pol. *droga*, *hlavní město* – pol. *stolica*, *hledat* – pol. *szukać*, *nádraží* – pol. *dworzec*, *průvodce* – pol. *przewodnik* aj.), školního nebo pracovního prostředí (*asi* – pol. *chyba*, *obor* – pol. *dziedzina*, *plat* – pol. *pensja*, *povolání* – pol. *zawód*, *propiska* – pol. *długopis* aj.), domácích a kosmetických potřeb nebo oblečení (*nádobi* – pol. *naczynia*, *plech* – *blacha*, *šaty* – pol. *sukienka*, *voda* (ve smyslu ústní vody, vody po holení atp.) – pol. *phyn*) aj.

<u>anglický</u> pol. <b>angielski</b>	čes. <b>andělský</b> pol. <i>anielski</i>
<u>asi</u> pol. <b>chyba</b>	čes. <b>chyba</b> pol. <i>błąd</i>
<u>bydlet</u> pol. <b>mieszkać</b>	čes. <b>meškat</b> (=otálet) pol. <i>zwlekać</i> (bez meškání – <i>bez zwłoki</i> )  čes. <b>zmeškat</b> pol. 1. (vlak atp.) <i>spóźnić się</i> (na což) 2. (příležitost) <i>przepuścić, przeoczyć</i>
<u>cesta</u> pol. 1. <b>droga</b> (zeptat se na cestu – <i>zapytać o drogę</i> ) 2. (podniknutá) <i>podróż</i> (služební cesta – <i>podróż służbowa</i> )	čes. <b>droga</b> pol. <i>narkotyk</i>
<u>červen</u> pol. <b>czerwiec</b>	čes. <b>červenec</b> pol. <i>lipiec</i>
<u>dívat se</u> pol. 1. (hledět) <b>patrzeć</b> 2. (v TV aj.) <i>oglądać</i>	čes. <b>patřit</b> pol. <i>należec</i> (do kogoś) <sup>151</sup>
<u>dopis</u> pol. <b>list</b> <sup>152</sup>	čes. <b>list</b> pol. 1. (bot.) <i>liść</i> 2. (papíru aj.) <i>kartka</i> (obracet listy – <i>przewracać kartki</i> ) 3. (úřední dokument) <i>świadcstwo</i> 4. (vrtule apod.) <i>łopata</i>

<sup>150</sup> Např. v kontextu domlouvání schůzky atp. proto může dojít k omylu.

<sup>151</sup> V češtině spojení *należet* (komu) téhož významu.

<sup>152</sup> V češtině výraz *list* (téhož významu) stylově příznakový (viz 3.3.3).

<i>dramatik</i> pol. <b>dramaturg</b>	čes. <b>dramaturg</b> pol. <i>kierownik literacki</i>
<i>duben</i> pol. <b>kwiecień</b>	čes. <b>květen</b> pol. <i>máj</i> <sup>153</sup>
<i>dżus</i> pol. <b>sok</b> <sup>154</sup>	čes. <b>sok</b> (=rival) pol. <i>rywal</i> <sup>155</sup>
<i>herec</i> pol. <b>aktor</b> <sup>156</sup>	čes. <b>aktér</b> (hovor. a publ.) pol. <i>uczestnik</i> <sup>157</sup>
<i>hlavní město</i> pol. <b>stolica</b>	čes. <b>stolice</b> pol. 1. (nábytek sloužící k sezení) <i>ławka, stolek</i> 2. (odchod výkalů z těla) <i>stolec, odchody</i> (plt) 3. (královská) <i>siedziba</i>
<i>hledat</i> pol. <b>szukać</b>	čes. <b>šukat</b> (vulg.) pol. <i>pierdolić, pieprzyć, dymać</i> (vulg.)
<i>hovězí</i> (maso) pol. <b>wołowina</b>	čes. <b>volovina</b> (expr., zhrub.) pol. (hovor., zhrub.) <i>bzdet, głupstwo</i>
<i>hýbat</i> pol. (čím) <i>ruszać, poruszać</i> (kým) <b>poruszać</b>	čes. <b>porušit</b> pol. 1. <i>naruszyć, złamać</i> 2. (celistvost aj.) <i>uszkodzić</i> (coś)
<i>hubený</i> pol. <b>chudy</b>	čes. <b>chudý</b> pol. <i>biedny</i>
<i>chovat</i> (zvíře) pol. <b>hodować</b>	čes. <b>hodovat</b> pol. <i>biesiadować, ucztować</i>
<i>chyba</i> pol. <b>błąd</b>	čes. <b>blud</b> pol. 1. <i>błędne przekonania, błędne poglądy</i> 2. <i>kacerstwo, odszczepieństwo, herezja</i> (Zřící se bludu. – <i>Wyrzec się herezji.</i> )
<i>infarkt</i> pol. <b>zawał</b>	čes. <b>zával</b> pol. <i>o(b)sunięcie</i>
<i>jenom</i> pol. <b>tylko</b>	čes. <b>tílko</b> pol. <i>podkoszulek</i>
<i>klepat</i> (na co) <sup>158</sup> pol. <b>pukać</b> (klepat na dveře – <i>pukać do drzwi</i> )	čes. <b>pukat</b> pol. 1. (země, led) <i>pękać</i> (led puká – <i>lód pęka</i> ) 2. (smíchy aj.) <i>pękać</i> (pukat smíchy – <i>pękać ze śmiechu</i> )
<i>klidný</i> pol. <b>spokojny</b>	čes. <b>spokojený</b> pol. <i>zadowolony</i>
<i>kus</i>	čes. <b>štuka</b>

<sup>153</sup> V češtině výraz *máj* stylově příznakový (viz 3.3.3).

<sup>154</sup> SSJČ uvádí výraz *sok* s příznakem obl. (oblastně) ve významu ‚šťáva‘. Novodobější slovníky zmíněný výraz s tímto významem již neuvádějí.

<sup>155</sup> V češtině výraz *rival* téhož významu.

<sup>156</sup> V češtině výraz *aktér* téhož významu stylově příznakový (viz 3.3.3).

<sup>157</sup> V češtině výraz *účastník* téhož významu.

<sup>158</sup> V ČCJ v negativním imperativu *Neklepejte!*

pol. 1. (díl celku) <i>kawalek</i> 2. (jednotlivá věc) <b>sztuka</b>	pol. <i>tynkowanie</i>
<i>łaska</i> <sup>159</sup> pol. <b>miłość</b>	čes. <b>milost</b> pol. 1. (slitování) <i>litość</i> 2. (odpuštění trestu) <i>ułaskawienie</i>
<i>łodnička</i> pol. <b>łodówka</b>	čes. <b>ledovka</b> pol. <i>oblodzenie</i>
<i>lewićák</i> <sup>160</sup> pol. <b>lewak</b>	čes. <b>levák</b> pol. <i>mańkut</i>
<i>město</i> pol. <b>miasto</b>	čes. <b>místo</b> pol. <i>miejsce</i>
<i>minulý</i> pol. 1. (týden apod.) <i>ubiegły, zeszyły</i> 2. (v minulosti) <b>przeszły</b> (minulý čas – <i>czas przeszły</i> minulý týden – <i>w zeszłym tygodniu</i> )	čes. <b>sešlý</b> pol. (věkem apod.) <i>zniszczony, zużyty</i>  čes. <b>přešlý</b> pol. <i>przygaszony</i> (býl jako přešlý mrazem – <i>był jakiś przygaszony</i> )
<i>nádobi</i> pol. <b>naczynia</b>	čes. <b>náčiní</b> pol. 1. (nástroje, potřeby) <i>przybory</i> 2. (řemeslnické) <i>narzędzie</i> (školní potřeby – <i>przybory szkolne</i> )
<i>nádraží</i> pol. <b>dworzec</b>	čes. <b>dvorec</b> pol. 1. <i>duże gospodarstwo</i> 2. (sport.) <i>kurt</i> <sup>161</sup>
<i>nehoda</i> pol. <b>wypadek</b> (silniční nehoda – <i>wypadek drogowy</i> )	čes. <b>výpadek</b> pol. <i>awaria</i> (výpadek proudu – <i>przerwa w dostawie prądu</i> )
<i>nutný</i> pol. <b>konieczny, niezbędny</b> (nutná změna – <i>konieczna zmiana</i> )	čes. <b>konečný</b> pol. 1. (stanice) <i>końcowy</i> 2. <i>ostateczny, końcowy</i> apod. (poslední slovo – <i>ostatnie słowo</i> )
<i>obor</i> pol. 1. <i>specjalność, dziedzina</i> 2. (činnosti) <i>zakres</i>	čes. <b>dědina</b> (kniž. a obl. mor.) pol. <i>wieś, wioska</i>
<i>obsazený</i> <sup>162</sup> pol. <b>zajęty</b> (To místo je již obsazené. – <i>To miejsce jest już zajęte.</i> )	čes. <b>zajetý</b> pol. (autem apod.) <i>przejechany</i>
<i>obyčejný</i> pol. <b>zwykły</b>	čes. <b>zvyklý</b> pol. <i>przyzwyczajony</i> (na což)
<i>očkování</i> <sup>163</sup> pol. <b>szczepienie</b>	čes. <b>štěpení</b> pol. (chem.) <i>rozszczipienie, rozklad</i>

<sup>159</sup> Pouze ČCJ.

<sup>160</sup> Pouze ČCJ.

<sup>161</sup> V češtině výraz *kurt* téhož významu.

<sup>162</sup> Pouze ČCJ.

<sup>163</sup> V RPČ na úrovni A2.



<u>opravit</u> pol. 1. (poškozené) <i>napravit</i> 2. (chybu apod.) <b>poprawić</b>	čes. <b>popravit</b> pol. <i>stracić</i>
<u>ošklivý</u> pol. <b>brzydki</b>	čes. <b>břitký</b> pol. (vtíp, kritika aj.) <i>cięty, zjadliwy</i>
<u>pěstovat</u> pol. <b>hodować</b> (pěstovat rajčata – <i>hodować pomidory</i> )	čes. <b>hodovat</b> čes. <i>biesiadować, ucztować</i> (hodovat na svatbě – <i>ucztować na weselu</i> )
<u>plat</u> pol. <b>pensja, płaca</b> (dobry plat – <i>dobra pensja</i> )	čes. <b>penze</b> pol. 1. (doba) <i>emerytura</i> 2. (peníze) <i>emerytura</i> (být v penzi – <i>być na emeryturze</i> )
<u>plech</u> pol. <b>blacha</b> (plech (na pečení) – <i>blacha (do pieczenia)</i> )	čes. <b>blecha</b> pol. <i>pchła</i>
<u>počítat</u> pol. <b>liczyć</b>	čes. <b>líčit</b> pol. 1. (popisovat apod.) <i>opisywać</i> 2. (líčidly) <i>malować, szminkować</i> 3. (pasti aj.) <i>zastawiać sidła</i>
<u>pohlaví<sup>164</sup></u> pol. <b>pleć</b>	čes. <b>plet'</b> pol. <i>cera</i>
<u>pohyb</u> pol. <b>ruch</b>	čes. <b>ruch</b> pol. <i>zgielk</i>
<u>pohybovat (s)<sup>165</sup></u> pol. <b>poruszać</b>	čes. <b>porušit</b> pol. 1. <i>naruszyć (klid aj.), złamać (slib aj.)</i> (porušit zákon – <i>złamać prawo</i> ) 2. (celistvost) <i>uszkodzić</i>
<u>poslední</u> pol. <b>apod.</b> (poslední šance – <i>ostatnia szansa</i> )	čes. <b>ostatní</b> pol. 1. (jiní, druzí) <i>inni, drugi</i> 2. (zbývající) <i>pozostały</i>
<u>povolání</u> pol. <b>zawód</b>	čes. <b>závod I</b> pol. (podnik) <i>zakład, przedsiębiorstwo</i>  čes. <b>závod II</b> pol. (soutěž) <i>wyścig</i>
<u>propiska</u> pol. <b>dlugopis</b>	čes. <b>dluhopis</b> pol. <i>obligacja, skrypt dłużny</i>
<u>prst</u> pol. <b>palec</b>	čes. <b>palec</b> pol. <i>kciuk</i>
<u>průvodce</u> pol. (člověk) <b>przewodnik</b> (kniha) <b>przewodnik</b>	čes. <b>převodník</b> pol. (tech.) <i>przetwornik</i>
<u>příbuzný<sup>166</sup></u> pol. <b>krewny</b> (blízky příbuzný – <i>bliski krewny</i> )	čes. <b>krevní</b> pol. 1. <i>krwawy</i> 2. <i>rodowy</i>

<sup>164</sup> V RPC na úrovni A2.

<sup>165</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>166</sup> V RPC na úrovni A2.

	(krevní podlitina – <i>krwiatek</i> )
<u>rybník</u> pol. <b>staw</b>	čes. <b>stav I</b> pol. (situace) <i>stan</i> (rodinný) stav – <i>stan cywilny</i>  čes. <b>stav II</b> pol. (tkalcovský) <i>krosno, warsztat</i>
<u>řada</u> (=být na řadě) pol. <b>kolej</b> (Jsi na řadě. – <i>Twoja kolej.</i> )	čes. <b>kolej I</b> pol. 1. (vlaková aj.) <i>szyna</i> 2. (na nádraží) <i>tor</i> (Vlak přijel na druhou kolej. – <i>Pociąg przyjechał na drugi tor.</i> ) 3.(železniční úsek apod.) <i>tor</i>  čes. <b>kolej II</b> pol. <i>akademik</i>
<u>slečna</u> pol. <b>panna</b>	čes. <b>panna</b> pol. <i>dziewica</i>
<u>stát, země</u> pol. <b>kraj</b> <b>państwo</b>	čes. <b>kraj</b> pol. 1. (krajní část) <i>brzeg, krawędź</i> 2. (správní území) <i>okręg</i>  čes. <b>panstvo</b> pol. (hist.) <i>szlachta, stan szlachecki</i>
<u>studený</u> pol. <b>zimny</b> (studená voda – <i>zimna woda</i> )	čes. <b>zimní</b> pol. <i>zimowy</i>
<u>suterén</u> pol. <b>piwnica</b>	čes. <b>piwnice</b> pol. <i>piwiarnia</i>
<u>šaty</u> pol. <b>sukienka, suknia</b> (plesové šaty – <i>suknia balowa</i> )	čes. <b>sukénka</b> (zdrob.) pol. <i>spódniczka</i>  čes. <b>sukně</b> pol. <i>spódnica</i>
<u>ted'</u> pol. <b>obecnie, teraz</b>	čes. <b>obecně</b> pol. <i>generalnie, ogólnie</i>
<u>tlustý</u> pol. <b>gruby</b>	čes. <b>hrubý</b> pol. 1. (povrch) <i>szorstki</i> , (struktura apod.) <i>gruboziarnisty</i> 2. (chyba apod.) <i>rażący</i> 3. (ekon.) (částka) <i>brutto</i> 4. (odhad apod.) <i>przybliżony</i> 5. (nezdvořácký apod.) <i>grubiański</i> 6. (chování, mluva apod.) <i>prostacki</i>
<u>unavený</u> pol. <b>zmęczony</b>	čes. <b>zmenšený</b> pol. <i>zmniejszony</i>
<u>věta</u> pol. <b>zdanie</b>	čes. <b>zdání</b> pol. 1. (vnější dojem) <i>pozór, wrażenie</i> (zdání klame – <i>pozory mylą</i> )

	2. (povědomí aj.) <i>pojęcie</i>
<i>voda (po holení aj.)</i> pol. <b>plyn</b> (voda po holení – <i>plyn po goleniu</i> )	čes. <b>plyn</b> pol. <i>gaz</i>
<i>vrátit (co kam)</i> pol. <b>oddać</b>	čes. <b>oddat</b> (koho) pol. <i>ożenić, udzielić (komuś) ślubu</i>
<i>vzkaz</i> pol. <b>wiadomość</b>	čes. <b>vědomost</b> pol. <i>wiedza</i>
<i>zajímavý</i> pol. <b>ciekawy</b>	čes. <b>těkavý</b> pol. 1. (pohled) <i>biegający, niestały</i> 2. (chem.) <i>lotny, eteryczny</i>
<i>západ</i> pol. <b>zachód</b>	čes. <b>záchod</b> pol. <i>ubikacja, toaleta</i>
<i>zeli</i> pol. <b>kapusta</b>	čes. <b>kapusta</b> pol. <i>kapusta włoska</i>
<i>země</i> pol. <b>kraj</b>	čes. <b>kraj</b> pol. 1. (krajní část) <i>brzeg, krawędź</i> 2. (správní území) <i>okręg</i>
<i>židle</i> pol. <b>krzesło</b>	čes. <b>křeslo</b> pol. <i>fotel</i>

### 3.3.2.1.2.2.1 Částečně zrádná slova I

Na úrovni A1 patří mezi částečně zrádná slova mnohé barvy, jejichž polský překlad označuje i jiné entity než pouze barvy (srov. pol. *brązowy* odpovídá český výraz *bronzový* i *hnědý*, *niebieski* – čes. *nebeský* (ve smyslu tělesa) i *modrý*, *pomarańczowy* – čes. *pomerančový* i *oranžový*), dále světové strany, konkr. ‚sever‘ a ‚jih‘, pro než polština dodnes užívá výrazů *północ* a *południe* nebo druhů oblečení (*kabát* – pol. *plaszcz* a *tričko* – pol. *koszulka* atd. V kategorii sloves uveďme např. polský výraz *zamknąć*, jemuž v češtině odpovídají významy jak ‚zamknout‘, tak prosté ‚zavřít‘. Adverbium *dokud* vyjadřuje v polštině též lokaci ‚kde‘ a adverbium *nikde* zároveň označuje dynamické určení ‚nikam‘.

<i>ano</i> pol. <b>tak</b>	pol. <b>tak</b> ! čes. 1. <i>ano</i> 2. <i>tak, takhle</i>
<i>den</i> pol. <b>doła</b>	pol. <b>doła</b> ! čes. 1. <i>24 hodin (den a noc)</i> 2. <i>doła, období</i>
<i>hnědý</i> pol. <b>brązowy</b>	pol. <b>brązowy</b> čes. 1. <i>bronzový</i> ! 2. <i>hnědý</i>
<i>hořet</i> pol. <b>palić się</b> (Hoří! – <i>Pali się!</i> )	pol. <b>palić</b> čes. 1. (co v kamnech) <i>pálit, spalovat</i> ! 2. (uhlím v kamnech) <i>topit</i> ! 3. <i>kouřit</i>

<u>jih</u> pol. <b>południe</b>	pol. <b>południe</b> čes. 1. <i>poledne</i> ! 2. <i>jih</i>
<u>kabát</u> pol. <b>plaszcz</b>	pol. <b>plaszcz</b> čes. <i>plášť</i> ! <i>kabát</i>
<u>kam</u> pol. <b>dokąd</b>	pol. <b>dokąd</b> čes. 1. <i>dokud</i> ! 2. <i>kam</i>
<u>kamna</u> pol. <b>piec</b>	pol. <b>piec</b> čes. <i>pec</i> ! <i>kamna</i>
<u>katedrála</u> pol. <b>katedra</b>	pol. <b>katedra</b> ! 1. čes. <i>katedrála</i> 2. čes. <i>katedra</i>
<u>květina</u> pol. <b>kwiat</b>	pol. <b>kwiat</b> čes. 1. (část rostliny) <i>květ</i> ! 2. <i>květina</i>
<u>lehký, snadný</u> pol. <b>prosty</b> , <i>łatwy</i>	pol. <b>prosty</b> ! čes. 1. <i>rovný, přímý</i> 2. <i>prostý, jednoduchý, obyčejný</i> (obyčejný člověk – <i>prosty czlowiek</i> )
<u>míč</u> pol. <b>piłka</b>	pol. <b>piłka I</b> ! čes. 1. <i>míč</i> ! 2. (p. nožna) <i>fotbal</i>  pol. <b>piłka II</b> čes. <i>pilka</i> (malá pila)
<u>modrý</u> pol. <b>niebieski</b>	pol. <b>niebieski</b> ! 1. <i>modrý</i> 2. (těleso apod.) <i>nebeský</i>
<u>nikam</u> pol. <b>nigdzie</b>	pol. <b>nigdzie</b> čes. 1. <i>nikde</i> ! 2. <i>nikam</i>
<u>oranžový</u> pol. <b>pomarańczowy</b>	pol. <b>pomarańczowy</b> ! čes. 1. <i>oranžový</i> 2. <i>pomerančový</i>
<u>pekařství</u> pol. <b>piekarnia</b>	pol. <b>piekarnia</b> ! čes. <i>pekařství</i> <i>pekárna</i>
<u>počasí</u> pol. <b>pogoda</b>	pol. <b>pogoda</b> ! čes. 1. <i>počasí</i> 2. (duševní) <i>klid, pohoda</i>
<u>rýma</u> pol. <b>katar</b>	pol. <b>katar</b> ! čes. 1. <i>rýma</i> 2. (med.) <i>katar</i> (střevní katar – <i>katar kiszek</i> )
<u>sever</u> pol. <b>północ</b>	pol. <b>północ</b> čes. 1. <i>půlnoc</i>

	! 2. <i>sever</i>
<u>strom</u> pol. <b>drzewo</b>	pol. <b>drzewo</b> ! čes. 1. <i>strom</i> 2. <i>dřevo</i>
<u>špatný</u> pol. 1. (zpráva) <b>zły</b> , <i>niedobry</i> 2. (člověk) <b>zły</b>	pol. <b>zły</b> čes. 1. (člověk, povaha aj.) <i>špatný</i> , <i>zlý</i> ! 2. <i>naštvaný</i> , <i>rozčilený</i> ! 3. (nekvalitní) <i>špatný</i> ! 4. (nesprávný) <i>špatný</i>
<u>tmavý</u> pol. <b>ciemny</b>	pol. <b>ciemny</b> čes. 1. (odstín) <i>temný</i> , <i>tmavý</i> 2. (málo osvětlený) <i>temný</i> ! 3. (člověk) <i>nevzdělaný</i> , <i>hloupý</i> ! 4. (jednání) <i>divný</i> , <i>nepoctivý</i>
<u>tričko</u> pol. <b>koszulka</b>	pol. <b>koszulka</b> ! čes. 1. <i>dres</i> (fotbalový aj.) 2. <i>košilka</i> (dámská, spodní) ! 3. <i>triko</i> , <i>tričko</i>
<u>ustlat</u> <sup>167</sup> pol. <b>posłać</b>	pol. <b>posłać I</b> čes. <i>poslat</i> (koho kam)  pol. <b>posłać II</b> ! čes. <i>ustlat</i>
<u>vousy</u> pol. <b>broda</b>	pol. <b>broda</b> čes. 1. <i>brada</i> ! 2. <i>plnovous</i> , <i>vousy</i>
<u>vysvětlovat</u> pol. <b>tlumaczyć</b>	pol. <b>tlumaczyć</b> ! čes. 1. <i>vysvětlovat</i> 2. <i>tlumočit</i>
<u>zavřít</u> pol. <b>zamknać</b>	pol. <b>zamknać</b> ! čes. 1. <i>zavřít</i> (dveře, okno aj.), <i>uzavřít</i> (ulici, průchod aj.) 2. <i>zamknout</i> ! 3. <i>zavřít</i> (ukončit provoz) 4. <i>zavřít</i> (uvěznit)
<u>žák</u> pol. <b>uczeń</b>	pol. <b>uczeń</b> ! čes. 1. <i>student</i> (kdo se učí), <i>žák</i> , <i>školák</i> 2. (mistra) <i>učeň</i> , <i>učedník</i>

### 3.3.2.1.2.2.2 Částečně zrádná slova II

Tuto kategorii jsme zavedli z důvodu potřeby komentovat nejen polský zrádný ekvivalent, ale také následně formálně zrádný lexikální výraz český. Jedná se např. o adjektiva ‚důležitý‘ (pol. *ważny*), ‚hezký‘ (pol. *ładny*), ‚chladný‘ (pol. *chłodny* pouze ve významu teploty nápoje), ‚pomalý‘ (pol. *powolny*, *wolny*), ‚prázdný‘ (pol. *pusty*, *próżny*, *czysty*) aj., substantiva ‚lék‘ (pol.

<sup>167</sup> pouze ČCJ.

*lekarstwo*), ‚obličej‘ (pol. *twarz* či *policzek*), ‚oprava‘ (pol. *poprawa* ve významu ‚oprava chyby‘), ‚zpráva‘ (pol. *wiadomość*) aj. Za zmínku stojí též výraz *jutro*, který v polštině znamená ‚zítra‘, zatímco v češtině vyjadřuje *jitro* knižní výraz pro ‚ráno‘ (dnes používaný např. v pozdravení ‚Dobré jitro.‘).

<u><i>důležitý</i></u> pol. <b>ważny</b>	čes. <b>vážný</b> ! pol. 1. (hudba) <i>poważny</i> 2. (otázka) <i>ważny</i> , <i>doniosły</i>	pol. <b>ważny</b> ! čes. 1. <i>důležitý, závažný</i> (problém aj.) ! 2. <i>platný</i>
<u><i>farmář</i></u> pol. <b>rolnik, gospodarz</b> , <i>farmer</i>	čes. <b>rolník</b> pol. <i>rolnik</i> ! <i>chłop</i>  čes. <b>hospodář</b> pol. <i>gospodarz</i>	pol. <b>rolnik</b> čes. <i>sedlák, zemědělec</i> , <i>farmář</i>  pol. <b>gospodarz</b> čes. 1. <i>zemědělec, farmář</i> ! 2. <i>hostitel</i> ! 3. <i>domáci, majitel</i> (bytu, domu aj.)
<u><i>hezký</i></u> ! pol. <b>ładny</b> <i>piękny</i>	čes. <b>ladný</b> (kniž.) pol. <i>harmonijny</i> (ladné pohyby – <i>harmonijne</i> <i>ruchy</i> )	
<u><i>chladný</i></u> pol. 1. (nápoj) <i>chłodny</i> ! 2. (den apod.) <b>zimny</b>	čes. <b>zimní</b> pol. <i>zimowy</i>	pol. <b>zimny</b> ! čes. <i>studený, chladný</i> (studený vítr – <i>zimny wiatr</i> studený oběd – <i>zimny obiad</i> )
(být si) <u><i>jistý</i></u> pol. <b>pewny</b> (jsem si jistý – <i>jestem pewny</i> )	čes. <b>pevný</b> ! pol. 1. (který hodně vydrží) <i>odporny, mocny</i> ! 2. (materiál, lano aj.) <i>trwały, mocny, solidny</i> ! 3. (skupenství) <i>stały</i> ! 4. (pevně daný) <i>niezmienny, ustalony</i> 5. (základy, víra aj.) <i>pewny, mocny, silny</i> ! 6. (p. disk) <i>dysk twardy</i>	pol. <b>pewny</b> ! čes. 1. <i>jistý</i> (nepochybný) ! 2. <i>věrohodný</i> , <i>důvěryhodný</i> 3. <i>pevný, rázný, jistý</i> (rázná krok – <i>pewny krok</i> )
<u><i>kouřit</i></u> pol. <b>palić</b>	čes. <b>pálit</b> pol. 1. (vydávat žár) <i>palić</i> ! 2. (pepř aj.) <i>palić</i> 3. (spalovat) <i>palić</i> 4. (alkohol) <i>destylować</i>	pol. <b>palić</b> čes. 1. (spalovat) <i>pálit, topit</i> ! 2. <i>kouřit</i> 3. (vydávat žár) <i>pálit</i>
<u><i>lék</i></u> pol. <b>lekarstwo, lek</b> (předepsat lék – <i>przepisać</i> <i>lekarstwo</i> )	čes. <b>lékařství</b> pol. 1. <i>zawód lekarski</i> 2. <i>medycyna</i>	pol. <b>lekarstwo</b> ! čes. <i>léčivo, lék</i>
<u><i>manželka</i></u> pol. <b>żona</b>	čes. <b>žena</b> ! pol. 1. (pohlaví) <i>kobieta</i>	pol. <b>żona</b> čes. <i>manželka, žena</i>

<i>małżonka</i>	2. (manželka) <i>żona</i> , <i>małżonka</i>	
<u>obličej</u> pol. <b>twarz</b>	čes. <b>tvář</b> pol. 1. (přední část hlavy) <i>twarz</i> ! 2. (část obličej) <i>policzek</i>	pol. <b>twarz</b> čes. <i>obličej, tvář</i> (přední část hlavy) (opálený obličej – <i>opalona twarz</i> )
<u>oprava</u> pol. 1. (stroje, oblečení aj.) <b>naprawa, reparacja</b> (domu) <i>remont</i> 2. (chyby) <i>poprawienie, skorygowanie, poprawa</i> 3. (v textu) <i>poprawka</i>	čes. <b>náprava I</b> pol. (oprava) <i>poprawienie, naprawa, poprawa</i>  čes. <b>náprava II</b> pol. (tech.) <i>oś</i>  čes. <b>poprawa</b> pol. <i>egzekucja</i>	pol. <b>naprawa</b> ! pol. 1. (stroje) <i>oprava</i> 2. (poměrů) <i>náprava, zlepšení</i> ! 3. (škody) <i>náhrada</i> ! 4. (chyby) <i>oprava</i> (oprava chyby – <i>naprawa błędu</i> )  pol. <b>poprawa</b> ! čes. 1. <i>zlepšení</i> ! 2. <i>oprava</i>
<u>pomalý</u> pol. <b>powolny, wolny</b>	čes. <b>povolný</b> ! pol. <i>uległy, ustępliwy</i>  čes. <b>volný</b> pol. <i>wolny, swobodny</i>	pol. <b>powolny</b> ! čes. <i>pomalý</i>  pol. <b>wolny</b> ! čes. 1. (vůle aj.) <i>svobodný</i> 2. (bez omezení) <i>volný</i> 3. (čas aj.) <i>volný</i> 4. (místo aj.) <i>volný</i>
<u>prázdny</u> pol. <b>pusty, próżny, czysty</b>	čes. <b>pustý</b> pol. 1. <i>pusty, opuszczony</i> 2. (život) <i>rozwiązły, wyuzdany</i>  čes. <b>pružný</b> pol. <i>elastyczny</i>  čes. <b>čistý</b> pol. 1. (bez špíny) <i>czysty</i> ! 2. (ekon.) (částka apod.) <i>netto</i> 3. (papír aj.) <i>pusty,</i> <i>czysty</i>	pol. <b>pusty</b> čes. 1. (papír aj.) <i>prázdny, čistý</i> ! 2. <i>dutý</i>  pol. <b>czysty</b> čes. 1 (papír aj.) <i>čistý, prázdny</i> 2. (zlato aj.) <i>ryzí</i> ! 3. (obloha aj.) <i>jasný</i> 4. (nesmysl aj.) <i>naprostý, úplný</i>
<u>rovně, přímo</u> pol. <b>prosto, równo</b>	čes. <b>prostě</b> pol. <i>po prostu</i>	pol. <b>prosto</b> ! čes. 1. (jet aj.) <i>rovně, přímo</i> ! 2. (držet trup) <i>vzpřímeně, zpríma</i> 3. (nekomplikovaně) <i>jednoduše</i>
<u>světly</u>	čes. <b>jasný</b>	pol. <b>jasny</b>

<p>pol. 1. (barva aj.) <b>jasny</b>  2. (vlasy) <i>plowy</i>, <b>jasny</b>  3. (plný světla) <b>jasny</b>  (světlé vlasy – <i>jasne/ plowe włosy</i>)</p>	<p>pol. 1. (barva, den) <i>jasny</i>  2. (rozum) <i>jasny</i>,  <i>trzeźwy</i>  3. (výklad aj.) <i>jasny</i>,  <i>zrozumiały</i>  ! 4. (obloha) <i>czysty</i></p>	<p>čes. 1. (světlo, barva) <i>jasný</i>,  <i>světle žlutý</i>  2. (místnost) <i>jasný</i>,  <i>světlý</i>  3. (význam) <i>jasny</i></p>
<p><i>velikost</i> (oblečení apod.)  pol. <b>rozmiar</b>  (velikost 36, XL... – <i>rozmiar 36, XL...</i>)</p>	<p>čes. <b>rozměr</b>  pol. 1. (domu apod.) <i>wymiar</i>  2. (duchovní aj.) <i>wymiar</i>  (trojrozměrný (3D) –  <i>trójwymiarowy</i>)</p>	<p>pol. <b>rozmiar</b>  čes. 1. (stolu apod.) <i>rozměr</i>  2. (katastrofy apod.)  <i>rozsah</i>  ! 3. (oblečení aj.) <i>velikost</i></p>
<p><i>vypnout</i>  pol. 1. (proud, přístroj aj.)  <b>wyłączyć</b>  2. (plátno, síť apod.)  <i>napiąć, naciągnąć</i></p>	<p>čes. <b>vyloučit</b>  pol. 1. (z účasti) <i>wyłączyć</i>,  <i>wykluczyć</i>  2. (možnost apod.)  <i>wykluczyć</i></p>	<p>pol. <b>wyłączyć</b>  ! čes. 1. <i>vypnout</i> (přístroj aj.),  <i>vypojit</i> (ze zásuvky), <i>zhasnout</i>  (světlo)  2. <i>vyloučit</i> (koho/co  z čeho)</p>
<p><i>zítra</i>  pol. <b>jutro</b></p>	<p>čes. <b>jitro</b> (kniž.)  pol. <i>rano, ranek</i>  (zítva ráno – <i>jutro rano</i>)</p>	<p>pol. <b>jutro</b>  ! čes. 1. <i>zítra</i>  ! 2. <i>zítra</i> (v budoucnu)  (dnes tady, zítra jinde – <i>dziś tu, jutro tam</i>)</p>
<p><i>zpráva</i>  čes. 1. (e-mailová)  <b>wiadomość</b>  2. (předložená aj.)  <i>sprawozdanie, raport</i>  3. (něco nového)  <b>wiadomość, nowina</b>  (dobrá zpráva – <i>dobra wiadomość</i>)</p>	<p>čes. <b>vědomost</b>  ! pol. <i>wiedza, wiadomości</i>  (plt)</p>	<p>pol. <b>wiadomość</b>  ! čes. <i>informace, zpráva</i>   pol. <b>wiadomości</b>  pol. 1. <i>zprávy</i> (TV, rádio aj.)  2. <i>wiedomost, wiadomosti</i>  (o čem)</p>
<p><i>zrzavý</i>  pol. <b>rudy</b>, <i>rudowłosy</i></p>	<p>čes. <b>rudý</b>  ! pol. 1. <i>czerwony</i>  (Rudé moře – <i>Morze Czerwone</i>)  2. (vlasy) <i>rudy</i></p>	<p>pol. <b>rudy</b>  čes. <i>rudý, rezavý</i>, (vlasy)  <i>zrzavý</i></p>

### 3.3.2.2

### Úroveň A2

Na úrovni A2 jsme zaznamenali celkem 144 zrádných slov, z toho 104 celkově a 40 částečně zrádných. Z hlediska sémantiky se na této jazykové úrovni vyskytuje zrádné lexikum např. v oblasti pojmenování nábytku (čes. *křeslo, koberec, krb, polička* aj.), domácích potřeb (čes. *nůžky, kartáč, žehlička*), částí domu (*obývací pokoj, sklep*), oblečení (*dres, kostým, oblek, šála, tepláky*), administrativy a společenského života (*člen, doklad, dokument, občan, platnost,*



*platný, příjem, příspěvek, pokuta, zákon, záloha* aj.), zdraví a lidského těla (*kotník, očkování, oční lékař, úraz, vyrážka, vyšetření, předepsat*) aj.

### 3.3.2.2.1 Zrádná slova v 1. jazykové linii

#### 3.3.2.2.1.1 Zcela zrádná slova

Tato část obsahuje výrazy nacházející se v českém SERR na úrovni A2, jejichž polský akustický ekvivalent (či téměř podobný lexém) označuje zcela odlišnou entitu. Lze vyčlenit např. sémantickou oblast týkající se života občana, popř. práva (čes. *obyvatel, platnost, pokuta, příspěvek, zákon, žaloba* aj.). Mezi častá či typická zrádná slova, se kterými se (téměř) každý Polák v České republice setkal, lze zařadit výrazy čes. *droga* vs. pol. *droga* (česky *ulice*), čes. *páchnout* vs. pol. *pachnąć* (česky *vonět*), čes. *zápach* vs. pol. *zapach* (česky *vůně*) či čes. *křeslo* vs. pol. *krzesło* (česky *židle*). Pozor je třeba si dát také na významy adjektiv (srov. *chutný* vs. *chętny, platný* vs. *płatny, spokojený* vs. *spokojny*) i na jejich formy, např. českému *zimní* odpovídá polské *zimowy* aj.

čes. <b>během</b> pol. <i>w ciągu, podczas</i>	pol. <b>biegiem</b> čes. <i>klusem</i> (Velitel dal rozkaz: (po)klusem vpřed! – <i>Dowódca wydał rozkaz: biegiem marsz!</i> )
čes. <b>budova</b> pol. <i>budynek, gmach</i>	pol. <b>budowa</b> čes. 1. <i>stavba, stavění, výstavba</i> 2. <i>struktura, stavba</i> (čeho) (stavba atomu – <i>budowa atomu</i> )
čes. <b>čára</b> pol. <i>linia</i> (rovná čára – <i>równa linia</i> )	pol. <b>czara</b> čes. <i>pohár, číše</i> Ohnivý pohár – <i>Czara Ognia</i> <sup>168</sup>
čes. <b>článek</b> pol. (novinový) <i>artykul</i>	pol. <b>członek</b> čes. 1. <i>člen, příslušník</i> 2. (anat.) <i>úd</i>
čes. <b>divák</b> pol. <i>widz</i>	pol. <b>dziwak</b> čes. <i>podivín, výstředník</i>
čes. <b>dres</b> pol. <i>koszulka</i>	pol. <b>dres</b> čes. <i>tepláky</i> (plt)
čes. <b>droga</b> pol. <i>narkotyk</i>	pol. <b>droga</b> čes. 1. <i>cesta</i> (zeptat se na cestu – <i>zapytać o drogę</i> ) 2. (fyz.) <i>dráha</i> (střely apod.)
čes. <b>hodit se</b> pol. 1. (být vhod komu) <i>pasować, odpowiadać</i> 2. (být k užitku komu) <i>przydać się</i> 3. (být k užitku) <i>nadawać się</i> 4. (vyhovovat, být vhodný) <i>nadawać się</i>	pol. <b>godzić się</b> čes. 1. <i>usmiřovat se</i> (usmiřovat se se sousedem – <i>godzić się z sąsiadem</i> ) 2. <i>shodovat se, souhlasit</i>

<sup>168</sup> Titul ze série o Harry Potterovi: čes. *Harry Potter a Ohnivý pohár* – pol. *Harry Potter i Czara Ognia*.

	(souhlasit s podmínkami – <i>godzić się na warunki</i> ) 3. <i>vzdát se</i>
čes. <b>hrubý</b> pol. 1. (povrch) <i>szorstki</i> (struktura apod.) <i>gruboziarnisty</i> 2. (chyba apod.) <i>rażący</i> 3. (ekon.) (částka) <i>brutto</i> 4. (odhad apod.) <i>przybliżony</i> 5. (nezdvořácký apod.) <i>grubiański</i> 6. (chování, mluva apod.) <i>prostacki</i>	pol. <b>gruby</b> čes. 1. (člověk aj.) <i>tlustý, otlý</i> 2. (kniha aj.) <i>tlustý, silný</i> 3. (hlas) <i>hluboký, temný</i>
čes. <b>chutný</b> pol. <i>smaczny</i> (chutná večeře – <i>smaczna kolacja</i> )	pol. <b>chętny</b> čes. 1. <i>ochotný, dychtivý, nadšený</i> 2. (kniž.) <i>prející, přívětivý</i>
čes. <b>krb</b> pol. <i>kominek</i>	pol. <b>karb</b> čes. 1. <i>zářez, rýha</i> 2. <i>vlna</i> (na vlasech)
čes. <b>křeslo</b> pol. <i>fotel</i>	pol. <b>krzesło</b> čes. <i>židle</i>
čes. <b>mrak</b> pol. <i>chmura</i>	pol. <b>mrok</b> čes. <i>šero, přití</i> (bouřkový mrak – <i>chmura burzowa</i> )
čes. <b>náboženství</b> pol. <i>religia</i>	pol. <b>nabożenstwo</b> čes. 1. (církv.) <i>bohoslužba</i> 2. <i>pobožnost, váženost, úcta</i>
čes. <b>nastoupit</b> <sup>169</sup> pol. 1. (do vlaku aj.) <i>wsiąść</i> 2. (do řady) <i>ustawić się</i>	pol. <b>nastąpić</b> čes. 1. (na nohu aj.) <i>šlápnout, stoupnout</i> 2. <i>přijít, nastat (co)</i> 3. <i>stát se, přihodit se</i>
čes. <b>nástroj</b> pol. (hudební) <i>instrument</i> <sup>170</sup>	pol. <b>nastrój</b> čes. <i>nálada</i>
čes. <b>obyvatel</b> pol. <i>mieszkaniec</i>	pol. <b>obywatel</b> čes. <i>občan</i>
čes. <b>odměna</b> <sup>171</sup> pol. <i> premia, nagroda</i>	pol. <b>odmiana</b> čes. 1. <i>změna</i> 2. (biol.) <i>odrůda, druh</i> 3. (jaz.) <i>skloňování, časování</i> (skloňování podstatného jména – <i>odmiana rzeczownika</i> časování slovesa – <i>odmiana czasownika</i> )
čes. <b>páchnout</b> pol. <i>cuchnąć, śmierdzieć</i>	pol. <b>pachnąć</b> čes. <i>vonět</i>
čes. <b>patřit</b> pol. <i>należec</i>	pol. <b>patrzyć</b> čes. 1. <i>dívat se, koukat se</i> 2. <i>hledět (na co) (brát v úvahu)</i>

<sup>169</sup> V RPC na úrovni A1.

<sup>170</sup> V češtině výraz *instrument* téhož významu.

<sup>171</sup> Pouze RPC.

<p>čes. <b>platnost</b> pol. <i>ważność</i></p>	<p>pol. <b>płatność</b> čes. 1. <i>płatba, placení</i> 2. <i>splatnost</i> (datum splatnosti – <i>data płatności</i>) 3. <i>grant, dotace</i></p>
<p>čes. <b>platný</b> pol. <i>ważny</i></p>	<p>pol. <b>płatny</b> čes. 1. <i>placeny</i> (placené parkování – <i>płatny parking</i>) 2. (práce aj.) <i>placeny</i> (placená dovolená – <i>płatny urlop</i>) 3. (směnka aj.) <i>splatný</i></p>
<p>čes. <b>počet</b> pol. <i>liczba, ilość</i> (počet studentů – <i>liczba studentów</i>)</p>	<p>pol. <b>poczet</b> čes. <i>doprovod, suita, družina</i> (králova družina – <i>poczet króla</i>)</p>
<p>čes. <b>podle</b> pol. 1. <i>według</i> 2. <i>zgodnie z, w zgodzie z</i> 3. <i>wzdłuż</i> (podle mě – <i>według mnie</i>) (jít podle řeky – <i>iść wzdłuż rzeki</i>)</p>	<p>pol. <b>podle</b> čes. <i>špatně</i>  (cítit se špatně – <i>czuć się podle</i>)</p>
<p>čes. <b>pokuta</b> pol. <i>kara (pieniężna), mandat</i></p>	<p>pol. <b>pokuta</b> čes. <i>pokání</i></p>
<p>čes. <b>poslanec</b> pol. <i>poseł</i> (poslanec parlamentu – <i>poseł do parlamentu</i>)</p>	<p>pol. <b>poslaniec</b> čes. <i>posel</i></p>
<p>čes. <b>povaha</b> pol. 1. <i>natura</i> 2. <i>charakter</i></p>	<p>pol. <b>powaga</b> čes. <i>úcta, vážnost, důstojnost</i></p>
<p>čes. <b>pozvat</b> pol. <i>zaprosić</i> (pozvat na svatbu – <i>zaprosić na wesele</i>)</p>	<p>pol. <b>pozwać</b> čes. (práv.) <i>obžalovat, zažalovat</i> (soudně)</p>
<p>čes. <b>právě</b> pol. <i>właśnie, akurat</i></p>	<p>pol. <b>prawie</b> čes. <i>skoro, téměř, takřka, málem</i></p>
<p>čes. <b>převod</b> pol. 1. (majetku, peněz aj.) <i>przelew</i> 2. (veličin) <i>konwersja</i></p>	<p>pol. <b>przewód</b> čes. 1. (elektrické) <i>vedení</i> 2. <i>vodič</i> 3. <i>potrubí</i></p>
<p>čes. <b>příchod</b> pol. 1. <i>przyjście</i> (pozdní příchod – <i>opóźnione przyjście</i>) 2. (do domu, k vodě aj.) <i>podejście, dostęp</i> 3. (čeho) <i>początek</i> (příchod jara – <i>początek wiosny</i>)</p>	<p>pol. <b>przychód</b> čes. 1. <i>zisk</i> 2. <i>příjem</i></p>
<p>čes. <b>příspěvek</b> pol. 1. (peněžitý) <i>składka</i> 2. (k čemu) <i>wkład</i> 3. (článek) <i>artykuł</i>, (na internetu) <i>wpis</i> 4. od státu) <i>zasilek</i></p>	<p>pol. <b>przyspiewka</b> čes. krátká (lidová) píseň, která se zpívá v určitých situacích</p>
<p>čes. <b>rozdíl</b></p>	<p>pol. <b>rozdział</b></p>

pol. <i>roznica</i> (Jaký je rozdíl mezi...? – <i>Jaka jest różnica między...?</i> )	čes. 1. (knihy, práce aj.) <i>rozdělení</i> (rozdělení dotace – <i>rozdíl dotací</i> ) 2. (knihy, práce aj.) <i>část, kapitola</i> (první kapitola – <i>pierwszy rozdział</i> ) 3. <i>odluka, odloučení</i> (odluka církve od státu – <i>rozdziel kościoła od państwa</i> )
čes. <b>sklep</b> pol. <i>piwnica</i>	pol. <b>sklep</b> čes. <i>obchod</i>
čes. <b>skoro</b> pol. <i>prawie, niemal</i>	pol. <b>skoro</b> čes. <i>jestliže, když</i>
čes. <b>spokojený</b> pol. <i>zadowolony</i>	pol. <b>spokojny</b> čes. 1. <i>klidný</i> (nevzrušený aj.), <i>mírný</i> (mírumilovný) (klidný člověk – <i>spokojny człowiek</i> ) 2. (místo aj.) <i>klidný, poklidný</i> 3. <i>bezpečný, klidný</i>
čes. <b>společnost</b> (souhrn lidí) pol. <i>społeczeństwo</i>	pol. <b>społeczność</b> čes. 1. (lidí) <i>vzájemnost, pospolitost, soužití</i> 2. (hmyzu) <i>kolonie</i>
čes. <b>starost</b> <sup>172</sup> pol. <i>troska, kłopot</i>	pol. <b>starość</b> čes. <i>stáří, staroba</i>
čes. <b>šála</b> pol. <i>szal</i>	pol. <b>szala</b> čes. <i>miska vah</i>
čes. <b>tlak</b> <sup>173</sup> pol. <i>ciśnienie</i> (změřit tlak – <i>zmierzyć ciśnienie</i> )	pol. <b>tlak</b> čes. <i>tlačénice</i> (tlačénice na chodbě – <i>tlak na korytarzu</i> )
čes. <b>válka</b> pol. <i>wojna</i>	pol. <b>walka</b> pol. 1. <i>boj, zápas</i> (boxerský), <i>bitka</i> 2. (s protivníky) <i>boj, zápas</i> 3. (usilovné snažení) <i>boj, zápas</i>
čes. <b>vdát se</b> pol. <i>wyjść za mąż</i> (vdala se – <i>wyszła za mąż</i> )	pol. <b>wdać się</b> čes. 1. <i>účastnit se, zaangażovat se</i> (účastnit se sporu – <i>wdać się w spór</i> ) 2. <i>podobat se</i> (podobala se otci – <i>wdała się w ojca</i> )
čes. <b>vložka</b> <sup>174</sup> (= hygienická potřeba) pol. <i>podpaska (higieniczna)</i>	pol. <b>Włoszka</b> čes. <i>Italka</i>
čes. <b>vzhled</b> pol. <i>wygląd</i>	pol. <b>wzgląd</b> čes. <i>okolnost, příčina</i>
čes. <b>zájezd</b> pol. <i>wyjazd, wycieczka</i> (zájezd do Alp – <i>wycieczka w Alpy</i> )	pol. <b>zajazd</b> čes. 1. <i>motel, pensjon, hostinec</i> (najíst se v hostinci – <i>zjeść w zajeździe</i> ) 2. <i>napadení, útok</i>
čes. <b>zákon</b>	pol. <b>zakon</b>

<sup>172</sup> Pouze RPČ.

<sup>173</sup> Pouze RPČ.

<sup>174</sup> Pouze RPČ v plurálu.

pol. 1. <i>prawo</i> (porušit zákon – <i>złamać prawo</i> ) 2. <i>ustawa</i> (návrh zákona – <i>projekt ustawy</i> ) 3. (Starý, Nový) <i>Testament</i>	čes. (církvní) <i>řád</i> (dominikánský řád – <i>apod. dominikanów</i> )
čes. <b>záloha</b> <sup>175</sup> pol. (na daň apod.) <i>zaliczka</i>	pol. <b>załoga</b> čes. 1. (lodi, tanku aj.) <i>posádka, obsluha</i> 2. (pracovní) <i>zaměstnanci, osazenstvo</i> (zaměstnanci firmy – <i>załoga firmy</i> )
čes. <b>zápach</b> pol. <i>smród</i>	pol. <b>zapach</b> čes. <i>vůně</i>
čes. <b>zápas</b> pol. 1. (boxerský aj.) <i>walka, bój</i> 2. (fotbalový aj.) <i>mecz, spotkanie</i>	pol. <b>zapas</b> pol. 1. <i>zásoba, rezerva</i> (pro případ potřeby) (zásoba jídla – <i>zapas jedzenia</i> ) 2. <i>náplň</i> (do propisky) 3. <i>záložka</i> (u oblečení) (zapas u spódnicy – <i>záložka u sukne</i> )
čes. <b>zimní</b> pol. <i>zimowy</i>	pol. <b>zimny</b> čes. <i>studený, chladný</i> (studená voda – <i>zimna woda</i> )
čes. <b>žaloba</b> pol. (práv.) <i>skarga, powództwo</i>	pol. <b>żaloba</b> čes. <i>smutek</i>

### 3.3.2.2.1.2 Částečně zrádná slova

Mezi částečně zrádné výrazy na úrovni A2 lze začlenit např. lexémy *doba* a *pevný*, jež mají v češtině širší užití než v polštině, naopak lexémy *reklamovat* a *dokud* (v pol. *reklamować* a *dokąd*) označují více sémémů v polštině. K dalším odlišným užitím slov dochází např. ve spojení *pleťový krém* – v pol. *krem do twarzy*.

čes. <b>doba</b> pol. 1. <i>czas</i> 2. (historické období) <i>wiek</i> 3. (trvání) <i>dlugość</i>	pol. <b>doba</b> ! čes. 1. <i>24 hodin</i> (den a noc) 2. <i>doba, období</i>
čes. <b>dokud</b> pol. <i>dokąd</i>	pol. <b>dokąd</b> čes. 1. <i>dokud</i> ! 2. <i>kam</i>
čes. <b>nastupovat</b> <sup>176</sup> pol. 1. (do vlaku aj.) <i>wsiadać</i> 2. (do řady) <i>ustawiać się</i>	pol. <b>następować</b> ! čes. 1. <i>šlapat, stoupat</i> ! 2. <i>přicházet, nastávat</i> 3. <i>následovat, jít</i> (po kom/čem)
čes. <b>tvář</b> ! pol. 1. (líce) <i>policzek</i> (červené tváře – <i>zarumienione policzki</i> ) 2. (obličej, přední část hlavy) <i>twarz</i>	pol. <b>twarz</b> ! čes. <i>obličej</i> (pleťový krém – <i>krem do twarzy</i> ) <i>tvář</i>

<sup>175</sup> Pouze RPČ.

<sup>176</sup> V RPČ na úrovni A1.

<p>čes. <b>pevný</b>  ! pol. 1. (který hodně vydrží) <i>odporny, mocny</i>  ! 2. (materiál, lano aj.) <i>trwały, mocny, solidny</i>  ! 3. (skupenství) <i>stały</i>  ! 4. (pevně daný) <i>niezmienny, ustalony</i>  5. (základy, víra aj.) <i>pewny, mocny, silny</i>  ! 6. (p. disk) <i>dysk twardy</i></p>	<p>pol. <b>pewny</b>  ! čes. 1. <i>jistý</i> (nepochybný)  ! 2. <i>věřohodný, důvěryhodný</i></p>
<p>čes. <b>reklamovat</b>  pol. <i>reklamować</i></p>	<p>pol. <b>reklamować</b>  ! čes. 1. <i>propagovat</i>  2. <i>reklamovat</i></p>
<p>čes. <b>úraz</b>  čes. <i>uraz, obrazenie</i>  (těžký úraz – <i>ciężki uraz</i>)</p>	<p>pol. <b>uraz</b>  čes. 1. <i>úraz</i>  ! 2. (psychické) <i>trauma</i>  (dávné trauma – <i>dawny uraz</i>)</p>
<p>čes. <b>vážný</b>  pol. (člověk aj.) <i>poważny</i></p>	<p>pol. <b>ważny</b>  čes. 1. <i>důležitý, závažný</i>  ! 2. <i>platný, právoplatný, pravomocný</i></p>
<p>čes. <b>vláda</b>  ! pol. 1. <i>rząd, rada ministrów</i>  2. (vládnutí) <i>władza</i></p>	<p>pol. <b>władza</b>  ! čes. 1. <i>moc</i> (schopnost působit)  2. <i>vláda</i></p>

### 3.3.2.2.2

### Zrádná slova ve 2. jazykové linii

#### 3.3.2.2.2.1.1 Zcela zrádná slova I

V kategorii zcela zrádných slov mezi češtinou a polštinou na úrovni A2 češtiny jako cizího jazyka ve svém polském překladu lze vydělit např. sémantickou oblast bydlení a domácích potřeb (čes. *kartáč, koberec, nůžky, žehlička* aj.), diskurzu týkajícího se jídla (čes. *koření, jemný, kyselý, vůně, vonět*), dopravních prostředků / rekreace (čes. *lod', lyže*) nebo cestování (čes. *objížďka, pneumatika, pojistit se, pojištěný, směnárna* aj.). Ke klamně slovní zásobě je možno počítat lexém *příjem* (pol. *dochód*), který evokuje jiný český výraz (*důchod*) zcela odlišného významu, lexémy *občan* a *občanství* – polsky *obywateľ, obywatelstwo* (srov. čes. *obyvatel, obyvatelstvo*) aj. Známými tzv. „falešnými přáteli“ jsou výrazy *sklep* (pol. *piwnica*) a již zmiňované lexémy *vonět* (pol. *pachnąć*) a *vůně* (pol. *zapach*). Více zrádných slov mezi češtinou a polštinou na úrovni A2 viz následující tabulka.

<u>aktovka</u> pol. <b>teczka</b>	čes. <b>tečka</b> pol. <i>kropka</i>
<u>baliček</u> pol. <b>paczka</b>	čes. <b>páčka</b> pol. <i>ręczka</i>
<u>bouřka</u> pol. <b>burza</b>	čes. <b>burza</b> pol. <i>gielda</i>
<u>člen</u>	čes. <b>článek</b>

<p>pol. <b>członek</b> (člen rodiny – <i>członek rodziny</i>)</p>	<p>pol. 1. (novinový aj.) <i>artykuł</i> 2. (řetězu; vývoje) <i>ogniwo</i> 3. (segment celku) <i>element</i> 4. (práv.) (ústavy aj.) <i>paragraf, artykuł</i></p>
<p><u>hmyz</u> pol. <b>owad</b></p>	<p>čes. <b>ovád</b> pol. <i>bąk</i></p>
<p><u>jemný</u> pol. 1. (struktura) <i>delikatny</i> 2. (ne silný) <b>łagodny</b> 3. (ne výrazný, ostrý aj.) <b>łagodny</b></p>	<p>čes. <b>lahodný</b> pol. <i>delikatny, bardzo przyjemny, pyszny</i> (lahodný bigos – <i>pyszny bigos</i>)</p>
<p><u>kartáč</u> pol. <b>szczotka</b> (kartáč na boty, na vlasy – <i>szczotka do butów, do włosów</i>)</p>	<p>čes. <b>štětka</b> pol. 1. (nástroj) <i>pędzel</i> 2. (vulg.) <i>prostitutka</i></p>
<p><u>koberec</u> pol. <b>dywan</b></p>	<p>čes. <b>divan</b> pol. <i>kanapa</i></p>
<p><u>koření</u> pol. <b>przyprawa</b></p>	<p>čes. <b>příprava</b> pol. 1. (přípravná činnost) <i>przygotowanie</i> 2. (jídla apod.) <i>przygotowanie</i> 3. <b>přípravy</b> (akce, oslav apod.) <i>przygotowania</i></p>
<p><u>kyselý</u> pol. <b>kwaśny</b> (kyselé jablko – <i>kwaśne jabłko</i>)</p>	<p>čes. <b>kvasný</b> pol. <i>fermentacyjny</i> (kvasný proces – <i>proces fermentacyjny</i>)</p>
<p><u>łóbit se</u> pol. <b>podobać się</b></p>	<p>čes. <b>podobat se</b> pol. <i>być podobnym, wyglądać podobnie</i></p>
<p><u>łód'</u> pol. <b>statek</b></p>	<p>čes. <b>statek</b> pol. <i>gospodarstwo rolne, rezide ziemski</i></p>
<p><u>łyże</u> pol. <b>narty</b></p>	<p>čes. nárt (sg), <b>nárty</b> (pl) pol. <i>śródstopie</i> (sg), <i>śródstopia</i> (pl)</p>
<p><u>nebe</u> pol. <b>niebo</b></p>	<p>čes. <b>nebo</b> pol. <i>albo, czy, lub</i></p>
<p><u>nevlastní</u> pol. <b>przyrodni</b> (nevlastní bratr – <i>przyrodni brat</i>)</p>	<p>čes. <b>přírodní</b> pol. 1. (bohatství) <i>przyrody</i> (přírodní rezervace – <i>rezerwat przyrody</i>) 2. (hedvábí apod.) <i>naturalny</i> (přírodní zdroje – <i>bogactwa naturalne</i>)</p>
<p><u>nůžky</u><sup>177</sup> pol. <b>nożyczki</b></p>	<p>čes. <b>nožičky</b> (zdrob.) pol. <i>nóżki</i></p>
<p><u>občan</u> pol. <b>obywatel</b></p>	<p>čes. <b>obyvatel</b> pol. <i>mieszkaniec</i></p>
<p><u>občanství</u> pol. <b>obywatelstwo</b></p>	<p>čes. <b>obyvatelstvo</b> pol. <i>ludność</i></p>
<p><u>objížďka</u> pol. <b>objazd</b></p>	<p>čes. <b>objezd</b> (kruhový) pol. <i>rondo</i></p>
<p><u>placit dohromady</u> pol. <b>razem</b></p>	<p>čes. <b>rázem</b> čes. <i>nagle, raptem</i></p>

<sup>177</sup> Pouze RPC, poté na úrovni B1.

<u>platit zvlášť</u> pol. <b>osobno</b>	čes. <b>osobně</b> čes. <i>osobišcie</i>
<u>plavat</u> pol. <b>plywać</b>	čes. <b>plivat</b> pol. 1. (na podlahu aj.) <i>pluć</i> 2. (pecky aj.) <i>wypluwać</i>
<u>pneumatika</u> pol. <b>opona</b>	čes. <b>opona</b> pol. <i>kurtyna</i>
<u>podpatek</u> pol. <b>obcas</b>	čes. <b>občas</b> pol. <i>czasami</i>
<u>pohodlný</u> pol. 1. (křeslo apod.) <b>wygodny</b> 2. (člověk) <b>wygodny</b>	čes. <b>výhodný</b> pol. <i>korzystny</i>
<u>pojistit se</u> pol. <b>ubezpieczyć, ubezpieczyć się</b>	čes. <b>ubezpečit</b> pol. <i>upewniać, zapewnić</i> čes. <b>ubezpečit se</b> pol. <i>upewnić się</i>
<u>pojištěný</u> pol. <b>ubezpieczony</b>	čes. <b>ubezpečený</b> pol. <i>zapewniony</i>
<u>polička</u> pol. <b>półka</b>	čes. <b>půlka</b> pol. <i>połowa</i>
<u>právě, zrovna</u> pol. <b>właśnie</b>	čes. <b>vlastně</b> pol. <i>właściwie, naprawdę</i>
<u>přednáška</u> pol. <b>wykład</b>	čes. <b>výklad I</b> pol. <i>witryna, okno wystawowe</i>  čes. <b>výklad II</b> pol. (zákona apod.) <i>interpretycja, objaśnienie</i>
<u>předpis</u> pol. <b>przepis</b>	čes. <b>přepis</b> pol. 1. (textu aj.) <i>odpis, kopia</i> 2. <i>transliteracja</i> 3. <i>transkrypcja</i>
<u>přepadení</u> pol. <b>napad</b>	čes. <b>nápad</b> pol. <i>myśl, pomysł</i>
<u>příjem</u> pol. <b>dochód, przychód</b>	čes. <b>důchod</b> pol. 1. (stav důchodce) <i>emerytura</i> 2. (příjem) <i>emerytura</i>  čes. <b>příchod</b> pol. 1. (jara apod.) <i>przyjście</i> 2. (kam) <i>dojście, dostęp</i>
<u>román</u> pol. <b>powieść</b>	čes. <b>pověst</b> pol. 1. (lit.) <i>podanie, legenda, opowieść</i> 2. (mínění o někom) <i>opinia, reputacja</i>
<u>schod</u> pol. <b>schodek</b>	čes. <b>schodek</b> pol. (rozpočtu) <i>deficyt, niedobór</i>
<u>sklep</u> pol. <b>piwnica</b>	čes. <b>piwnice</b> pol. <i>piwiarnia</i>
<u>směnárna</u>	čes. <b>kantor</b> (hovor.)



pol. <b>kantor</b>	pol. <i>nauczyciel</i> (hanl.) <i>belfer, pedant</i>
<u>sňatek</u> pol. <b>ślub</b> (církvní sňatek – <i>ślub kościelny</i> )	čes. <b>slib</b> pol. <i>obietnica</i>
<u>současně</u> pol. <i>jednocześnie, równocześnie, razem</i>	čes. <b>rázem</b> pol. <i>nagle, raptem</i>
<u>státní příslušnost</u> pol. <b>obywatelstwo</b>	čes. <b>obywatelstvo</b> pol. <i>ludność</i>
<u>tepláky</u> pol. <b>dres</b>	čes. <b>dres</b> pol. <i>koszulka</i>
<u>umírat</u> pol. <b>konać</b>	čes. <b>konat</b> pol. <i>spełniać, wykonywać</i> <sup>178</sup>
<u>válka</u> pol. <b>wojna</b>	čes. <b>wojna</b> pol. <i>szłużba wojskowa</i>
<u>vhodný</u> pol. <b>odpowiedni, stosowny, trafny, zdatny</b>  (vhodný k pití – <i>zdatny do picia</i> )	čes. <b>odpovědný</b> pol. <i>odpowiedzialny</i> (být odpovědný za co – <i>być odpowiedzialnym za co</i> )  čes. <b>zdatný</b> pol. 1. (v činnosti aj.) <i>zdolny</i> 2. (tělesně) <i>sprawnny fizycznie</i>
<u>volby</u> (plť) pol. <b>wybory</b> (plť)	čes. <b>výbor</b> (sg), <b>výbory</b> (plť) pol. 1. <i>komitet, zarząd</i> 2. (národní) <i>rada narodowa</i>
<u>vonět</u> pol. <b>pachnąć</b>	čes. <b>páchnout</b> pol. <i>cuchnąć, śmierdzieć</i>
<u>vůně</u> pol. <b>zapach</b>	čes. <b>zápach</b> pol. <i>smród</i>
<u>vyjet, vyjždět</u> (=začít cestu) pol. <b>wyruszyć</b>	čes. <b>vyrušit</b> pol. 1. (koho z čeho) <i>przeszkodzić</i> 2. (spánek aj.) <i>zakłócić</i>
<u>zápas, utkání</u> pol. 1. (boxerský aj.) <b>walka, bój</b> 2. (fotbalový aj.) <b>mecz, spotkanie</b>	čes. <b>válka</b> pol. <i>wojna</i>  čes. <b>meč</b> pol. <i>miecz</i>
<u>zrovna</u> pol. <b>właśnie, akurat</b> <sup>179</sup>	čes. <b>vlastně</b> pol. <i>właściwie, naprawdę</i>
<u>žehlička</u> pol. <b>żelazko</b>	čes. <b>žehlíčka</b> (plť) pol. <i>bransoletki</i> (plť)

<sup>178</sup> V češtině výraz *vykonávat* téhož významu.

<sup>179</sup> V češtině výraz *akorát* téhož významu.

### 3.3.2.2.2.1.2 Zcela zrádná slova II

Překlad českých výrazů ‚cestovní‘ a ‚družstvo‘ do polštiny je akusticky velmi podobný jiným českým lexémům, proto je komentujeme zvlášť.

<u>cestovní</u> (doklad apod.) pol. <b>podróżny</b> , <i>podróżniczy</i>	čes. <b>podružný</b> pol. <i>drugorzędny</i> , <i>nic nie znaczący</i>	pol. <b>podróżny</b> ! čes. <i>cestovní</i>
<u>družstvo</u> (= tým) pol. <b>drużyna</b>	čes. <b>družina</b> pol. 1. (průvod) <i>świta</i> , <i>orszak</i> 2. (pionýrská aj.) <i>drużyna</i> 3. (školní) <i>świetlica</i>	pol. <b>drużyna</b> čes. 1. <i>četa</i> , <i>oddíl</i> (pracovní aj.) ! 2. <i>družstvo</i> , <i>tým</i>

### 3.3.2.2.2.2.1 Částečně zrádná slova I

Mezi částečně zrádná slova svým polským překladem na úrovni A2 pro češtinu jako cizí jazyk lze uvést např. lexémy *kotník*, *krb* nebo *obývací pokoj* (v polštině *kostka*, *kominek* a *salon*) nebo *platnost* a *platný* (v polštině *ważność*, *ważny*), jejichž polské ekvivalenty jsou pro české mluvčí zcela zrádné, v polštině však zahrnují i další významy shodné s češtinou (např. polský výraz *kostka* značí jak ‚kotník‘, tak ‚kostku‘. Zajímavým polským lexémem je výraz *państwo*, který kromě shodného vyjádření v češtině (tzn. ‚panstvo‘), vyjadřuje též samostatný územní celek – ‚stát‘, dále oslovení ‚dámy a pánové‘ a výraz nacházející se v českém SERR na úrovni A2, ‚manžele‘. Komentujeme ještě polský výraz *otworzyć*, jenž kromě shodného významu s češtinou (‚otevřít‘), značí též význam od češtiny odlišný: ‚odemknout‘. (Srov. pol. *zamknąć* – čes. ‚zamknout‘ i ‚zavřít‘)

<u>báseň</u> pol. <b>wiersz</b>	pol. <b>wiersz</b> ! čes. 1. <i>báseň</i> 2. <i>verš</i>
<u>chrám</u> pol. <b>świątynia</b>	pol. <b>świątynia</b> ! čes. 1. <i>chrám</i> 2. <i>svatyně</i>
<u>jasný</u> pol. 1. <i>jasny</i> ! 2. (obloha apod.) <b>czysty</b>	pol. <b>czysty</b> čes. 1. (arch apod.) <i>čistý</i> , <i>prázdný</i> 2. (zlato apod.) <i>ryzí</i> ! 3. (obloha) <i>jasný</i>
<u>kolej</u> (ubytovna pro studenty) pol. <b>akademik</b>	pol. <b>akademik</b> ! čes. 1. <i>kolej</i> (studentská) 2. <i>akademik</i> (člen akademie věd)
<u>kotník</u> pol. <b>kostka</b>	pol. <b>kostka</b> ! čes. 1. <i>kotník</i> 2. (těleso) <i>kostka</i> 3. (hrací) <i>kostka</i>
<u>krb</u>	pol. <b>kominek</b>

pol. <b>kominek</b>	<p>čes. 1. <i>komínek</i></p> <p>! 2. <i>krb</i></p> <p>! 3. <i>setkání</i></p> <p>(třídní setkání – <i>kominek klasowy</i>)</p>
<p><u>manželé</u></p> <p>pol. <b>małżeństwo, państwo</b></p> <p>(staří manželé – <i>starze małżeństwo</i> dům manželů Novákových – <i>dom państwa Nowaków</i>)</p>	<p>pol. <b>małżeństwo</b></p> <p>čes. 1. <i>manželství</i></p> <p>! 2. <i>manželé</i></p> <p>pol. <b>państwo</b></p> <p>! čes. 1. <i>stát</i></p> <p>! 2. <i>manželé</i></p> <p>! 3. (oslovení) <i>pánové, dámy a pánové</i> (dámy a pánové – <i>szanowni państwo</i>)</p> <p>! 4. forma vykání v oslovení (Jak se u nás cítíte? – <i>Jak się państwo u nas czujecie?</i>)</p> <p>5. <i>panstwo</i></p>
<p><u>nebezpečný</u></p> <p>pol. <i>niebezpieczny</i>, <b>groźny</b></p> <p>(nebezpečný pes – <i>groźny pies</i>)</p>	<p>pol. <b>groźny</b></p> <p>! čes. 1. <i>nebezpečný</i></p> <p>2. <i>hrozný, strašný</i> (hrozný výraz tváře – <i>groźny wyraz twarzy</i>)</p> <p>! 3. <i>hrozivý, výhružný</i> (hrozivý příslib (čeho) – <i>groźna obietnica</i> (czego))</p>
<p><u>obývací pokoj</u></p> <p>pol. <b>salon</b></p>	<p>pol. <b>salon</b></p> <p>! čes. 1. <i>obývací pokoj</i></p> <p>2. <i>salon</i></p>
<p><u>odemknout</u></p> <p>pol. <b>otworzyć</b></p>	<p>pol. <b>otworzyć</b></p> <p>! čes. 1. <i>odemknout</i> <i>otevřít</i> (okno, dveře aj.)</p> <p>2. <i>zahájit</i> (výstavu aj.)</p>
<p><u>platnost</u></p> <p>pol. <b>ważność</b></p>	<p>pol. <b>ważność</b></p> <p>čes. 1. <i>důležitost, vážnost</i></p> <p>! 2. <i>platnost</i></p>
<p><u>platný</u></p> <p>pol. <b>ważny</b></p>	<p>pol. <b>ważny</b></p> <p>čes. 1. <i>důležitý, závažný</i> (problém aj.)</p> <p>! 2. <i>platný</i></p>
<p><u>przedepsat (=léky)</u></p> <p>pol. <b>przepisać</b></p>	<p>pol. <b>przepisać</b></p> <p>čes. 1. (z papíru do sešitu aj.) <i>přepsat</i></p> <p>! 2. (med.) <i>ředepsat, naordinovat</i></p>
<p><u>rozvrh</u></p> <p>pol. <b>rozkład</b></p>	<p>pol. <b>rozkład</b></p> <p>! čes. 1. <i>rozvrh</i> (hodin apod.) (jízdni řád – <i>rozklad jazdy</i>)</p> <p>2. <i>rozklad</i> (na části)</p>
<p><u>sochař</u></p> <p>pol. <b>rzeźbiarz</b></p>	<p>pol. <b>rzeźbiarz</b></p> <p>čes. 1. <i>řezbář</i></p> <p>! 2. <i>sochař</i></p>
<p><u>světlo</u></p> <p>pol. <b>jasno-</b></p>	<p>pol. <b>jasno</b></p> <p>čes. 1. (osvětlený) <i>jasně</i></p>

(světle modrá <sup>180</sup> – <i>jasnoniebieski</i> )	! 2. (obarvený) <i>světle</i> 3. (mluvit) <i>jasně</i>
<u>vlažný</u> pol. (voda aj.) <b>letni</b>	pol. <b>letni I</b> čes. <i>letní</i>  pol. <b>letni II</b> ! čes. <i>vlažný</i>

### 3.3.2.2.2.2 Částečně zrádná slova II

Mezi výrazy vyžadující nejen český, ale také polský komentář patří např. substantiva *doklad* (pol. *dokument* či *dowód*) *olej* (v polštině též *oliwa*), *pohádka* (pol. *bajka* nebo *baśń*) nebo *změna* (polsky též *odmiana*), popř. verba *oznámit* (v polštině též *zapowiedzieć*), *vyjmenovat* (polsky *wyliczyć* či *wymieniać*) aj.

<u>brát, užívat</u> (léky) pol. <i>brać, zażywać</i>	čes. <b>zažívat</b> ! pol. 1. (jako účastník, co) <i>przeżywać, doświadczać</i> 2. (jídlo) <i>trawić</i>	pol. <b>zażywać</b> ! čes. 1. (lék) <i>brát, užívat</i> 2. (klidu apod.) <i>užívat, užívat si</i>
<u>doklad</u> (cestovní aj.) pol. <b>dokument, dowód</b> (osobní doklad – <i>dowód osobisty</i> )	čes. <b>dokument</b> pol. (listina apod.) <i>dokument, świadectwo</i>  čes. <b>důvod</b> ! pol. <i>powód</i>	pol. <b>dokument</b> čes. 1. (účetní aj.) <i>doklad, dokument</i> ! 2. <i>doklad</i> (čeho)  pol. <b>dowód</b> ! pol. 1. <i>důkaz</i> (čeho) ! 2. <i>potvrzení, doklad, dokument</i>
<u>kostým</u> pol. 1. (dámský oděv) <i>kostium, garsonka</i>	čes. <b>garsonka</b> pol. <i>kawalerka, garsoniera</i>	pol. <b>garsonka</b> čes. (dámský) <i>kostým</i>
<u>myšlenka</u> pol. <b>myśl, pomysł</b>	čes. <b>mysl</b> pol. <i>myśl, umysł</i> (mít něco na mysli – <i>mieć coś na myśli</i> )	pol. <b>myśl</b> ! čes. <i>nápad, myšlenka</i> <i>mysl</i>
<u>olej</u> pol. <b>olej, oliwa</b> (slunečnicový olej – <i>slonecznikowy olej</i> ) sardinky v oleji – <i>sardynki w oliwie</i> )	čes. <b>oliva</b> ! pol. <i>oliwka</i>	pol. <b>oliwa</b> ! čes. <i>olej</i> (na smažení aj.)
<u>oznámit</u> pol. 1. <i>ogłosić, oznajmić, zakomunikować</i> , ! <b>zapowiedzieć</b>	čes. <b>zapovědět</b> pol. <i>zakazać, zabronić</i>	pol. <b>zapowiedzieć</b> čes. <i>oznámit, ohlásit</i> (prezident oznámil... – <i>prezydent zapowiedział...</i> )
<u>pohádka</u>	čes. <b>bajka</b>	pol. <b>bajka</b>

<sup>180</sup> Lze i *světlemodrá*.

<p>pol. <b>bajka, baśń</b></p>	<p>pol. <i>bajka</i></p> <p>čes. <b>báseň</b> pol. <i>wiersz, poemat, poezja</i></p>	<p>! čes. 1. <i>pohádka</i> 2. <i>bajka</i></p> <p>pol. <b>baśń</b> ! čes. 1. <i>pohádka, báje</i> ! 2. <i>bajka, výmysl, smyšlená historie</i></p>
<p><u><i>přednášet</i></u> pol. 1. (projev) <i>wyglaszać</i> (na VŠ) <b>wykladać</b> 2. (verše) <i>recytować, deklamować</i> 3. (stížnost) <i>przedstawiać, składać</i></p>	<p>čes. <b>vykládat</b> pol. 1. (uhlí) <i>wyladowywać</i> 2. (na pult) <i>wykladać, wystawiać</i> 3. (co čím) <i>wykladać, pokrywać</i> 4. (text, nové učivo aj.) <i>wyjaśniać, objaśniać, interpretować</i> ! 5. (sny) <i>tłumaczyć</i> ! 6. (komu o čem) <i>opowiadać, rozmawiać</i></p>	<p>pol. <b>wykladać</b> čes. 1. (co kam) <i>wykládat, rozkládat, klást</i> 2. <i>pokrývat</i> (povrch čím) 3. (plán) <i>wykládat</i> 4. (na univerzitě) <i>přednášet</i></p>
<p><u><i>přísný</i></u> pol. <b>surowy</b></p>	<p>čes. <b>surový</b> pol. 1. (kůže aj.) <i>surowy</i> 2. (člověk) <i>brutalný, napastliwy, grubiański</i></p>	<p>pol. <b>surowy</b> čes. 1. (materiál) <i>surový</i> ! 2. (maso aj.) <i>syrový</i> ! 3. (pedagog aj.) <i>přísný</i></p>
<p><u><i>rozsudek</i></u> pol. <b>wyrok, orzeczenie</b> (rozsudek smrti – <i>wyrok śmierci</i>)</p>	<p>čes. <b>výrok</b> ! pol. 1. <i>sąd, pogląd</i> (něco vyřčeného) <i>wypowiedź</i> 2. <i>sentencja, maksyma</i> 3. (práv.) <i>wyrok</i></p>	<p>pol. <b>wyrok</b> čes. 1. <i>rozsudek</i> (soudu), <i>trest</i> ! 2. <i>soud, názor</i> (na něco/někoho)</p>
<p><u><i>vyjmenovat</i></u> pol. <b>wyliczyć, wymieniać</b></p>	<p>čes. <b>vyličit</b> pol. <i>opisać</i></p> <p>čes. <b>vyměnit</b> pol. <i>wymienić, zamienić</i></p>	<p>pol. <b>wyliczyć</b> ! čes. 1. <i>odpočítat</i> (částku), <i>vyčíslit</i> (co) ! 2. <i>vyjmenovat, udělat výčet</i></p> <p>pol. <b>wymieniać</b> čes. 1. <i>vyměňovat</i> (dvě různé věci) ! 2. <i>vyjmenovat, uvádět</i></p>
<p><u><i>zákón</i></u> pol. 1. <b>prawo</b> (porušíť zákon – <i>złamać prawo</i>) 2. <b>ustawa</b> (návrh zákona – <i>projekt ustawy</i>) 3. (Starý, Nový) <i>Testament</i></p>	<p>čes. <b>právo</b> pol. 1. <i>prawo</i> (zákony) 2. (na získání čeho) <i>uprawnienie, prawo</i></p> <p>čes. <b>ústava</b> pol. <i>konstytucja</i></p>	<p>pol. <b>prawo</b> čes. 1. <i>právo</i> (zákony) ! 2. <i>zákon</i> (právní norma) 3. (oprávnění) <i>právo</i> (na co)</p> <p>pol. <b>ustawa</b> ! čes. <i>zákon</i></p>
<p><u><i>zatăčka</i></u> pol. <b>zakręť</b></p>	<p>čes. <b>zákrut</b> pol. 1. (cesty) <i>zakręť</i></p>	<p>pol. <b>zakręť</b> čes. 1. <i>zákrut</i></p>

	! 2. (řeky) <i>zakole, zakręt</i> ! 3. (letadla) <i>luk</i>	! 2. (silnice) <i>zatačka</i>
<i>změna</i> pol. <i>zmiana, odmiana</i>	čes. <b>odměna</b> pol. 1. <i>nagroda, premia</i> (za práci) <i>wynagrodzenie</i>	pol. <b>odmiana</b> ! čes. 1. <i>změna</i> ! 2. <i>varianta</i> (jazyková varianta – <i>odmiana języka</i> ) 3. (jaz.) <i>flexe</i> (flexe podstatného jména – <i>odmiana rzeczownika</i> )

### 3.3.2.3

## Úroveň B1

Na úrovni B1 jsme zaznamenali celkem 57 zrádných výrazů. Téměř všechny výrazy (48) jsou zrádné zcela (srov. čes. *armáda, hrad, konečně, ostatní, statek* – pol. *armada, grad, koniecnie, ostatni, statek* aj.) pouze 9 jich vykazuje částečnou odlišnost od češtiny. Jedná se např. o zrádnou slovní zásobu z oblasti vojenství (čes. *armáda, důstojník*) nebo jídla (čes. *jahoda, moučník, treska*).

#### 3.3.2.3.1

### Zrádná slova v 1. jazykové linii

#### 3.3.2.3.1.1 Zcela zrádná slova

Zcela zrádné lexémy mezi češtinou a polštinou na úrovni B1 se vyskytují např. v již zmiňovaném tématu vojenství (*armada* značí v polštině vojenskou flotilu, *armata* dělo, *dostojnik* označuje hodnostáře) nebo potravin (*jagoda* neoznačuje ‚jahodu‘ jako v češtině, nýbrž nejčastěji borůvku, *mącznik* (akusticky připomínající český výraz *moučník*) nepředstavuje pokrm, nýbrž moučného červa. Podobná situace nastává s polským výrazem *treska*, jenž označuje paruku, přičesek. Častá nedorozumění způsobují též české výrazy *konečně, ostatní* nebo *řeč* mající v polštině zcela odlišné významy.

čes. <b>armáda</b> pol. <i>armia, wojsko</i>	pol. <b>armada</b> čes. <i>vojenská flotila</i>  pol. <b>armata</b> čes. <i>dělo, kanón</i>
čes. <b>důstojník</b> pol. <i>oficer</i>	pol. <b>dostojnik</b> čes. <i>hodnostář</i>
čes. <b>důvod</b> pol. <i>powód</i> (z důvodu... – z <i>powodu</i> ...)	pol. <b>dowód</b> čes. 1. <i>důkaz</i> (důkaz viny – <i>dowód winy</i> ) 2. <i>doklad, dokument, průkaz</i> (osobní průkaz – <i>dowód osobisty</i> )
čes. <b>hodit</b>	pol. <b>godzić</b>

<p>pol. 1. (co, čím) <i>rzucić, cisnąć</i>  2. (hlavou) <i>potrząsnąć</i></p>	<p>pol. 1. <i>usmiřovat</i> (koho)  2. <i>śladřovat</i>  (<i>śladřovat</i> práci se zábavou – <i>godzić pracę z rozrywka</i>)</p>
<p>čes. <b>hrad</b>  pol. <i>zamek, gród</i></p>	<p>pol. <b>grad</b>  pol. <i>krupobitić, kroupy</i>  (Padají kroupy. – <i>Pada grad.</i>)</p>
<p>čes. <b>jahoda</b>  pol. <i>truskawka</i></p>	<p>pol. <b>jagoda</b>  čes. <i>bobule</i>  (borůvka – <i>jagoda czarna</i>)</p>
<p>čes. <b>jednak</b>  pol. (jednak – jednak) <i>juř to – juř to, po pierwsze – (a) po drugie</i></p>	<p>pol. <b>jednak</b>  čes. <i>avřak, vřak</i></p>
<p>čes. <b>jistota</b>  pol. <i>pewność</i>  (mít jistotu – <i>mieć pewność</i>)</p>	<p>pol. <b>istota</b>  čes. 1. <i>bytosť, tvor, stvořeni</i>  (živá bytosť – <i>żywa istota</i>)  2. (kniž.) <i>podstata, základ</i> (čeho)</p>
<p>čes. <b>konečně</b>  pol. <i>w końcu, wreszcie</i></p>	<p>pol. <b>koniecznie</b>  pol. <i>nutně, nezbytně</i></p>
<p>čes. <b>mělký</b>  pol. <i>plytki</i>  (mělká řeka – <i>plytka rzeka</i>)</p>	<p>pol. <b>miałki</b>  čes. <i>jemný</i> (písek aj.)  (jemný prášek – <i>miałki proszek</i>)</p>
<p>čes. <b>moučník</b>  pol. <i>legumina</i></p>	<p>pol. <b>mącznik</b>  čes. <i>moučný červ</i></p>
<p>čes. <b>nepřítomný</b>  pol. <i>nieobecny</i></p>	<p>pol. <b>nieprzytomny</b>  pol. 1. (křik) <i>nepřičetný, zuřivý</i>  2. <i>bezwědomý, v bezvědomí</i></p>
<p>čes. <b>ostatní</b>  pol. 1. (jiní, druzi) <i>inni, drugi</i>  2. (zbývající) <i>pozostały</i></p>	<p>pol. <b>ostatni</b>  čes. 1. <i>poslední</i>  (poslední slovo – <i>ostatnie słowo</i>)  2. <i>minulý</i>  (minulý měsíc – <i>apod. miesiąc</i>)</p>
<p>čes. <b>otočit</b>  pol. 1. (nahoru, dolů, dokola) <i>przekręcić, obrócić</i>  (otočit klíčem v zámku – <i>przekręcić/obrócić klucz w zamku</i>)  2. (vývoj aj.) <i>odwrócićstát</i></p>	<p>pol. <b>otoczyć</b>  čes. 1. <i>obklopit</i>, (plotem) <i>ohradit</i>  2. <i>obklopit, obstoupit</i> (o více lidech – jednoho člověka)  3. (nepřítel) <i>obklíčit</i>  4. <i>obejmout</i> (koho)  5. (v mouce aj.) <i>obalit</i></p>
<p>čes. <b>penze</b>  pol. 1. (doba) <i>emerytura</i>  2. (peníze) <i>emerytura</i>  (být v penzi – <i>być na emeryturze</i>)</p>	<p>pol. <b>pensja</b>  čes. 1. <i>plat, mzda, výplata</i>  (dobří plat – <i>dobra pensja</i>)</p>
<p>čes. <b>předem</b>  pol. <i>zawczasu, z góry</i>  (Předem děkuji. – <i>Z góry dziękuję.</i>)</p>	<p>pol. <b>przodem</b>  čes. <i>v čele</i>  (jít v čele – <i>iść przodem</i>)</p>
<p>čes. <b>ruřit</b>  pol. 1. (mír, pořádek) <i>naruszać</i>  2. (koho) <i>przeszkadzać</i></p>	<p>pol. <b>ruszyć</b>  čes. 1. <i>pohnout se</i>  2. <i>pohnout, hnout</i> (čím)</p>

	(pohnout rukou – <i>ruszyć ręką</i> ) 3. <i>vejít, vstoupit</i> (kam) (vejít do dveří – <i>ruszyć do drzwi</i> ) 4. <i>rozjet se</i> (auto apod.)
čes. <b>řeč</b> pol. 1. (schopnost mluvit) <i>mowa</i> 2. (forma komunikace) <i>język, mowa</i> 3. (pronesená) <i>przemówienie, przemowa</i>	pol. <b>rzecz</b> pol. <i>wiec</i>
čes. <b>skutečný</b> pol. 1. (skutečně existující) <i>rzeczywisty, faktyczny</i> 2. (hrdina apod.) <i>prawdziwy</i>	pol. <b>skuteczny</b> pol. <i>účinný</i> (účinný lék – <i>skuteczny lek</i> )
čes. <b>slušný</b> pol. (člověk) <i>przyswoity, uprzejmy</i>	pol. <b>sluszny</b> čes. 1. <i>správný</i> (správný argument – <i>sluszny argument</i> ) 2. <i>opodstatněný</i> (opodstatněná kritika – <i>sluszna krytyka</i> ) 3. <i>velký, statný</i> (o člověku) (velký vzrůst – <i>sluszny wzrost</i> )
čes. <b>statek</b> pol. <i>gospodarstwo rolne, 88akže88k ziemski</i>	pol. <b>statek</b> čes. <i>loď</i>
čes. <b>takže</b> pol. <i>a więc, więc</i>	pol. <b>88akže</b> čes. <i>také</i>
čes. <b>treska</b> pol. <i>dorsz</i>	pol. <b>treska</b> čes. <i>příčesek</i>
čes. <b>vlastně</b> pol. <i>właściwie, naprawdę</i>	pol. <b>właśnie</b> pol. <i>právě, zrovna</i>
čes. <b>výhoda</b> pol. <i>korzyść. zaleta</i> (výhody a nevýhody – <i>zalety i wady</i> )	pol. <b>wygoda</b> čes. <i>pohodlí</i>
čes. <b>zaklepat</b> pol. <i>postukać, popukać</i> (zaklepat na dveře – <i>postukać do drzwi</i> )	pol. <b>zaklepać</b> čes. <i>zadělat, ucpat</i> (co), <i>vtlouct</i> (nýt apod.) (zadělat díru – <i>zaklepać dziurę</i> )
čes. <b>zamilovaný</b> pol. 1. (do člověka) <i>zakochany</i> 2. (kniha aj.) <i>ulubiony</i>	pol. <b>zamilowany</b> čes. <i>náruživý, vášnivý</i> (vášnivý sběratel (čeho) – <i>zamilowany zbieracz</i> (czego))

### 3.3.2.3.1.2 Částečně zrádná slova

žádné slovo nenalezeno



### 3.3.2.3.2

## Zrádná slova ve 2. jazykové linii

### 3.3.2.3.2.1 Zcela zrádná slova

Výraz *jistota* (stejně jako mnoho dalších námi uváděných) není zrádný pouze svou formou<sup>181</sup> (tzn. v 1. linii zrádných slov), ale i svým polským překladem (*pewność* – srov. čes. *pevnost*). Podobně jako např. ve slovenštině je *wojna* v polštině výrazem pro ‚válku‘ (českému výrazu *válka* odpovídá polské *sz służba wojskowa*). K častému komunikačnímu nedorozumění dochází ve slovech *houba* vs *hřib*, neboť v polštině odpovídá významu ‚houba‘ právě lexém *grzyb*.<sup>182</sup> Potenciální rizika může v komunikaci způsobit verbu, *ukázat* (pol. *pokazać*), a to zvláště ve své imperativní formě *Ukaž mi to!* – pol. *Pokaż mi to!*, neboť evokuje jiné české verbum zcela odlišného sémantického významu. Mezi dalšími zcela zrádnými slovy na úrovni B1 se nachází např. verba *hnout*, *pohnout* (s něčím) – pol. *ruszyć*, *poruszyć* nebo adverbium *právě* – v polštině *właśnie*.

<i>avšak, však</i> pol. <b>jednak</b>	čes. <b>jednak</b> (ve dvojici <i>jednak – jednak</i> ) pol. <i>po pierwsze – (a) po drugie</i> , <i>z jednej strony – z drugiej strony, już to – już to</i>
<i>hnout</i> (s čím) pol. <b>ruszyć, poruszyć</b>	čes. <b>rušit</b> pol. 1. (koho) <i>przeszkadzać</i> (Neruším tě? – <i>Nie przeszkadzam?</i> ) 2. (narušovat) <i>zakłócać</i> 3. (platnost) <i>unieważniać</i>  čes. <b>porušit</b> pol. 1. <i>naruszyć, złamać</i> 2. (celistvost ap.) <i>uszkodzić</i>
<i>houba</i> pol. <b>grzyb</b>	čes. <b>hřib</b> pol. <i>borowik</i>
<i>Italka</i> pol. <b>Włoszka</b>	čes. <b>vložka</b> pol. <i>podpaska (higieniczna)</i>
<i>jistota</i> pol. <b>pewność</b>	čes. <b>pevnost</b> pol. <i>twierdza</i>
<i>milovat</i> pol. <b>kochać</b>	čes. <b>kochat se</b> pol. <i>napawać się</i>
<i>obvyklý</i> pol. <b>zwykły</b>	čes. <b>zvyklý</b> pol. <i>przywyczajony</i>
<i>oblékat</i> pol. <b>ubierać</b>	čes. <b>ubírat</b> pol. <i>odejmować, ujmować</i>
<i>pachatel</i> pol. <b>sprawca</b>	čes. <b>správce</b> pol. 1. (majetku) <i>administrator, zarządca</i> 2. (domu) <i>dozorca</i>

<sup>181</sup> Pol. akusticky podobný výraz *istota* – do češtiny lze přeložit jako ‚tvor‘, ‚bytosť‘, knižně též ‚podstata‘ (čeho).

<sup>182</sup> Z tohoto důvodu musí být lektor velmi obezřetný a musí dobře rozlišovat, chce-li student vyjádřit obecný výraz ‚houba‘, či má-li na mysli konkrétní typ houby, tedy ‚hřib‘.

<u>pohnout</u> (s) pol. 1. (čím) <b>poruszyć</b> 2. (kým, čím) <b>wzruszyć</b>	čes. <b>porušit</b> pol. 1. (celistvost aj.) <i>uszkodzić</i> 2. (klid, hranici) <i>naruszyć</i> , (slib, zákaz) <i>złamać</i>  čes. <b>vzrušit</b> pol. 1. (emočně) <i>podniecić</i> , <i>podeksytować</i> 2. (sexuálně) <i>podniecić</i>
<u>popovídat si</u> pol. <b>pogadać</b>	čes. <b>pohádat se</b> pol. <i>pokłócić się</i> , <i>posprzeczać się</i>
<u>povlečení</u> pol. <b>pościel</b>	čes. <b>postel</b> čes. <i>lůžko</i>
<u>právé</u> pol. <b>właśnie</b> , <i>akurat</i>	čes. <b>vlastně</b> pol. <i>właściwie</i>
<u>pravidlo</u> pol. <b>regula</b> , <b>przepis</b>	čes. <b>přepis</b> pol. 1. (textu aj.) <i>odpis</i> , <i>kopia</i> 2. <i>transliteracja</i> 3. <i>transkrypcja</i>
<u>promluvit</u> pol. <b>przemówić</b>	čes. <b>přemluvit</b> (někoho k něčemu) pol. <i>namówić</i> , <i>przekonać</i> (kogoś do czegoś)
<u>současně</u> pol. <b>razem</b> , <i>zarazem</i>	čes. <b>rázem</b> pol. 1. <i>zaraz</i> , <i>natychmiast</i> 2. <i>nagle</i> , <i>raptem</i>
<u>toužit</u> (po čem) pol. <b>marzyć</b>	čes. <b>mařit</b> pol. <i>marnować</i>
<u>ukázat</u> pol. 1. (aby viděl) <b>pokazać</b> (coś komuś) (Ukaž mi to. – <i>Pokaż mi to.</i> ) 2. (prstem ap.) <i>wskazać</i> (na kogoś)	čes. <b>pokazit</b> pol. <i>zepsuć</i>
<u>útok</u> pol. <i>atak</i> , <b>napad</b>	čes. <b>nápad</b> pol. <i>pomysł</i>
<u>válka</u> pol. <b>wojna</b>	čes. <b>vojna</b> pol. <i>sz służba wojskowa</i>
<u>záležitost</u> pol. <b>sprawa</b> , <i>kwestia</i>	čes. <b>správa</b> pol. <i>zarząd</i> , <i>administracja</i>

### 3.3.2.3.2.2.1 Částečně zrádná slova I

Částečně zrádná slova na úrovni B1 jsme rozdělili do tří samostatných tabulek z důvodu různých potřeb komentování zrádných forem daných výrazů. Jako první uvádíme tři výrazy z referenčního rámce pro češtinu jako cizí jazyk, u nichž dále komentujeme polskou formu. Jedná se o výrazy *gospodarz*, *wykręcić* a *zamknięty* – vyjadřují stejný význam jako v češtině, nadto ovšem také významy od češtiny odlišné.

<u>hostitel</u> pol. <b>gospodarz</b>	pol. <b>gospodarz</b> čes. 1. <i>hospodář</i> ! 2. <i>hostitel</i>
--	--

<u>vytočit</u> (telef. číslo) pol. <b>wykręcić</b>	pol. <b>wykręcić</b> čes. 1. <i>vykroutit, vyšroubovat</i> ! 2. <i>vytočit</i> (číslo ap.)
<u>zavřený</u> pol. <b>zamknięty</b>	pol. <b>zamknięty</b> ! čes. 1. <i>uzavřený</i> (jen pro zvané) 2. <i>zamknutý</i> ! 3. (člověk) <i>uzavřený</i>

### 3.3.2.3.2.2.2 Částečně zrádná slova II

Následující čtyři výrazy, vyskytující se v českém SERR na úrovni B1, lze v polštině vyjádřit podobně jako v češtině (srov. čes. *nepřítel* – pol. *nieprzyjaciel*, čes. *nepříjemný* – pol. *nieprzyjemny* a čes. *smutek* – pol. *smutek*). Ve třech případech sebraného materiálu je též možné užít forem jiných – tyto jiné formy už v češtině označují skutečnosti zcela odlišné (srov. *wróg* vs. *vrah*, *przykry* vs. *příkrý* a *żaloba* vs. *žaloba*). Polský překladový ekvivalent českého výrazu pro *umění* (pol. *sztuka*), interferuje s českým výrazem *štuka* pouze v jednom ze svých sémantických významů.

<u>nepřítel</u> pol. <i>nieprzyjaciel</i> , <b>wróg</b>	čes. <b>vrah</b> pol. <i>morderca</i>
<u>nepříjemný</u> pol. <i>nieprzyjemny</i> , <b>przykry</b> (nepříjemná chuť – <i>przykry smak</i> ) (nepříjemný incident – <i>przykry incydent</i> )	čes. <b>příkrý</b> pol. 1. (svah) <i>stromy</i> (příkrá cesta – <i>stroma droga</i> ) ! 2. (slova) <i>surowy</i>
<u>smutek</u> pol. 1. (pocit) <i>smutek</i> ! 2. (držený) <b>żaloba</b> (držet smutek za koho – <i>być w żalobie po kimś</i> )	čes. <b>žaloba</b> pol. (práv.) <i>skarga, powódstwo, oskarżenie</i> (podat žalobu – <i>złożyć skargę</i> )
<u>umění</u> pol. <b>sztuka</b>	čes. <b>štuka</b> <sup>183</sup> ! pol. 1. (jemná povrchová omítka) <i>tynkowanie</i> 2. (plastická, ornamentní ozdoba) <i>stiuk</i>

### 3.3.2.3.2.2.3 Částečně zrádná slova III

Posledním typem částečně zrádných slov ve 2. jazykové linii na úrovni B1 jsou výrazy *důsledek* a *pozornost*. V těchto případech nastává zrádnost jak v případě polského překladu, tak v případě následné podobnosti s jiným českým výrazem.

<u>důsledek</u> pol. <i>rezultat</i> ! <b>skutek, wynik</b> (v důsledku – <i>w wyniku</i> )	čes. <b>skutek</b> pol. <i>czyn</i> (kniž.)  čes. <b>viník</b> pol. <i>wynowajca</i>	pol. <b>skutek</b> ! čes. <i>wýsledek, následek, důsledek, účinek</i> (vlivem čeho – <i>na skutek czegoś</i> )
--	--	--

<sup>183</sup> Též *štuk*.

		pol. <b>wynik</b> ! čes. <i>následek, výsledek, důsledek</i>
<i>pozornost</i> pol. <b>uwaga, zainteresowanie</b>	čes. <b>úvaha</b> pol. <i>namysł, uwaga, rozważa, rozważanie</i>	pol. <b>uwaga</b> ! čes. 1. <i>pozornost</i> 2. <i>poznámka, připomínka</i> ! 3. <i>pozor (na co)</i>

Soupis obsahuje celkem 393 zrádných slovních jednotek, a to 286 celkově zrádných a 107 částečně zrádných.<sup>184</sup> Poměr sebraného jazykového materiálu v procentech činí 72,8 % nalezených celkově zrádných slov a 27,2 % částečně zrádných slov. Z tabulek vyplývá, že více zrádných lexikálních forem vychází ze 2. jazykové linie – neboli jazykových výrazů zrádných až svým překladem do polštiny (celkem 58,8 %, konkr. 231 lexémů). Nejvíce zrádné slovní zásoby se nachází na bazální úrovni A1 – zaznamenali jsme celkem 192 zrádných slov, tzn. 48,9 % všech uváděných výrazů. Na úrovni A2 jsme zjistili a uvedli 144 zrádných forem (36,6 %), nejméně odlišných lexikálních výrazů mezi češtinou a polštinou jsme zaznamenali na prahové úrovni B1 (dohromady 57 výrazů, tzn. 14,5 %). Nejzrádnějšími výrazy ve smyslu slovních druhů se jeví substantiva (61 % z celkového počtu), následně adjektiva (15,8 %) a verba (14,2 %), ostatní slovní druhy činí 9 % z celkového počtu námi uváděných výrazů.

Příklady, jak s konkrétními zrádnými slovy pracovat na lekci viz praktická část této diplomové práce.

Zajisté existuje zrádných slov mezi češtinou a polštinou mnohonásobně více – ta se však nacházejí mimo Rámec, a tudíž mimo rozsah naší práce. Ve snížení tohoto počtu nám ovšem výrazně pomohlo zařazení 2. jazykové linie (tzn. zrádných slov vycházejících z polského překladu). Přesto uveďme alespoň některá další lexikálně zrádná slova a další sémantické oblasti. Patří mezi ně např. další potraviny a lexikum s ním spojené: srov. pol. *burak* – čes. *červená řepa* a čes. *burák* – pol. *orzech*; pol. *rosół* – čes. *vývar, bujón* a čes. *rosol* – pol. *galaretk*; čes. *omastek* – pol. *okrasa (obl.)* a čes. *okrasa* – pol. *ozdoba*; čes. *plechovka* – pol. *puszka* a čes. *puška* – pol. *karabin, broń*; čes. *chřest* – pol. *szparagi* a pol. *chrzest* – čes. *křest*; pol. *jelito* – čes. *střevo* a čes. *jelito* – pol. *krwawa kiszka, kaszanka*; čes. *kýta* – pol. *udziec* a pol. *kita* – čes. 1. *chochol*, 2. *ocas*; čes. *kvásek* – pol. *zakwas* a pol. *kwasek* – čes. 1. *kyselá chuť*, 2. *druh kyselé příchuti* (např. *kwasek cytrynowy*); čes. *malinovka (ob.)* – pol. *sok/napój*

<sup>184</sup> Pokud bylo slovo zrádné jak v první, tak ve druhé jazykové linii, počítali jsme obě linie (např. český výraz *jistota*: zrádný v 1. linii: pol. *istota*, ve 2. linii: čes. *pevnost*).

*malinowy* a pol. *malinówka* – 1. *malinová pálenka*, 2. *druh jablek*; čes. *nok* – pol. *lane kluski* a pol. *nok* – čes. ‚část výstroje plachetnice‘; čes. *naběračka* – pol. *nabierka*, *łyżka wazowa* a pol. *nabieraczka* – čes. *podvodnice*, *šejdířka*; čes. *pečeně* – pol. *pieczeń* a pol. *pieczenie* – čes. 1. *pečení*, *vypečení*, 2. *pálení* (v hrdle, v žaludku aj.), tvorové z říše zvířat: čes. *liška* – pol. *lis* a pol. *liszka* I (kol.) – čes. *housenka*, pol. *liszka* II – čes. (samice) *liška*; pol. *szczur* – čes. *krysa* a čes. *štír* – pol. *skorpion*; pol. *szelma* – čes. *darebák*, *lotr*, (expr.) *šelma* a čes. *šelma* – pol. *zwierze drapieżne*; čes. *chroust* – pol. *chrabąszcz*, *chrząszcz* a pol. *chrust* – čes. *chrastí*; čes. *hroch* – pol. *hipopotam* a pol. *groch* – čes. *hrách*; čes. *křeček* – pol. *chomik* a pol. *krzaczek* – čes. *keřík*; čes. *měkkýš* – pol. *mięczak* a pol. *miękisz* – čes. 1. *střída* (chleba atp.) 2. *pletivo* (rostliny); čes. *mřenka* – pol. *golec* a pol. *mrzonka* – čes. *nesplnitelný sen*; čes. *roztoč* – pol. *kleszcz* a pol. *roztocz* (zast.) – čes. *šíře*, *šířka*, lexikum týkající se vybavení domácnosti, domu a zahrady: čes. *zrcadlo* – pol. *lustro* a čes. *lustr* – pol. *żyrandol*; čes. *lavice* – pol. *ława* a čes. *láva* – pol. *ława*; čes. *pokrývka* – pol. *kołdra* a pol. *pokrywka* – čes. *víko*, *vičko*; pol. *stolek* – čes. *stolička* a čes. *stolek* – pol. *stolik*; čes. *rohožka* – pol. *mata* – čes. *máta* – pol. *mięta*; čes. *okap* – pol. *rynna*, *ściek* a pol. *okap* – čes. *stříška*, *přístřešek*; pol. *szklarnia* – čes. *skleník* a čes. *sklárna* – pol. *huta szkła*; pol. *biedna* – čes. *chudá* či *nešťastná* a čes. *bedna* – pol. *skrzynia*, *skrzynka* či *kosz* nebo oblast týkající se lidského těla: pol. *trup* – čes. *mrtvola* a čes. *trup* – pol. *korpus*, *kadlub*; čes. *kloub* – pol. *staw* a pol. *kląb* – čes. *klubko*, *chumáč*, též *lodyha*; čes. *končetina* – pol. *kończyna* a čes. *končina* – pol. *kraniec*; čes. *stehno* – pol. *udo* a pol. *ścięgno* – čes. *šlachy*; pol. *biodra* – čes. *boky* a čes. *bedra* – pol. *krzyż* či *ramiona*, *plecy*; čes. *čelist* – pol. *szczęka* a pol. *czelusć* – čes. *propast*, *hlubina*; pol. *herb* – čes. *erb*, *znak* a čes. *hrb* – pol. *garb*; čes. *páteř* – pol. *kręgosłup* a pol. *pacierz* – čes. *modlitba* a nemocí: čes. *kýla* – pol. *przepuklina* a pol. *kiła* – čes. *syfilis*; pol. *moczówka* – čes. *diabetes*, *cukrovka* a čes. *močůvka* – pol. *gnojówka*; čes. *mrtvice* – pol. *apopleksja*, *paraliż* a pol. *martwica* – čes. 1. *odumřelost*, 2. *půdní spodina*, 3. (geol.) *tuf*, 4. (med.) *odumřelá tkáň*; čes. *zácpa* – pol. *zaparcie* a pol. *zaspa* – čes. *závěj*. Více viz slovníky česko–polských zrádných slov: E. Lotko (1992), M. Szałek a J. Nečas (1993) nebo T. Z. Orłós (2004).

### 3.3.3 Stylisticky zrádná slova

Graficky zcela shodné či částečně obměněné lexikální jednotky nemusí být v obou srovnávaných jazycích tzv. „zrádné“ pouze gramaticky a významově, ale také stylisticky. Znalost stylisticky zrádných slov je důležitá především pro překladatele a tlumočníky, neboť slovo (formálně shodné či podobné), jež náleží v jednom jazyce do neutrální slovní zásoby,

může ve druhém jazyce vyjadřovat stylistický příznak (zastarale, knižně, hovorově aj.). Znalost těchto slov je však důležitá i pro běžnou komunikační situaci – jejich neznalost může způsobit komunikační obtíže, v lepším případě působit neobratně.

Z hlediska slovní zásoby daného jazykového systému lze vyčlenit vrstvu slov stylově neutrálních a vrstvu stylově příznakovou. Tradičně mohou lexémy nabývat určitého příznaku z hlediska časové platnosti (např. slova zastaralá či zastarávající), teritoria (tzv. dialektismy – např. moravismy), sociálního hlediska (např. slang, profesní mluva), dále se jedná o lexémy vymezené příznakem expresivnosti (např. hypokoristika, eufemismy, slova expresivní, hanlivá aj.) a též z hlediska příslušnosti k jednotlivým funkčním stylům (např. slova odborná, publicistická, knižní, hovorová) (dělení dle PMC). Obdobně viz Čechová, Krčmová a Minářová 2008.

Starší jazyková příručka, *Slovník spisovného jazyka českého*, vychází při dělení stylové charakteristiky české slovní zásoby z kritéria spisovnosti a nespisovnosti. Mezi útvary náležející ke spisovnému jazyku řadí SSJČ slova hovorová<sup>185</sup>, knižní, básnická, publicistická a odborná. Slova a spojení patřící do nespisovné slovní zásoby uvádí též slovník útvary nářeční, oblastní (např. obl. mor. pro slova náležící do oblasti moravské), lidová, argotická a slangová. Zvláštní postavení má v české lingvistice tzv. čeština obecná, která plně nepatří mezi prostředky spisovného jazyka, „ale protože části jich se užívá celonárodně v češtině hovorové, nelze je pokládat prostě za nespisovné“ (SSJČ, s. X).<sup>186</sup>

Mnoho slov, jež následně uvedeme v soupisu stylisticky zrádných slov, je třeba charakterizovat z více různých stylistických hledisek zároveň (např. *okuláry* – expr. a zast. ob.).

Z výše uvedeného vyplývá, že konkrétní dané slovo může být v jednom jazyce hodnoceno stylově neutrálně, zatímco ve druhém jazyce stylově příznakově.<sup>187</sup> Toho by si měl být vědom jak lektor daného jazyka, tak student.

Častým zdrojem stylově zrádných slov se stávají slova přejatá z cizích jazyků. Jak jsme již psali v oddíle 2.3, polština integruje internacionalismy do svého spisovného jazyka více než

---

<sup>185</sup> Jedná se o slova vyskytující se „obvykle jen v běžně mluvené řeči uživatelů spisovného jazyka“ (SSJČ, s. X), v hovorové řeči se ovšem zčásti používá také slov obecné češtiny (ibid.).

<sup>186</sup> K diskusi o obecné češtině viz např. Adam, R.: K diskusi o spisovné a „standardní“ češtině. In: *Slovo a Slovesnost* 68, 2007, 184–189. Bělič, J. (ed.): *Kultura českého jazyka*, 1969. Cvrček, V.: Rozdíl mezi psanou a mluvenou češtinou – kde je místo obecné češtiny? In: Štindlová, B. & J. Čemusová (eds.), *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka*, 2007, 171–179. Čermák, F.: Obecná čeština: je součástí české diglosie? In: Hasil, J. (ed.), *Přednášky z 45. běhu LŠSS*, 2002, 23–37. Nebeská, I.: *Jazyk, norma, spisovnost*, 2003. aj.

<sup>187</sup> Nositelem stylového příznaku může být buď slovo jako celek, nebo častěji pouze některý z významů konkrétního homonyma (Lotko 1992).

čeština. Z toho mimo jiné vyplývá, že zatímco v polštině patří přejatá slova nejčastěji k neurální slovní zásobě, v češtině mají mnohdy stylistický příznak (např. *apatyka, férie, šnycl, špacír* aj. – zastarale; *aktér, chorý, jeseň, moneta* aj. – knižně; *grupa, okuláry, pech, sukces* aj. – expresivně). V mnoha případech se jedná o slova převzatá do českého jazyka z němčiny či latiny v 19. stol.<sup>188</sup>

Následující soupis obsahuje stylově se různící slova v češtině a v polštině od úrovně A1 po úroveň B1 češtiny jako cizího jazyka. Vychází se soupisu stylisticky zrádných slov v pracích prof. Lotka (1987, 1992), *Gramatiky současné polštiny* – oddílu Zrádná slova a z autorčiných vlastních analýz referenčních rámců češtiny jako cizího jazyka. Hodnocení stylisticky neutrálních a příznakových výrazů vychází ze současných výkladových slovníků češtiny a polštiny, konkr. ze *Slovníku spisovného jazyka českého (SSJČ)*, *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ)*, *Slovníku současné češtiny (SSoučČ)*, *Akademického slovníku cizích slov (ASCS)* a *Wielkiego słownika języka polskiego*.<sup>189</sup> Z důvodu požadavku na současný stav českého jazyka jsme nevyužili *Příruční slovník jazyka českého*.

Každá úroveň (A1–B1) sestává ze dvou částí – první část obsahuje výrazy stylisticky neutrální v češtině, neutrální překladový ekvivalent v polštině a jeho shodný či podobný výraz v češtině (jako neutrální polský výraz), ovšem stylisticky příznakový. Část druhá obsahuje nejprve výrazy stylisticky neutrální v češtině, neutrální překladový ekvivalent v polštině a shodný či podobný výraz (jako stylisticky neutrální výraz český) v polštině, ovšem stylisticky příznakový.

### 3.3.3.1 Úroveň A1

#### 3.3.3.1.1 Česky neutrální – polský shodný/podobný výraz jako v češtině příznakový

<u>česky (neutr.):</u>	<u>polsky (neutr.):</u>	<u>česky (příznak.):</u>
balík	pakiet	paket (zast.)
brýle	okulary	okuláry (expr., zast. ob.)
dcera	córka	dcerka (zdrob.) <sup>190</sup>
dědeček	dziadek	dědek (zast. a expr., hanl.)

<sup>188</sup> Např. *grupa, okuláry, pech, špacír* (Rejzek 2015).

<sup>189</sup> Každý živý jazyk se v průběhu času mění a slovníky, které reflektovaly současný úzus, zastarávají. Mění se rovněž stylové charakteristiky. Z námi používaných slovníků se tato skutečnost týká především slovníků SSJČ (první vydání v letech 1960–71) a SSČ (první vydání 1978). Ačkoliv v případě obou slovníků používáme vydání novější, v případě současného odlišného úzu tento stav komentujeme v poznámce pod čarou.

<sup>190</sup> SSČ též uvádí příznak (zast). ‚dívka‘ (např. *městské dcerky*), SSJČ ‚dívka vůbec‘.

dítě	dziecko	děčko (hovor.) <sup>191</sup>
divadlo	teatr	tyátr (zast., ob. a expr.)
dopis	list	list (kniž., zast.)
důchod	emerytura	emeritura (kniž.)
herec	aktor	aktér (kniž. a zast.)
horký	gorący	horoucí (kniž.) <sup>192</sup>
hudba	muzyka	muzika (hovor.)
jaro	wiosna	vesna (básn., kniž.)
kniha	książka	knižka (zdrob.) <sup>193</sup>
květen	maj	máj (básn., kniž. a expr.)
lékárna	apтека	apatyka <sup>194</sup> (zast. a ob.)
lístek	bilet	bilet (zast.) <sup>195</sup>
mince	moneta	moneta (zast. kniž.)
nábytek	mebel	mébl (zast. ob.) <sup>196</sup>
náměstí	plac, rynek	plac, rynek (zast.)
nástupiště	peron	peron, perón (hovor.) <sup>197</sup>
nebezpečí	niebezpieczeństwo	nebezpečenství (kniž.) <sup>198</sup>
nemocný	chory	chorý (kniž.)
oční lékař <sup>199</sup>	okulista	okulista (zast.)
plyn	gaz	gáz (slang.)
podzim	jesień	jeseň (kniž.)
pokladna	kasa	kasa (ob., slang.)
polštář	poduszka	poduška <sup>200</sup> (kniž.)
prázdniny	ferie	férie (zast., hovor.)
procházka	spacer	špacír (zast. ob. expr.)

<sup>191</sup> Pouze SSoučč.

<sup>192</sup> Pouze SSoučč.

<sup>193</sup> Rovněž dochází k posunu významu: 1. ‚malá kniha‘, 2. ‚sešit pro úřední záznamy‘ – např. *vkladní, vojenská knížka* (SSČ).

<sup>194</sup> SSJČ též *apatéka*.

<sup>195</sup> Pouze SSJČ.

<sup>196</sup> Pouze SSJČ.

<sup>197</sup> Pouze SSJČ a SSČ.

<sup>198</sup> Ve slovníku SSJČ hodnoceno řidč. kniž.

<sup>199</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>200</sup> ‚(Malý) polštář pod hlavu‘.



průvodčí	konduktor	konduktér, konduktor (zast.)
rameno <sup>201</sup>	ramię	rámě (kniž., zast.) <sup>202</sup>
řízek	sznycel	šnycl (zast. a ob.)
ředitel	dyrektor	direktor (expr., zast., ob.)
stát (kolik)	kosztować	koštovat (zast., ob.)
stávka <sup>203</sup>	strajk	štrajk (zast. a ob.)
švestka <sup>204</sup>	śliwka	slíva (nář.) <sup>205</sup>
tableta <sup>206</sup>	tabletk	tabletk (zdrob.) <sup>207</sup>
teplota	temperatura	temperatura (kniž.)
těžký	trudny	trudný (kniž.)
továrna	fabryka	fabrika (ob.)
třída	klasa	klasa (hovor., zast., slang.)
zabalit <sup>208</sup>	zapakować	zapakovat (ob.)
zadarmo/zdarma	gratis	gratis (zast. hovor.)
zavazadlo <sup>209</sup>	bagaż	bagáž (řidč. zast.) <sup>210</sup>
zkouška	egzamin	examen (zast.)

### 3.3.3.1.2 Česky neutrální – český shodný/podobný výraz jako v polštině příznakový

<u>česky (neutr.):</u>	<u>polsky (neutr.):</u>	<u>polsky (příznak.):</u>
ano	tak	ano (hovor.)
brýle	okulary	bryle (obl.)
čerstvý	świeży	czerstwy (zast.)

<sup>201</sup> Pouze ČCJ.

<sup>202</sup> Pouze SSJČ.

<sup>203</sup> Pouze v ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>204</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>205</sup> Příznak (nář.) uvádí pouze SSJČ. SSČ lexém definuje 1. ‚kulatý šťavnatý plod slivoně (ovoce)‘, 2. ‚slivoň‘, SSoučČ jako 1. ‚kulatý šťavnatý plod slivoně podobný švestce‘, 2. (bot.) ovocný strom příbuzný švestce. Výraz *slivka* (tzn. výraz více podobný polské variantě) je dle *Českého jazykového atlasu* (Balhar a Jančák 2011) užíván ve slezských nářečích, konkr. ve východní (ostravské), jižní (frenštátské) podskupině a v přechodových nářečích česko-polských. Výraz *slíva* je následně (dle *Českého jazykového atlasu*) užíván v západní (ostravské) podskupině slezských nářečí a taktéž v severovýchodočeské nářeční skupině, konkr. na Královeshradecku, Pardubicku a Litomyšlsku.

<sup>206</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>207</sup> Pouze SSoučČ, ostatní užití slovníky uvádějí výraz rovnocenně k *tableta*.

<sup>208</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>209</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>210</sup> Pouze ASCS.

daň	podatek	dań (hist.)
hořet	płonać, palić się	gorzeć, goreć (kniž., zast.)
inzerát	ogłoszenie	inserat (zast.)
jen(om)	tylko	jeno (zast., nář.)
krásný	piękny	krasny (bás.)
milovat <sup>211</sup>	kochać	miłować (zast., kniž.)
modrý	niebieski	modry (bás., obl.)
oblékat se	ubierać się	oblekać się (kniž.)
polévka	zupa	polewka (zast.)
rychlý	szybki	rychły (kniž.)
říct	powiedzieć	rzec (kniž.)
večeře	kolacja	wieczera (zast., obl.)

### 3.3.3.2 Úroveň A2

#### 3.3.3.2.1 Český neutrální – polský shodný/podobný výraz jako v češtině příznakový

<u>česky (neutr.):</u>	<u>polsky (neutr.):</u>	<u>česky (příznak.):</u>
básník	poeta	poeta (kniž.)
bolest	ból	bol (kniž.)
článek	artykuł	artikul (zast.)
chut'	apetyt, szmak	apetit, apetyt (ob.) šmak (zast. ob.)
křeslo	fotel	fotel (hovor., poněk. zast. ob.)
maturita	matura	matura (hovor.) <sup>212</sup>
nemocnice	szpital	špitál (zast., ob.)
rakovina	rak	rak (zast. ob.) <sup>213</sup>
sádra	gips	gyps (zast. ob.) <sup>214</sup>
soukromý	prywatny	privátní (poněk. zast.) <sup>215</sup>
úplně	totalnie	totálně (hovor.)

<sup>211</sup> Pouze ČCJ.

<sup>212</sup> Pouze SSoučČ.

<sup>213</sup> Hodnocení zastarale pouze v SSJČ.

<sup>214</sup> Hodnocení zastarale pouze v SSJČ a SSČ.

<sup>215</sup> Pouze SSJČ.



skupina <sup>224</sup>	grupa	grupa (hovor.)
smůla	pech	pech (ob. expr.)
sotva	ledwo	ledva (poněk. zast. ob.) <sup>225</sup>
století	wiek	věk (kniž.)
taky, také	też, również	těž, rovněž (kniž. a obl. mor.) <sup>226</sup>
úspěch	sukces	sukces (hovor. expr.)
útočit na někoho	atakować	atakovat (kniž.) <sup>227</sup>
voják	żołnierz	žoldněř (hanl.)
vraždit	mordować	mordovat (ob. expr., zast.)
vzduch	powietrze	povětrí (poněk. zast.) <sup>228</sup>
balit	pakować	pakovat (ob.)
zavraždit	zamordować	zamordovat (zast., hovor. expr.)

### 3.3.3.3.2 Česky neutrální – český shodný/podobný výraz jako v polštině příznakový

<u>česky (neutr.):</u>	<u>polsky (neutr.):</u>	<u>polsky (příznak.):</u>
hovořit	rozmawiać	gaworzyć (zast.)
kouřit	palić (papierosy)	kurzyć (slang., obl.)
kvůli	z powodu	gwoli (zast.)
oblékat	ubierać	oblekać (zast.)
povinnost	obowiązek	powinność (kniž.)
trávit	spędzać	trawić (zast., kniž.)

Soupis obsahuje celkem 108 stylisticky zrádných slov mezi češtinou a polštinou, a to konkr. 80 zrádných výrazů v češtině, 28 v polštině. Stejně jako v případě gramaticky a lexikálně zrádných slov se největší počet odlišných významů mezi oběma zkoumanými jazyky vyskytuje na úrovni A1, v případě stylisticky zrádných slov činí 55,  $\overline{5}$  % z celkového počtu. Konkr. jsme na úrovni A1 zaznamenali 45 stylově příznakových lexémů v češtině a 15 lexémů v polštině. Naopak nejméně zrádných výrazů bylo zaznamenáno na úrovni A2, konkr. 13 stylově

<sup>224</sup> Ve smyslu ‚skupina (lidí, prvků aj.)‘.

<sup>225</sup> V SSoučČ rovněž hodnocení knižně.

<sup>226</sup> Pouze ‚též‘.

<sup>227</sup> Pouze ASCS.

<sup>228</sup> Pouze SSJČ.

příznakových lexémů v češtině a 7 v polštině. Na úrovni B1 bylo zaznamenáno 25,9 % stylově odlišných slov (konkr. 22 českých, 6 polských).

Z přehledu také vyplývá, že lexémy v polské slovní zásobě neutrální, jsou v češtině nejčastěji hodnoceny příznakem zastarale (alespoň jeden z příznaků ‚zast.‘ obsahuje 52,5 % sebraného slovního materiálu) a obecně česky (32,5 %), nezřídka zastarale obecně. V mnoha případech se jedná o slova převzatá z němčiny (např. *šnycl, špitál, pech, plac* aj.). Lexémy neutrální naopak v české slovní zásobě nabývají v polštině rovněž nejčastěji příznaku zastarale (50 %) či knižně (39,3 %). Důsledkem toho může užití stylisticky zrádných slov v současné češtině (či polštině) na ostatní účastníky komunikace působit nepřirozeně. Z tohoto důvodu je vhodné se v hodinách cizího jazyka stylisticky se různícími slovy zabývat.

Ze sémantického hlediska nevyplývá na jednotlivých úrovních výraznější společná sémantická oblast, přesto lze pozorovat na začátečnické úrovni A1 větší počet stylisticky zrádných slov týkajících se lokalit (např. *divadlo – tyátr, lékárna – apatyka, náměstí – plac, rynek*), časových určení (*jaro – vesna, podzim – jeseň, květen – máj*) či profesí (*herec – aktér, průvodčí – konduktér/konduktor*). Na úrovni A2 lze pozorovat větší množství jazykových jednotek týkajících se oblasti nemocí (*bolest – bol, nemocnice – špitál, rakovina – rak, sádra – gyps*) a na poslední námi zkoumané jazykové úrovni, úrovni B1 češtiny jako cizího jazyka, oblasti vojenství (např. *důstojník – oficír, útočit – atakovat, voják – žoldněř* aj.). Nalezneme zde také množství sloves (*chutnat – šmakovat, milovat – kochat, kouřit – kurzyć, oblékat – oblekać* aj.), zatímco na předchozích úrovních se jednalo především o jména.

Další příklady českých a polských výrazů s odlišnou stylistickou charakteristikou (neuváděných v SERR, a proto nejsou součástí naší práce) lze nalézt např. v práci E. Lotka (1992). Patří mezi ně například čtená adjektiva, v současné češtině hodnocena jako knižní: např. polsky *adekwatny* – česky *adekvátní* (dnes ‚přiměřený‘), *zagorzały* – *zahořelý* (‚zapálený‘) často s předponou *bez-*, v současném českém jazyce nahrazena jinými předponami, viz: polsky *bezczasowy* – česky *bezčasový* (‚nadčasový‘), *bezkonfliktowy* – *bezkonfliktní* (‚nekonfliktní‘), *bezosobowy* – *bezosobní* (‚neosobní‘) (vše kniž.) nebo substantiva: např. polsky *czad* – česky *čad* (‚kouř‘), *flaga* – *flag(a)* (‚vlajka‘), *gazeta* – *gazeta* (‚noviny‘), *raport* – *raport* (‚hlášení‘) (vše zast.), *towar* – *tovar* (zast.ob., dnes ‚výrobek‘), *gust* – *gusto* (ob., dnes ‚vkus‘), *nonsens* – *nonsens* (kniž.) aj.

### 3.3.4 Vazebně zrádná slova

Poslední skupinou zrádných slov mezi současnou češtinou a polštinou, kterou se v této diplomové práci budeme zabývat, jsou slova, resp. slovní spojení zrádná z hlediska vazebnosti (tzn. vazby na daný pád). Slovy prof. Lotka: „Dobře zvládnout jazyk mateřský i cizí znamená zvládnout nejen slovní zásobu vhodně pojmenovávající jevy vnějšího i vnitřního světa, ale umět slova také spojit ve vyšší, skladebné celky [...]“ (1986: 175). Obzvláště v jazycích flektivních, které disponují bohatou a složitou mluvnickou vazebností a kombinatorikou, je tato znalost vysoce žádoucí.

Ačkoliv si jsou český a polský jazyk geneticky a stavebně formálně (mnohdy též syntakticky) velice blízké, nelze spoléhat, že tato skutečnost platí vždy a ve všech kontextech užití. Je samozřejmé, že oba jazyky se od sebe v mnoha ohledech liší. Právě na tyto odlišnosti (zde z hlediska jmenné a slovesné vazebnosti) – a možné zdroje interferencí se v této části práce zaměříme. Konkrétně se budeme zabývat rozdíly ve vazebnosti podstatných a přídavných jmen a ve vazbě sloves. Jmennými a slovesnými vazbami chápeme vztahy, při kterých rozvíjející člen přebírá ten pád, který vyžaduje člen řídící (konkr. jméno či sloveso). Jmenné a slovesné vazby v češtině často odpovídají polským, najdeme však i takové, které vyžadují pád odlišný, a proto se stávají potenciálně komunikačně zrádnými.

Jak jsme již uváděli výše, při výuce češtiny jako cizího jazyka pro cílovou skupinu polských rodilých mluvčích, je z didaktického hlediska vhodné užívat při výuce pádových vazeb, deklinace aj. místo latinských termínů (*nominativ, genitiv* atp.) pádových otázek (*kdo/co, koho/čeho* atd.), neboť tyto pádové otázky jsou polským mluvčím známé a v polském jazyce (samozřejmě s patrnými grafickými/fonetickými obměnami) též užívané.<sup>229</sup>

Odlišnosti se projevují např. ve stavbě obsahově paralelních výpovědí (v odlišných konstrukcích českých a polských korektních vět). Již jsme se v práci zmiňovali o tendenci polštiny k odklonu od verbálnosti, která se projevuje množstvím **významově vyprázdněných sloves** (srov. *nakupovat – iść na zakupy; doufat – mieć nadzieję; snídat, obědvat, večeret – jeść śniadanie, jeść obiad, jeść kolację; sprchovat se – brać prysznic* aj.). V některých případech lze užít spojení infinitivu a podstatného jména rovněž v češtině (viz např. *jít na nákup, mít naději, jíst snídaní* atd.), ovšem na rozdíl od češtiny jsou výše uvedená lexikální spojení užívající infinitivní vazby v polském jazyce jediným způsobem vyjádření. Z těchto odlišných konstrukcí vyplývá i následná rozdílná vazebnost či kombinatorika slovních spojení.

---

<sup>229</sup> Zatímco „oficiální“ názvy pádů jsou v polštině zcela odlišné (viz s. 23–24).

Dalším rozdílem mezi češtinou a polštinou (a rovněž důkazem o odklonu od verbálnosti polské věty) je **nepoužívání spony** v polštině např. ve spojeních typu: čes. *Je mi horko* – pol. *Gorąco mi*, čes. *Je mi zima* – pol. *Zimno mi*, čes. *Je mi smutno* – pol. *Smutno mi* aj.

Valenční odlišnosti se mohou projevat též v **užití odlišného slovesa** (typickým příkladem je odlišná distribuce sloves *být* a *mít*) – srov. čes. fráze na bazální úrovni A1 *mít dietu*, *mít hlad*, *mít radost*, *mít žízeň* a pol. *być na diecie*, *być głodnym*, *być zachwyconym*, *być spragnionym* nebo rovněž základní frázi na úrovni A1 referenčního rámce pro češtinu jako cizího jazyka *Je mi x let* vs. polský ekvivalent *Mam x lat*.

Mezi další projev valenčních odlišností mezi zkoumanými jazyky lze zařadit odlišné **množství užitých prepozic v rámci jedné fráze**, přičemž pád zůstává v obou jazycích neměnný. Srov. např. vybrané fráze pojící se s akuzativem – v některých případech využije prepozici polština, zatímco v češtině se jedná o bezpředložkovou frázi: např. ve spojeních typu ‚hrát + sport/aktivita‘: srov. čes. *hrát tenis*, *fotbal*, *domino* vs. pol. *grać w tenisa*<sup>230</sup>, *w piłkę nożną*, *w domino*;<sup>231</sup> ‚stihnout co‘ – např. čes. *stihnout autobus* vs. pol. ekvivalent *zdążyć na autobus*; dále např. čes. *volit/zvolit koho*, *co* vs. pol. *głosować/zagłosować na kogo*, *co*; čes. *obléknout si co* vs. pol. *ubrać się w co* aj., zatímco v jiných frázích disponuje více prepozicemi v korektním vyjádření naopak čeština – srov.: čes. *vzpomínat/vzpomenout si na koho*, *co* vs. pol. *wspominać/wspomnieć kogo*, *co*; čes. *pokusit se o co* vs. pol. *spróbować co*; čes. *dávat si pozor na* vs. pol. *uwagać na co*, čes. *útočit na koho*, *co* vs. pol. *atakować kogo*, *co* atd. Ve všech výše uvedených frázích využije čeština i polština stejného pádu (zde konkrétně akuzativu), ovšem různí se využitím, či nevyužitím předložky.<sup>232</sup>

Nežádoucí interference a problémy mohou rovněž působit vyjádření, jež v obou zkoumaných jazycích sice disponují **stejnou pádovou vazbou**, odlišují se však použitím **konkrétní prepozice**. Srov. čes. *ptát/zeptat se na co* – pol. *pytać/zapytać o co* nebo čes. *jít pro co* (např. *pro ovoce/pečivo*) – pol. *iść po co* (*po ovoce/pieczyno*) aj.

Při výuce češtiny jako cizího jazyka pro cílovou skupinu právě polských rodilých mluvčích berme v úvahu rovněž kvantitativně větší množství užití genitivu v polštině (tzn. v mateřském jazyce studentů) než je tomu v jazyce cílovém (tzn. v češtině). V polském jazyce

<sup>230</sup> Skupiny substantiv rodu mužského označující názvy her (a rovněž i tanců – např. *grać walca*) jsou v polštině uznávány za životné. Odtud koncovka *-a*.

<sup>231</sup> V češtině tato varianta ‚hrát v co‘ (např. v kostky, v šachy apod.) také existovala (konkr. ve staročeštině), ale v průběhu jazykového vývoje vymizela. Doklady o užívání uvádí např. *Slovník staročešský* nebo *Elektronický slovník staré češtiny*.

<sup>232</sup> Skutečnost, že příkladové věty zahrnují pouze akuzativ, je čistě náhodná.

mají genitivní vazbu např. verba vyjadřující přání, touhu, chuť aj. (srov. *chtít něco – chcieć czego, očekávat něco – oczekiwac czego, potřebovat něco – porzebowac czego* aj.), dále slovesa, jež vyjadřují vzdalování se od něčeho či obranu něčeho (srov. *bránit něco – bronić czego, vyhýbat se čemu – unikać czego*), verba s významem neúplnosti/částečnosti (srov. *přidat něco/něčeho – dodać czego, ochutnat něco – spróbować czego*), rovněž verba s prefixy *do-*, *na-* vyjadřující úplnost/dokončenost děje (srov. *naučit (se) něco – nauczyć (się) czego, dosáhnout na co – osiągnąć czego*) aj.

Množství vět vázaných v polštině na genitiv zvyšuje rovněž tzv. genitiv záporový. Zatímco čeština užívá stejného pádu při vyjádření kladné i záporné věty, v polštině se s genitivem pojí při vyjádření záporu i ta slovesa, která v kladné větě vyžadují vazbu akuzativní. Srov. čes. *mám čas – nemám čas* vs. pol. *mam czas – nie mam czasu*, čes. *pijeme kávu – nepijeme kávu* x pol. *pijemy kawę – nie pijemy kawy* atd.

Genitiv se v polském jazyce uplatňuje rovněž ve vyjádřeních, při kterých čeština naopak spíše využije adjektiva + následně substantiva v nominativu (např. *informační kancelář, jízdní řád* aj. viz níže). Genitiv „má v polštině širší uplatnění než v češtině, protože polština dává často přednost určování pomocí podstatných jmen, kdežto čeština [...] více využívá určování pomocí přídavných jmen“ (Lotko 1986: 181). Srov. *informační kancelář – biuro informacji, jízdní řád – rozkład jazdy, lůžkový vůz – wagon sypialny, řidičský průkaz – prawo jazdy* apod.<sup>233</sup>

Odlišnosti mezi zkoumanými jazyky (a potenciální zdroje negativního transferu) lze nalézt taktéž v **užití některých předložek**. K častým interferencím dochází např. u předložky **„k“** (+ dativ), která je v češtině využívána společně se slovesy pohybu (*jít, přijít* aj.) při vyjádření směřování k člověku (*jít k bratrovi, k babičce, k doktorovi* atp.), kdežto polština využije předložky **„do“**. Srov. překlad výše uvedených českých spojení *ísť do (mojeho) brata, do babci, do doktora* atd.<sup>234</sup> Prepozice **„do“** má v polštině obecně širší užití než je tomu v češtině. Užívá se rovněž ve spojeních vyjadřujících účel. Srov. *otvírák (na láhve) – otwieracz do butelek, otvírák na konzervy – otwieracz do puszek, kapky na kašel / proti kašli – krople od kaszlu, pokoj k pronajmutí – pokój do wynajęcia, pleťové mléko – mleczko do ciała, pleťový krém – krem do twarzy, prací prášek – proszek do prania* aj. Viz rovněž tabulku **„Rozdíly v substantivních vazbách“**. Opačně je tomu např. ve spojení **„překládat (co)“** do konkr. jazyka

<sup>233</sup> V případě užití adjektiva jak v českém, tak v polském jazyce nezřídka dochází k opačnému slovosledu: např. čes. *kreditní/debetní karta* – pol. *karta kredytowa/debetowa*, čes. *telefonní hovor* – pol. *rozmowa telefoniczna*, čes. *meziměstský hovor* – pol. *rozmowa międzymiastowa* aj. Pozice adjektiva v polštině viz s. 35.

<sup>234</sup> Tato vyjádření mohou být pro české rodilé mluvčí komická, neboť v češtině je předložky **„do“** (se slovesy pohybu) užíváno jen pro neživé objekty – *jedu do Ameriky, jdu do školy* atp.



(např. z češtiny do polštiny), zde polština užije akuzativu a předložky ‚na‘ (z języka czeskiego na polski).

Další předložkou, která v polštině neexistuje, a tudíž je využito předložky odlišné, je prepozice ‚pro‘ (+ akuzativ), za kterou v českém jazyce následuje substantivum označující adresáta/příjemce: např. čes. *To je pro tebe, pro babičku, pro děti* aj. Polština v těchto slovních spojeních užije předložky ‚dla‘ (+ genitiv). Srov. překlad českých příkladů uváděných výše: *To dla ciebie, dla babci, dla dzieci*. Prepozice ‚pro‘ je v češtině užito i v případě vyjádření účelu: např. *jdu pro chléb* vs. polský překlad *idę po chleb*.

Místo předložky ‚u‘ (+ genitiv) s významem místním využije polština např. předložek ‚przy‘: *místo u okna – miejsce przy oknie, mít něco u sebe – mieć czegoś przy sobie, (pes) chodí u nohy – (pies) chodzi przy nodze, bydlím u rodičů – mieszkam przy rodzicach*<sup>235</sup> nebo předložky ‚nad‘ (typicky v kontextu substantiv vyjadřujícími vodní plochy): *u moře – nad morzem, u řeky – nad rzeką* a další.

Odlišnosti v užití předložek jsou patrné taktéž ve vyjádřeních typu *mluvit + jak* (komunikační fráze vyžadovaná již na jazykové úrovni A1). V češtině se jedná o bezpředložkové spojení (*Mluvím česky/polsky/anglicky/francouzsky* aj.), ovšem v polském jazyce je nutné využít prepozice ‚po‘ – *Mówię po czesku/polsku/angielsku/francusku*.

Není předmětem této diplomové práce poskytnout výčet všech odlišných předložek a předložkových vazeb mezi češtinou a polštinou. Pokusili jsme se nastínit alespoň některé z nich, konkrétně 3 předložky (a jedno bezpředložkové slovní spojení), jejichž valenční znalosti jsou vyžadovány již na bazální úrovni (tzn. na úrovni A1) pro češtinu jako cizí jazyk, a které by studentům se znalostí polštiny mohly potenciálně působit problémy. Více o odlišných užitích prepozic viz Lotko 1986, Pösingerová a Seretny 1992 aj.

Do níže uvedeného soupisu valenčně zrádných slov zahrnujeme odlišnou valenci substantiv, adjektiv a verb v češtině a polštině s oporou o referenční rámce češtiny jako cizího jazyka na úrovních A1 až B1. Zdaleka ne ve všech případech je v referenčních rámcích na dané úrovni uváděn i konkr. pád (týká se zejména slovesné valence). Při výběru konkrétních výrazů a při jejich zařazování k dané jazykové úrovni jsme se tudíž rovněž řídili významem uváděného výrazu a příkladovými větami. Vidové dvojice píšeme v soupisu odděleně, jelikož se ne vždy vyskytují na stejných jazykových úrovních. Soupis je uváděn podle vazebnosti češtiny. Český

---

<sup>235</sup> Varianta *u rodziców* je také přípustná.

výraz se nachází vlevo, polský překladový ekvivalent vpravo. Na začátku každé jednotlivé tabulky (tzn. každého daného pádu v češtině) uvádíme rovněž i pádovou otázku (důvod viz výše). U polských překladových ekvivalentů uvádíme pádovou otázku vždy (jako pomůcku pro české lektory) a pro ještě bližší upřesnění též v závorce latinský termín.

### 3.3.4.1 Rozdíly v substantivních vazbách

#### 3.3.4.1.1

#### Úroveň A1

##### 3.3.4.1.1.1 v češtině genitiv:

česky:

(mít) strach z čeho

polsky:

strach przed czym (LOC)

##### 3.3.4.1.1.2 v češtině akuzativ:

česky:

pasta na zuby

pěna na holení <sup>236</sup>

polsky:

pasta do zębów (GEN)

pianka do golenia (GEN)

#### 3.3.4.1.2

#### Úroveň A2

##### 3.3.4.1.2.1 v češtině dativ

česky:

povolení k čemu<sup>237</sup>

polsky:

pozwolenie na co (ACC)

##### 3.3.4.1.2.2 v češtině akuzativ

česky:

zájem o koho/co

polsky:

zainteresowanie kim, czym (INSTR)<sup>238</sup>

#### 3.3.4.1.3

#### Úroveň B1

žádné slovo nenalezeno

---

<sup>236</sup> Pouze ČCJ.

<sup>237</sup> RPČ na úrovni A1.

<sup>238</sup> Jako vazebně zrádné slovo hodnotí Lingea 2017.

### 3.3.4.2 Rozdíly v adjektivních vazbách

#### 3.3.4.2.1 Úroveň A1

##### 3.3.4.2.1.1 v češtině dativ

česky:	polsky:
(být) podobný komu <sup>239</sup>	podobny do kogo (GEN)

##### 3.3.4.2.1.2 v češtině lokál

česky:	polsky:
závislý na kom, čem	uzależniony od kogo, czego (GEN) <sup>240</sup>

#### 3.3.4.2.2 Úroveň A2

##### 3.3.4.2.2.1 v češtině instrumentál

česky:	polsky:
spokojený s kým, čím	zadowolony z kogo, czego (GEN) <sup>241</sup>

#### 3.3.4.2.3 Úroveň B1

žádné slovo nenalezeno

### 3.3.4.3 Rozdíly ve slovesných vazbách

#### 3.3.4.3.1 Úroveň A1

##### 3.3.4.3.1.1 v češtině dativ

česky:	polsky:
jít k (lékaři, kamarádovi...)	iść do kogoś (GEN)
napsat komu	napisać do kogo (GEN) <sup>242</sup>
psát	pisać do kogo (GEN) <sup>243</sup>
rozumět	rozumieć kogo, co (ACC)
říct	powiedzieć do kogo (GEN)

---

<sup>239</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>240</sup> Jako vazebně zrádné slovo hodnotí Lingea 2017.

<sup>241</sup> Jako vazebně zrádné slovo hodnotí Lingea 2017.

<sup>242</sup> Alternativní varianta s dativem *napisać komu* také možná (WSJP).

<sup>243</sup> Alternativní varianta s akuzativem – např. *Nie pamiętam, kto pisał mi o ...* vs. *Nie pamiętam, kto o ... pisał do mnie* (GEN) (Mędak 2005: 309–310).

říkat	mówić do kogo <sup>244</sup> (GEN)
telefonovat	telefonować do kogoś (GEN)
volat	dzwonić do kogoś (GEN)
zavolat <sup>245</sup>	zadzwonić do kogoś (GEN)

### 3.3.4.3.1.2 v češtině akuzativ:

česky:	polsky:
dirigovat koho/co <sup>246</sup>	dyrygować kim, czym (INSTR)
dolít <sup>247</sup>	dolać czego (GEN)
hrát na <sup>248</sup>	grać na czymś (LOC)
chtít	chcieć czego <sup>249</sup> (GEN)
myslet na <sup>250</sup>	myśleć o kim, czym (LOC)
pamatovat se na <sup>251</sup>	pamiętać o kim, czym (LOC)
pamatovat si <sup>252</sup>	pamiętać o czymś (LOC)
poslouchat	słuchać czego (GEN)
potřebovat	potrzebować czego (GEN)
řídít, vést (firmu aj.)	rządicím kim, czym (INSTR)
učít <sup>253</sup>	uczyć czego (GEN)
učít se	uczyć się czego (GEN)
zajímat se o <sup>254</sup>	interesować się kimś, czymś (INSTR) <sup>255</sup>
žádat o <sup>256</sup>	żądać czego (GEN)

<sup>244</sup> Dativní varianta (*mówić komu*) rovněž možná, viz např. Mędak 2005: 189–190.

<sup>245</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>246</sup> Pouze ČCJ.

<sup>247</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>248</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>249</sup> Ve jmenné vazbě se substantivem označujícím část něčeho či se substantivem abstraktního významu (Mędak 2005: 58).

<sup>250</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>251</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>252</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>253</sup> Ve smyslu ‚učít co (např. předmět ve škole aj.)‘ – *uczyć polskiego, angielskiego, matematyki, podstaw marketingu* aj., nikoliv živé objekty jako např. lidi a zvířata (*uczyć ludzi, zwierzęta*) – v těchto případech užijí oba jazyky akuzativ.

<sup>254</sup> RPČ na úrovni A2.

<sup>255</sup> V češtině ‚interesovat se (o koho, co)‘ hovorové.

<sup>256</sup> RPČ na úrovni A2.

### 3.3.4.3.2

## Úroveň A2

#### 3.3.4.3.2.1 v češtině genitiv

česky:

dosahovat čeho<sup>257</sup>

dosáhnout<sup>258</sup>

překládat do<sup>259</sup>

přeložit do<sup>260</sup>

účastnit se

zamilovat se do<sup>262</sup>

polsky:

osiągać coś (ACC)

osiągnąć coś (ACC)

tłumaczyć/przekładać na co (ACC)

przetłumaczyć/przełożyć na co (ACC)

uczestniczyć w czym (LOC)<sup>261</sup>

zakochać się w kimś (LOC)

#### 3.3.4.3.2.2 v češtině dativ

česky:

blahopřát (komu) k čemu

patřit (k)<sup>263</sup>

poblahopřát k

porozumět

potřebovat k<sup>264</sup>

smát se<sup>265</sup>

vládnout<sup>266</sup>

zatelefonovat<sup>267</sup>

polsky:

gratulować (komu) czego (GEN)

należec do kogo, czego (GEN)

pogratulować (komu) czego (GEN)

zrozumieć co (ACC)

potrzebować na co (ACC) / do czego (GEN)

śmiać się z kogo, czego (GEN)

wládać kim, czym, rządzić kim, czym (INSTR)

zadzwońić/zatelefonować do kogo (GEN)

#### 3.3.4.3.2.3 v češtině akuzativ

česky:

dodržet co

dodržovat

polsky:

dotrzymać czego (GEN)

przestrzegać/dotrzymywać czego (GEN)

---

<sup>257</sup> Pouze RPČ.

<sup>258</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1.

<sup>259</sup> RPČ na úrovni A1.

<sup>260</sup> RPČ na úrovni A1.

<sup>261</sup> Též *brać/wciąć udział w czym* (LOC).

<sup>262</sup> Jen RPČ, poté na úrovni B1.

<sup>263</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1.

<sup>264</sup> Pouze RPČ.

<sup>265</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>266</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1.

<sup>267</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1.

dozvědět se <sup>268</sup>	dowiedzieć się czego (GEN)
nasypat <sup>269</sup>	nasypać czego (GEN)
naučit <sup>270</sup>	nauczyć czego (GEN)
naučit se	nauczyć się czego (GEN)
obracet se na <sup>271</sup>	zwracać się do kogo (GEN)
ochutnat	spróbować/skosztować czego (GEN)
ochutnávat <sup>272</sup>	kosztować czego <sup>273</sup> (GEN) <sup>274</sup>
použit <sup>275</sup>	użyć czego (GEN)
používat <sup>276</sup>	použíwać czego (GEN)
užívat	używać czego (GEN)
zahrát na <sup>277</sup>	zagrać na czym (LOC)
zapomenout (na) <sup>278</sup>	zapomnieć czego (GEN) / o kim, czym (LOC) <sup>279</sup>
zapomínat (na) <sup>280</sup>	zapominać czego (GEN) / o kim, czym (LOC) <sup>281</sup>

### 3.3.4.3.2.4 v češtině lokál

česky:	polsky:
číst si o kom, čem	czytać o kim, czym (INSTR)
přečíst si o	przeczytać o kim, czym (INSTR)

### **3.3.4.3.3**

### **Úroveň B1**

#### 3.3.4.3.3.1 v češtině dativ

česky:	polsky:
blížít se ke komu, čemu	zbliżać się do kogo/czego (GEN)

<sup>268</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1 – konkr. podoba ‚dovvědět se‘.

<sup>269</sup> Pouze RPČ.

<sup>270</sup> Pouze RPČ, poté na úrovni B1.

<sup>271</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>272</sup> Pouze ČCJ.

<sup>273</sup> Varianta *kosztować co* (= ACC) také možná, ale řidší (Mędak 2005: 157).

<sup>274</sup> V češtině ‚koštovat (co)‘ obecně české (ASCS).

<sup>275</sup> Pouze RPČ.

<sup>276</sup> Pouze RPČ.

<sup>277</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>278</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>279</sup> Alternativní užití: *zapomnieć czego* (=GEN), *co* (=ACC), *o czym* (=LOC) viz WSJP.

<sup>280</sup> Pouze ČCJ, poté na úrovni B1.

<sup>281</sup> Alternativní užití: *zapominać czego* (=GEN), *co* (=ACC), *o czym* (=LOC) viz Mędak 2005: 704–705.

bránit se	bronić się przed kim, czym <sup>282</sup> (INSTR)
dávat přednost	woleć kogo, co (ACC)
přiblížit se k	przybliżyć się do kogo, czego (GEN)
ubránit se	obronić się przed kim, czym (INSTR)
vysmát se	wyśmiać/wykpić kogo, co (ACC) / wyśmiać się z kogo (GEN)

### 3.3.4.3.3.2 v češtině akuzativ

česky:	polsky:
dolévat co	dolewać czego (GEN)
dosáhnout na <sup>283</sup>	dosięgnąć czego (GEN)
hlasovat pro	głosować za czym (INSTR)
nenávidět	nienawidzić kogo, czego (GEN)
očekávat	oczekiwać kogo, czego (GEN)
odmítat	odmawiać czego (GEN)
odmítnout	odmówić czego (GEN)
popřát (komu)	pogratulować (komu) czego (GEN)
smát se na	śmiać się do kogo (GEN)
usmát se na	uśmiechnąć się do kogoś (GEN)
usmívat se na	uśmiechać się do kogo (GEN)
zakázat	zabronić/zakazać (komu) czego (GEN)
zakazovat	zabraniać/zakazywać (komu) czego (GEN)

### 3.3.4.3.3.3 v češtině lokál

česky:	polsky:
hlasovat o čem	głosować za czymś (INSTR) <sup>284</sup> , nad czym (INSTR) <sup>285</sup>
nezáležet na	nie zależeć od kogo, czego (GEN) <sup>286</sup>
záležet na	zależeć od kogo, czego (GEN)

<sup>282</sup> V češtině rovněž možná vazba *bránit se před kým/čím* (= INSTR). Vazba *bronić się czemu* (= GEN) v polštině řídká (Mędak 2005: 47–48).

<sup>283</sup> Ve smyslu ‚mocht se dotknout‘ – např. *Malý Petr ještě nedosáhne na kliku*.

<sup>284</sup> Např. *Sejm głosuje za ustawą aborcijną*. (Mędak 2005: 128)

<sup>285</sup> Např. *Głosują nad poprawkami do konstytucji*. (tamtéž)

<sup>286</sup> Konstrukce s akuzativem jsou v polštině možné jen v bezpodmětých větách (např. *Bardzo zależało mi na tej sprawie*) (tamtéž: 690).

záviset na

zależec od kogo, czego (GEN)

#### 3.3.4.3.3.4 v češtině instrumentál

česky:

polsky:

dávat přednost (DAT) před kým, čím

wolec (ACC) niż kogo, co (ACC) / od kogo, czego (GEN)

dělit (co)

dzielić (co) przez co (ACC)

násobit (co)

mnożyć (co) przez co (ACC)

vydělit (co)

podzielić (co) przez co (ACC)

vynásobit (co)

pomnożyć (co) przez co (ACC)

začínat s

zaczynać co (ACC)

začít s

zacząć co (ACC)

Soupis obsahuje celkem 92 vazebně zrádných slov od úrovně A1 do B1 češtiny jako cizího jazyka. Do soupisu byla zahrnuta zrádná vazebnost substantiv, adjektiv a verb. Jistě není překvapením, že nejpočetnější skupinu (91,3 % z celkového počtu) tvoří právě verba. Substantiva tvoří 5,4 % a adjektiva pouhá 3,3 %. Substantiv a adjektiv je v soupisu zastoupeno málo hned z několika důvodů. Zaprvé těch, která jsou zastoupena v referenčním rámci a vyžadují rekcí, není tolik, dále mnoho z nich vykazuje stejnou vazbu jako v češtině a za třetí je důvodem malého zastoupení zmiňovaných slovních druhů jejich formálně odlišná stavba (konkr. ve slovních spojeních, kde sice polština užije substantivní rekcí, ovšem v češtině ji odpovídá slovnědruhový vzorec adjektivum + substantivum: srov. pol. *krem do twarzy* – čes. *pleťový krém* aj.).

Nejvíce vazebně zrádných slov se na rozdíl od předchozích tří typů (gramaticky, lexikálně a stylisticky) zrádných slov nachází na úrovni A2, a to konkr. 34 (tzn. 37 % z celkového počtu 92 vazebně zrádných slovních spojení), následuje úroveň B1, ve které jsme zaznamenali 30 odlišných vazeb (tj. 32,6 %) a nejméně – 28 odlišných vazeb (tj. 30,4 % z celkového počtu) jsme zaregistrovali na základní úrovni A1.

Neproblematičtějším pádem z hlediska odlišné vazebnosti se podle předpokladů jeví akuzativ. V případě odlišných substantivních spojení nacházejících se v referenčním rámci pro češtinu jako cizí jazyk se v polštině ve dvou případech užívá vazby genitivní (srov. s. 104). Genitivních vazeb vyjadřujících účel (zatímco v češtině se jedná o vazby akuzativní) užívá polština více (viz čes. *kartáček na zuby*, *nůžky na nehty* – pol. *szcoteczka do zębów*, *nożyczki*



*do paznokci*, které se rovněž vyskytují na jazykové úrovni A1 pro češtinu jako cizí jazyk), nejedná se však o zrádná slova dle definice použité v této práci. Z celkových 84 odlišných slovesných spojení z hlediska vazebnosti je jich v současné češtině 42 (tzn. 50 %) vázáno právě na akuzativ, následuje dativ (23 slovesných vazeb, tj. 27,4 %) a instrumentál (7 slovesných vazeb, tj. 8,3 % z celkového počtu). Místo akuzativní vazby v češtině užije polština nejvíce právě vazby genitivní (konkr. v 33 případech ze 42, tj. 78,6 %)<sup>287</sup>, následuje vazba s lokálem (7 případů, tj. 16,7 % z celkového počtu českých slovesných vazeb pojících se s akuzativem) a s instrumentálem (ve 4 případech, tj. 9,5 %). Ve dvou případech námi excerpovaných slovesných vazeb lze však v polštině užít kromě vazby genitivní též vazbu s jiným pádem, konkr. s lokálem. Do soupisu byla zahrnuta jen ta verba, jež se vyskytují v referenčních rámcích pro češtinu jako cizí jazyk od úrovně A1 do Prahové úrovně B1, a to pouze v těch pádech, která rámce výslovně uvádějí.

Několik sloves (vyskytujících se v soupisu výše, ale jejich celkové množství je samozřejmě větší) umožňuje v polštině dvojí vazebnost. Jedná se mj. o verba čes. *psát/napsat* (komu) – pol. *pisać/napisać do kogo i komu* nebo čes. *ochutnávat* (co) – *kosztować czego / co* aj.

Slovesnou vazbou na jeden pád, ale potenciálním užitím dvou odlišných předložek (které čeština neumožňuje) disponují v polštině např. některá slovesa pohybu (v kontextu cestování dopravními prostředky), konkr. *nastupovat/nastoupit* (do čeho) – pol. *wsiadać/wsiąść (na co / w co)*. Potenciální variantu ‚w co‘<sup>288</sup> (*w autobus, w tramwaj*) lze užít v případě, že mluvčí zamýšlí vyjádřit konkr. autobusovou, tramvajovou aj. linku. Jedná se však o konstrukci nespisovné polštiny (Mędak 2005). V případě sloves *pręstupovat/pręstoupit* (pol. *pręsiadać się / pręsiąść się*), která se vyskytují na úrovních A1–A2 pro češtinu jako cizí jazyk<sup>289</sup>, je dvojí vazebnost přípustná jak v češtině, tak v polštině.<sup>290</sup> Obě varianty (v češtině *pręstupovat/pręstoupit do čeho / na co*, v polštině *pręsiadać się / pręsiąść się do czego / na co*)<sup>291</sup> jsou v obou jazycích spisovné (Svozilová, Prouzová, Jirsová 2005; Mędak 2005).

---

<sup>287</sup> Na jazykových úrovních A2 i B1 užije polština kromě dvou případů z 28 (vždy jednoho případu jiné slovesné vazby na úrovni A2 i B1) pokaždé vazbu s genitivem.

<sup>288</sup> V případě užití téhož substantiva jako s prepozicí ‚na‘. Nemáme tudíž na mysli konstrukce typu *wsiadać na statek, na rower* atd., ve kterých možnost užití dvou prepozic neexistuje).

<sup>289</sup> ČCJ řadí nedokonavou variantu vidové dvojice na úroveň A1, dokonavou na úroveň A2. RPČ řadí obě vidové varianty slovesa do jazykové úrovně A1.)

<sup>290</sup> Jedná se však o vazbu se dvěma pády, konkr. s genitivem a akuzativem.

<sup>291</sup> Např. čes. *pręstupovat do tramvaje / na tramvaj*, pol. *pręsiadać się do tramwaju / na tramwaj*.

Konkurencí těchto a jiných předložkových a bezpředložkových vazeb se v této práci podrobněji zabývat nebudeme. Pro bližší informace doporučujeme slovník polských sloves S. Mędka (2005) nebo práci E. Lotka (1986).

Mezi výrazy popisovanými v referenčních rámcích pro češtinu jako cizí jazyk se též nachází množství slovesných vazeb, která v obou zkoumaných jazycích disponují rovněž odlišnou skladebnou vazebností, ovšem neodpovídají definici zrádných slov, tudíž nebyly do soupisu výše zahrnuty. Přesto by na tato slovní spojení měl být v lekcích cizího jazyka dán důraz, neboť negativní transfer může být způsoben rovněž přenosem gramatické struktury či pravidla z jazyka lépe známého (v tomto případě z polštiny) do jazyka cílového (tzn. do češtiny) (Šebesta a kol. 2017). Na úrovni A1 se jedná např. o slovní spojení pojící se nejvíce s akuzativem, kdežto v polštině disponují nejčastěji genitivní vazebností (srov. *hledat koho/co – szukać kogo/czego, přát (si) co – życzyć czego, řídit (auto) – kierować czym*. Na úrovni A2 jsme našli například vazebně odlišná slovní spojení *omlouvát/omluvit se komu – przepraszać/przepraszyć kogo, mít zájem o koho/co – interesować się kim/czym, přepojit (koho) na koho – przełączyć (kogo) do kogo, zkoušet/zkusit co – próbować/spróbować czego*. Prahová úroveň B1 obsahuje např. slovní spojení *vážít si koho/čeho – szanować kogo/co, dávat pozor na koho/co – pilnować kogo/czego, rušit/vyrušit koho/co – przeszkadzać/przeszkadzić komu/czemu* či *pochybovat o kom/čem – wątpić w kogo/co, tožit po kom/čem – marzyć o kim/czym* aj.

Doplňme ještě, že skladebná vazebnost (vazba na daný pád) není v jazyce rigidní a že podléhá jazykovému vývoji (je „vývojově poměrně proměnlivá“ Lotko 1986: 175) – srov. *vyučovat češtině – vyučovat češtinu, dobýt města – dobyt město* (tamtéž). Tento fakt je třeba mít stále na paměti a učit studenty jmenné a slovesné vazby dle aktuálních potřeb.

## **II. Praktická část**

V této části se pokusíme do praxe aplikovat zjištění, která jsme z teoretického hlediska zkoumali v části I.

Praktická část obsahuje 4 oddíly – tematicky se zabývá gramaticky, lexikálně, stylisticky a vazebně zrádnými slovy v současné češtině a polštině. Zahrnuje pracovní listy pro studenty a rovněž metodické listy pro lektory. Hry a cvičení staví na rozdílech mezi oběma uváděnými jazyky. Mnohé z her též podporují přátelské prostředí ve skupině a rozvíjejí jazykovou samostatnost studentů.

Lexikální obsah her lze samozřejmě obměňovat podle aktuálních potřeb studentů. Uváděné hry představují jen jednu z variant a jejich cílem je též inspirovat lektory k využití her ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Pracovní listy a karty pro studenty jsou cíleně psány bezpatkovým písmem, aby nepředstavovaly překážku pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (např. pro dyslektiky).

Praktická část obsahuje nejprve pracovní listy pro studenty, posléze metodiku pro lektory. Každý tematický oddíl obsahuje minimálně 1 hru/cvičení pro každou jazykovou úroveň (tzn. A1–B1).

Pracovní listy (včetně všech použitých obrázků a vizualizací) byly zpracovány v prostředích MS Word, Prezentace Google a v aplikaci Canva (<https://www.canva.com/>).

## 4.1 Hry a cvičení pro: GRAMATICKY ZRÁDNÁ SLOVA

### 1) Jaké to je?

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A1–A2

Čas: 5 minut

Pomůcky: Příloha 1

Organizační forma: každý student samostatně

Studijní cíl: procvičení tvarů gramatického rodu substantiv

Forma realizace: ústní, písemná

Postup: studenti spojují substantiva (ve sloupci vlevo) s odpovídajícími adjektivy (sloupec vpravo).

Varianty: slovíčka lze nastříhat a studenti spojují výrazy manuálně. Vhodné pro studenty preferující kinestetický styl učení.

Následná aktivita: studenti dělají s danými spojeními věty, domino.

Poznámka: část a) je lehčí, neboť studentům může pomoci koncovka, v části b) nikoliv.

## 2) Domino 1

### Metodika:

Jazyková úroveň: A1–A2

Čas: 5–10 minut

Pomůcky: Příloha 2 – nastříhané domino

Organizační forma: studenti pracují ve dvojicích (střídají se v odpovědích, nebo celý čas kooperují), lze též každý hráč samostatně.

Studijní cíl: procvičení tvarů gramatického rodu substantiv

Forma realizace: vizuální, ústní

Postup: každý student či dvojice dostane kompletní (rozstříhanou) sadu domina. Lektor vezme jeden dílek domina do ruky a ukáže studentům postup – ukáže na pravou část domina (na substantivum) a vyzve studenty, aby doplnili odpovídající adjektivum. Pokud vybrali správný následný dílek (variant je více), položí lektor oba dílky na stůl před studenty a vyzve je, aby pokračovali, dokud nespotřebují všechny odpovídající dominové dílky.

(Pozor: neboť je variant několik a student/lektor může vždy začít s libovolným dílkem skládačky, může se stát, že studenti doplní správně všechna substantiva a některé (již nespojitelné) dílky zbydou. I v tomto případě však studenti mohou ke zbylým dílkům domina doplnit odpovídající formu adjektiva sami).

! Tip: v dominu jsou schovaná 2 substantiva, která mají stejný gramatický rod jako v polštině. Uhádnou studenti, která to jsou?

(řešení: *škola, ulice*)

Následná aktivita: studenti dělají s danými spojeními věty.

### 3) Jaký – jaká – jaké?

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A2–B1

Čas: 20 minut

Pomůcky: Příloha 3, internet

Organizační forma: jednotlivě

Studijní cíl: trénink samostatnosti při určování gramatického rodu substantiv

Forma realizace: písemná

Postup: Lektor nejprve studenty seznámí s prací v korpusu SYN. Pokud lektor doposud není s prací v korpusu seznámen, doporučujeme např. kapitolu Věry Hejhalové v publikaci *Korpusy v jazykovém vyučování* (Šormová a Šebesta 2019: 47–74).

V korpusu *SYN 2020* zvolte Pokročilý dotaz a do uvozovek napište slovo, které chcete hledat (např. “*adresa*“). Poté klikněte na možnost Specifikovat kontext. V části Slovní druh vyberte možnost přídavné jméno a Rozsah kontextu -2 až 2 (tímto způsobem se vám zobrazí adjektiva pouze 2 pozice před či za hledaným slovem). Poté klikněte na Hledat. V části Kokokace zadejte Vlastní. V tabulce, která se vám zobrazí, zadejte V kontextu: -2 do 2 a klikněte na Vytvořit seznam kolokátů. Následně klikněte na položku Freq a dané výrazy se vám seřadí sestupně podle jejich frekvence v textech.<sup>292</sup>

Následná aktivita: studenti dělají s danými spojeními věty

Možné řešení:

#### **a) Město a transport:**

Adresa je: e-mailová, napsaná, zpáteční, dobrá, kontaktní.

Banka je: centrální, česká, národní, komerční, evropská.

Autobus je: školní, plný, městský, linkový, kloubový.

Tramvaj je: která, další, noční, byla, speciální.

Metro je: pražské, poslední, bylo, další, nové.

---

<sup>292</sup> Pozor – neboť jsou korpusy většinou anotovány automaticky, neoznačí pouze adjektiva (ale také např. verba, interpunkční znaménka aj.), proto je třeba výsledky třídit. V případě zájmena  *který*  a slovesných tvarů v jiném než přítomném čase však tento problém nevádí – studenti jsou i tak z formy schopni určit gramatický rod. Proto některá slovesa a dvakrát též zájmeno  *který*  uvádíme i v řešení.

**b) Oblečení a materiály:**

Šála je: červená, vlněná, kostkovaná, modrá, vlající.

Košile je: noční, bílá, (bílá), byla, železná.

Svetr je: vlněný, pletený, tlustý, kašmírový, černý.

Bavlna je: přírodní, nebělená, hladká, kvalitní, byla.

Hedvábí je: které, surové, hladké, přírodní, barevné.

**c) hudební nástroje:**

Kytara je: elektrická, basová akustická, opřená, doprovodná.

Piano je: elektrické, rozladěné, bílé, koncertní, laserové.

Flétna je: kouzelná, zobcová, příčná, Mozartova, Panova.

Stejný gramatický rod jako v polštině mají lexémy: *autobus, metro, košile, svetr, bavlna, kytara*.



#### 4) Strom

##### Metodika:

Jazyková úroveň: A1 a vyšší

Čas: dle uvážení lektora (10 minut a více)

Pomůcky: žádné

Organizační forma: kooperace studentů

Studijní cíl: upevnění vztahů ve skupině, procvičení slovní zásoby

Forma realizace: ústní / (písemná)

Postup: Jeden student znázorňuje kmen stromu = řekne slovo (substantivum), které zastupuje. Lektor může rovněž dát studentovi losovat z předem připravených slov. Ostatní studenti na dané substantivum navážou jiným slovem, které se k danému slovu pojí (jiné substantivum, adjektivum, verbum atd.). Pro větší názornost může lektor na tabuli / velký papír nakreslit strom: vylosované slovo představuje kmen, další doplněná slova a věty tvoří větve.

! Tip: vyšší úrovně mohou navazovat celými větami či vysvětlit, proč dané slovo zvolili. Rovněž lze trénovat konkrétní jazykový/gramatický jev – např. užívat pouze minulý/budoucí čas, kondicionál aj.

Varianta: student (kmen stromu) si stoupne doprostřed místnosti a ostatní studenti k němu přistupují, až ho obklopí všichni.

Strom / stromy lze následně vyvěsit po třídě.

## 4.2 Hry a cvičení pro: LEXIKÁLNĚ ZRÁDNÁ SLOVA

### 1) Cesta do města 1

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A1

Čas: několik minut

Pomůcky: Příloha 4 (herní plán + karty)

Organizační forma: studenti pracují samostatně dle diktování lektora, případně si studenti slova diktují navzájem

Studijní cíl: upevnění vztahů ve skupině, procvičení slovní zásoby se zaměřením na lexikálně zrádná slova mezi češtinou a polštinou

Forma realizace: obrazotvorná (v mysli studenta)

Postup: Lektor rozdává studentům herní plán. Sdělí jim, že spolu budou cestovat do jednoho českého města. Aby se do města dostali, musí jít po trase zobrazené na herním plánu. Lektor bude postupně zvedat 3 obrázky (karty) a studenti musí rozhodnout, o jaké slovo se v češtině jedná, a podle toho se posouvat po herním plánu. Lektor tedy zvedne první kartu a vyzve studenty, aby sami v tichosti rozhodli, zobrazuje-li obrázek slovo napsané v herním plánu vlevo, či vpravo (v naší verzi představuje první obrázek slovo *obchod* vs. *sklep*). Poté zvedne další kartu a studenti musí opět rozhodnout, jaké slovo obrázek zastupuje. Po třetí zvednuté kartě lektora by studenti měli dojít k jednomu českému městu, které se nachází pod daným slovem (např. při využití obrázků zobrazujících *obchod – hubený – poledne* se studenti dostanou do města Brno).

Varianta: na herním plánu mohou být místo slov zobrazeny obrázky. Lektor ukazuje/píše/říká slovo, student hledá obrázek.

Následná aktivita: lektor se studenty probere všechna slova, studenti dělají s danými slovy věty (zapojují slova do kontextu).

## 2) Vybarvi pokoj

### Metodika:

Jazyková úroveň: A2

Čas: 10 minut

Pomůcky: Příloha 5 (pracovní list + informace), pastelky

Organizační forma: studenti pracují samostatně

Studijní cíl: procvičení slovní zásoby týkající se bytu a barev, zaměření na lexikálně zrádná slova mezi češtinou a polštinou

Forma realizace: vizuální (malování)

Postup: studenti dostanou každý svou vlastní kopii nevybarveného pokoje + instrukce, jakou barvou mají co v pokoji vymalovat. Podle instrukcí pokoj vybarvují.

Poznámka: hra je vhodná zejména pro dětské studenty (lektor může studentům instrukce též pouze diktovat)

### 3) 50:50 a ještě méně

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A2

Čas: 5–10 minut

Pomůcky: Příloha 6

Organizační forma: každý student samostatně

Studijní cíl: procvičení lexikálně zrádných slov

Forma realizace: ústní / písemná

#### Postup:

Varianta a) studenti rozhodují, jaké slovo obrázek v češtině zobrazuje.

Varianta b) Lektor rozdává handout s obrázky (nejlépe tisknutý barevně). Student má za úkol označit správné slovo, na které se ptá otázka (kmen úlohy). Student vybírá záměrně ze tří možností – snížil se tak procento správného uhodnutí v případě, že student dané slovo nezná a pouze tipuje.

! Tip pro variantu b): Lektor rozdává studentům kartičky se všemi obrázky zvlášť (dbá, aby byly seřazeny tak, jako jsou v daném handoutu výše (tzn., aby student vždy vybíral z daných tří možností)). Následně řekne dané slovo, které chce procvičit, a studenti zvedají tu kartičku, o které si myslí, že ono slovo zobrazuje.

#### 4) Kresli – zahraj – říkej!

##### Metodika:

Jazyková úroveň: B1

Čas: 20 minut

Pomůcky: Příloha 7 (herní plán + hrací karty), hrací kostka, figurky, papír, tužky/pastelky

Organizační forma: každý student si vybere jednu figurku, hází kostkou a pohybuje se s figurkou po hracím poli.

Studijní cíl: upevnění slovní zásoby v češtině, procvičení lexikálně zrádných slov

Forma realizace: ústní, písemná (malování), pantomima

Postup: každý student si vybere figurku, kterou umístí na START hracího pole. Studenti postupně hází kostkou a pohybují se po hracím poli. Na políčku, na kterém se student zastaví, je napsáno, jaký úkol musí student splnit – KRESLI (= student musí dané slovo na kartičce nakreslit, nesmí přitom mluvit a obrázek popisovat), ZAHRAJ (=student musí dané slovo na kartičce pantomimicky zahrát, tzn. nesmí mluvit ani kreslit na papír), ŘÍKEJ (= student musí dané slovo na kartičce slovně popsat, nesmí kreslit ani použít kořen popisovaného slova). Pokud ostatní studenti dané slovo správně uhádnou, může student na políčku zůstat. Pokud dané slovo ostatní studenti neuhádnou, vrací se student zpět na pole, kde stál předtím. Vyhrává student, jenž se jako první dostal na políčko CÍL.

Poznámka I: pokud student dané slovo nezná, může si vzít jednu další kartu, přičemž předchozí kartu (s neznámým slovem) vrátí na dno losovacího balíčku.

Poznámka II: v kartách se nacházejí rovněž slova, jež nejsou lexikálně zrádná.

##### Legenda:



= kresli



= zahraj



= říkej

## 5) Vlák

### Metodika:

Jazyková úroveň: A1 a vyšší

Čas: 20–30 minut

Pomůcky: papíry, příp. pastelky

Organizační forma: každý student kreslí na svůj vlastní papír, ale příběh tvoří společně (ve svých výpovědích navazují studenti jeden na druhého)

Studijní cíl: upevnění slovní zásoby, procvičení lexikálně zrádných slov v češtině a v polštině, upevnění vztahů ve skupině

Forma realizace: ústní, vizuální (malování)

Postup: lektor rozdá studentům prázdný papír (příp. mohou studenti kreslit do svého sešitu). Lektor si vybere jedno konkr. téma, které chce se studenty procvičit (např. slovní zásobu týkající se domu a bydlení, dovolené, svátků atp.). Sdělí studentům, že budou tvořit společný projekt (společný pokoj, společnou dovolenou atd.), který budou malovat na daný papír. Projekt budou tvořit postupně – každý student řekne jednu větu, kterou následně všichni namalují na svůj papír. Věty studentů na sebe musí logicky navazovat (tvořit jednotlivé „vagony“ vlaku), a studenti se proto musí vzájemně bedlivě poslouchat a ve svých výpovědích stavět jeden na druhém.

(Příklady vět na téma ‚můj pokoj‘ – 1. student: „Uprostřed pokoje je velký zelený koberec.“ 2. student: „Vedle koberce je staré křeslo.“ 3. student: „Na křesle spí černá kočka.“ atd.)

! Tip: hra je vhodná rovněž např. pro trénování užití a významu prepozic aj.

## 4.3 Hry a cvičení pro: STYLISTICKY ZRÁDNÁ SLOVA

### 1) Dopis od Petry

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A1

Čas: 10–20 minut

Pomůcky: Příloha 8

Organizační forma: studenti pracují samostatně či ve dvojicích

Studijní cíl: seznámení s formou dopisu, procvičení stylisticky zrádných slov v češtině a v polštině

Forma realizace: písemná

Postup: studenti dostanou text (dopis). Podtrhávají stylisticky nevhodná slova a nahrazují je neutrálními formami

řešení:

(Poznámka: příznaková slova v češtině podtrháváme, korektní formu píšeme do kulatých závorek – např. děcko (dítě). Příznaková slova v polštině, v češtině však neutrální, značíme *kurzívou*.)

Ahoj Petře,

jak se máš? A jak se má tvoje žena a děcko (dítě)?

Já se mám dobře, ale můj dědek (dědeček) je chorý (nemocný), bolí ho břicho a hlava. Spí nebo čte *knihu*. Špatně vidí a má *brýle*.

Dnes jdu na procházku do parku. *Miluju* jít na špacír (procházku)! A máj (květen) je hezký měsíc.

Taky ráda chodím do divadla nebo na rynek (náměstí). Jsou tam hezké obchody.

Už nemám čas, musím jít do apotéky (lékárny) pro léky.

Měj se hezky,

Petra

## 2) Rozhovor Jany a Alice

### Metodika:

Jazyková úroveň: A2

Čas: 10–20 minut

Pomůcky: Příloha 9

Organizační forma: studenti pracují samostatně či ve dvojicích

Studijní cíl: seznámení s formou dialogu, procvičení stylisticky zrádných slov v češtině a v polštině

Forma realizace: písemná

Postup: studenti dostanou text (dialog). Podtrhávají stylisticky nevhodná slova a nahrazují je neutrálními formami. Text je vhodné rovněž nahrát s českými rodilými mluvčími a studentům nahrávku pustit.

Poznámka: text obsahuje cíleně i eliptická vyjádření, aby lépe simuloval reálnou promluvu.

řešení:

(Poznámka: příznaková slova v češtině podtrháváme, korektní formu píšeme do kulatých závorek – např. špitál (nemocnice). Příznaková slova v polštině, v češtině však neutrální, značíme *kurzívou*.)

A: Ahoj Jano.

J: Ahoj Alice! jak se máš?

A: Dobře, děkuju. A ty?

J: Ale.., jdu do špitálu (nemocnice) – moje teta má raka (rakovinu)...

A: To je mi líto. A jak dlouho?

J: Budou to 3 měsíce, ale *oznámila* mi to nedávno u *večeře*.

A: Ideální doba! Tak ať je brzo zdravá.

J: Děkuju. A jak se má David?

A: No, David si zlomil nohu.

J: Vážně?



A: *Ano*. Lyžovali jsme na horách a on ošklivě upadl. Teď má nohu v gypsu (sádře), nemůže chodit, takže celý den leží v posteli. Ale má apetit (chuť) k jídlu, tak mu každý den vařím *polévku*.

J: Tak to teď taky nemáš lehké, vid'?

A: To ne. Ale četla jsem artikl (článek) o tom, jak zůstat pozitivní, i když máš problémy. Přečti si ho!

J: Dobře, děkuju. Už musím jít. Pozdravuj Davida!

A: Určitě. A já pozdravuju tetu! Měj se.

J: Ahoj.

### 3) Deníkový zápis Viktorie

#### Metodika:

Jazyková úroveň: B1

Čas: 15–20 minut

Pomůcky: Příloha 10

Organizační forma: studenti pracují samostatně

Studijní cíl: seznámení s formou vyprávění / deníkového zápisu, procvičení stylisticky zrádných slov v češtině a v polštině

Forma realizace: písemná

Postup: studenti dostanou text. Podtrhávají stylisticky nevhodná slova a nahrazují je neutrálními formami.

Poznámka I: text obsahuje i jednu logickou chybu. Odhalí ji studenti?

(řešení: neboť mají děti prázdniny, je měsíc *červenec* a nikoliv červen)

Poznámka II: text obsahuje cíleně i eliptická vyjádření

Následná aktivita: studenti hádají, co se asi na oslavě mohlo stát, vymýšlí kontext. Co udělal Martin v Itálii? proč nemá Jana Martina ráda? Kde Martin pořádal oslavu? Co jedli a pili? Atd.

řešení:

(Poznámka: příznaková slova v češtině podtrháváme, korektní formu píšeme do kulatých závorek – např. sukces (úspěch). Příznaková slova v polštině, v češtině však neutrální, značíme *kurzívou*.)

11. 7.

Milý deníčku,

dlouho jsem do tebe<sup>293</sup> nepsala, ale dnes udělám výjimku, protože se mi stalo něco opravdu divného. Martin (můj známý, o kterém jsem ti asi ještě nevyprávěla) chystá oslavu a já mám *povinnost* se jí zúčastnit. *Trávit* čas s ním se mi opravdu nechce. A navíc – mám *hovořit* o jeho sukcesu (úspěchu)

---

<sup>293</sup> Je vhodné studentům vysvětlit, že užití spojení *do tebe* v tomto kontextu znamená doslovný význam ‚psát DO něčeho‘ (zde do deníčku), zatímco při slovních spojeních ‚psát komu‘ (vazba s dativem – *psát kolegyni, doktorovi* aj.) se genitivní vazba s prepozicí *do* nepoužívá, neboť v polštině se předložka *do* (+ genitiv) užívá i ve výše uvedených spojeních *pisac do koležanky, do doktora* aj. Srov. s. 107.

v Itálii. Nechce se mi. *Kvůli* té nehodě s Petrem s ním nechci mluvit. Těž (Taky) je červen a děti mají férie (prázdniny), tudíž tam bude i grupa (skupina) dětí. A ty víš, jak je nemám ráda...

Pakuju (Balím) dárek pro Martina. Nic extra, z portmonetky (peněženky) vezmu peníze a dám je do obálky. Stejně by jiný prezent neocenil. *Oblékám* si svoje *krásné nové modré* hedvábné šaty. Ale zase mám pech (smůlu). Nebo už je to regule (pravidlo)? Ledva (Sotva) vyjdu z domu, začne pršet! A samozřejmě, že jsem si deštník zapoměla doma... Kdybych jen měla víc času! Vyšla jsem včas, ale jelikož se musím vrátit zpátky, přijedu k Martinovi pozdě. A proto bude zase naštvaný. Bolí mě břicho a nikam se mi nechce. Ach jo.

Tak oslava i *večeře* byla moc dobrá, nikdo nikoho neatakoval (na nikoho neútočil). Musím *říct*, že jsem byla překvapená. Martin *kouřil* jednu cigaretu za druhou, ale řeknu ti, takhle milého jsem ho neviděla věky. Co se s ním stalo?

#### 4) Cesta do města 2

Metodika:

Jazyková úroveň: B1

Čas: 10 minut

Pomůcky: Příloha 11

Organizační forma: studenti pracují samostatně

Studijní cíl: procvičení stylisticky zrádných slov v češtině a v polštině

Forma realizace: obrazotvorná (v mysli studenta)

Postup: Lektor rozdá studentům herní plán. Sdělí jim, že spolu budou cestovat do jednoho českého města. Aby se do města dostali, musí jít po trase zobrazené na herním plánu. Aby se po herním plánu posunuli, musí rozhodnout, zda slovo, které lektor (příp. jiný student) řekl, je v češtině stylisticky neutrální (v tom případě se posunou doleva k zelenému políčku NEUTR.), nebo stylisticky příznakové (v tom případě se posunou doprava k červenému políčku PŘÍZNAK.). Po třetím rozhodnutí se dostanou k cíli své cesty, tzn. do jednoho českého města.

Lektor může studentům nejprve zadat příklad: např. lexém *dům* a zeptá se studentů, zda je slovo v češtině stylisticky neutrální, nebo příznakové. Neboť lexém *dům* je v češtině stylisticky neutrální, posunou se po trase doleva.

(např. při využití slov *brýle* – *kvůli* – *pech* se studenti dostanou do města Praha).

## 4.4 Hry a cvičení pro: VAZEBNĚ ZRÁDNÁ SLOVA

### 1) Výpravčí

#### Metodika:

Jazyková úroveň: A1

Čas: 10 minut

Pomůcky: Příloha 12 (karty se slovesy + karty s pádovými otázkami)

Organizační forma: studenti pracují samostatně

Studijní cíl: procvičení vazebně zrádných slov v češtině a v polštině, fixace správného pádu v češtině

Forma realizace: obrazotvorná (v myslí studenta), kinestetická (zvedání kartiček)

Postup: lektor rozdává studentům karty s pádovými otázkami (je nutné, aby byli studenti s těmito otázkami seznámeni)<sup>294</sup>. Poté si lektor sedne doprostřed místnosti či tak, aby na něj všichni studenti dobře viděli, a zvedá postupně kartičky se slovesy (může rovněž dané sloveso nahlas vyslovit). Studenti následně přemýšlejí, s jakým pádem se konkrétní sloveso v češtině pojí. Zvedají odpovídající kartu s pádovou otázkou (jako výpravčí na nádraží, když vypravuje vlak). Lektor kontroluje.

Poznámka: je důležité, aby byli studenti potichu (tzn. nesnažili se odpovědět orálně) a pouze zvedali správnou kartu. Tímto způsobem lze snížit procento možného ovlivnění od kolegů. Jinými slovy, lze tak lépe docílit procesu, ve kterém každý student přemýšlí samostatně a není v tomto procesu ovlivněn zvenčí (svými kolegy).

Varianta: studenti s danými slovesy tvoří slovní spojení či celé věty

---

<sup>294</sup> To však není v případě cílové skupiny polských mluvčích komplikované. Viz s. 23–24.

## 2) Domino 2 (k procvičení vazebnosti)

### Metodika:

Jazyková úroveň: A2

Čas: 5–10 minut

Pomůcky: Příloha 13 – nastříhané domino

Organizační forma: studenti pracují ve dvojicích (střídají se v odpovědích, nebo celý čas kooperují), lze též každý hráč samostatně.

Studijní cíl: procvičení vazebnosti sloves v češtině

Forma realizace: vizuální, ústní

Postup: každý student či dvojice dostane kompletní (rozstříhanou) sadu domina. Lektor vezme jeden dílek domina do ruky a ukáže studentům postup – ukáže na pravou část domina (na verbum) a vyzve studenty, aby ho vhodně doplnili. Pokud vybrali správný následný dílek (někdy je správných/logických variant více), položí lektor oba dílky na stůl před studenty a vyzve je, aby pokračovali, dokud nespotřebují všechny odpovídající dominové dílky.

(Pozor: neboť je variant více a student/lektor může vždy začít s libovolným dílkem skládačky, může se stát, že studenti doplní správně všechny logické kombinace a některé (již nespojitelné) dílky zbydou. I v tomto případě však studenti mohou ke zbylým dílkům domina doplnit odpovídající formu sami).

! Tip: v dominu jsou schovaná i některá verba, která se pojí se stejným pádem jako v polštině. Uhádnou studenti, která to jsou?

(řešení: *mít, číst, (lze též hrát tenis)*<sup>295</sup>)

Následná aktivita: studenti dělají s danými spojeními celé věty.

---

<sup>295</sup> Srov. s. 103 této práce.

### 3) Tajná přání

#### Metodika:

Jazyková úroveň: B1

Čas: 15–20 minut

Pomůcky: Příloha 14 (varianta a) pracovní list, varianta b) nastříhané kartičky)

Organizační forma: studenti pracují nejprve samostatně, následně ve dvojicích

Studijní cíl: procvičení slovesné vazebnosti v češtině

Forma realizace: ústní / písemná

#### Postup:

Varianta a) studenti nejprve spojí verba s konkrétními pádovými otázkami. Poté vymýšlí vlastní věty a ptají se kolegy/kolegů.

Varianta b) lektor rozdává studentům rozstříhané karty sloves a pádových otázek. Studenti je samostatně nebo ve dvojicích přiřadí k sobě (konkrétní verbum ke konkrétní pádové otázce). Následně tvoří vlastní věty a ptají se na ně svého kolegy / svých kolegů ve třídě.

Poznámka: varianta b) napomáhá k lepší vizualizaci daného tématu (vhodná např. pro studenty preferující kinestetický či vizuální učební styl).

#### 4) **Všechno o tobě!**

##### Metodika:

Jazyková úroveň: B1

Čas: 15–20 minut

Pomůcky: Příloha 15, figurky, hrací kostka

Organizační forma: studenti hází kostkou a pohybují se po herním poli

Studijní cíl: trénink konverzace, procvičení vazebnosti slov v češtině

Forma realizace: ústní

Postup: studenti postaví své figurky na START. Posunují se s figurkami po hracím poli o tolik políček, kolik hodili na kostce. Odpovídají na otázky. První v cíli vyhrává.



## 5. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poukázat na tematiku zrádných slov v češtině a v polštině se zřetelem k výuce češtiny jako cizího jazyka pro studenty se znalostí polského jazyka.

Cílem první kapitoly teoretické části bylo za pomoci jazykové typologie a kontrastivní lingvistiky seznámit s podobnostmi a odlišnostmi českého a polského jazyka, a to především z hlediska gramatického a didaktického. Důraz byl kladen především na rozdílnosti mezi oběma jazyky, a tudíž na komplikace / jazykové interference, které by při výuce češtiny jako cizího jazyka mohly nastat. Do popisu jsme však na mnoha místech rovněž zahrnuli gramatické jevy, které jsou v obou jazycích stejné/podobné, a tudíž by studentům se znalostí polštiny neměly dělat problémy. Postupovali jsme od nejnižšího jazykového plánu (fonetického) až po jazykový plán syntaktický.

V druhé kapitole jsme se zabývali nejprve vymezením pojmů polysémie a homonymie, jak jsou pojímány v rámci jednoho jazyka. Následně jsme se zabývali polysémií/homonymií mezijazykovou, v translatologii a glottodidaktice nejčastěji označovanou jako *falešní přátelé* či *zrádná slova*, následně jsme po vzoru E. Lotka vymezili a v práci začali užívat termínu *zrádná slova*. Jelikož není terminologie v této oblasti doposud příliš ustálená, zahrnuli jsme do kapitoly též několik pohledů jiných (českých i světových) lingvistů. Dále jsme si vybrali čtyři konkrétní typy zrádných slov (gramaticky – podle gramatického rodu, lexikálně, stylisticky a vazebně) a rozdělili je podle jazykových úrovní A1–B1 pro češtinu jako cizí jazyk. V případě lexikálně zrádných slov bylo třeba rozdělit slovní zásobu na zcela a na částečně zrádné výrazy a rovněž bylo nutné rozdělit jazykový materiál na dvě „jazykové linie“, a to konkr. na první – touto linií chápeme zrádné výrazy vyskytující se v referenčních rámcích češtiny na námi zahrnutých jazykových úrovních (např. na úrovni A1 *chyba–chyba*) a na druhou jazykovou linii, do které jsme zahrnuli zrádné výrazy neobsažené v referenčních rámcích češtiny na námi diskutovaných jazykových úrovních A1–B1, neboť studenti při procesu nabývání cizího jazyka nevyužívají jen slovní zásobu již naučenou, ale v případě komunikační nutnosti (a neznalosti správného výrazu) též výpůjček z jazyka, který znají. V mnoha případech se slovní výrazy a jejich lexikální významy shodují, v tom případě nebrání úspěšné komunikaci (tzv. pozitivní transfer), často se však jejich lexikální významy neshodují, a tudíž působí následné komunikační obtíže (tzv. negativní transfer). Tematickým rámcem pro výběr slovní zásoby nám byly referenční popisy češtiny jako cizího jazyka – konkr. *Čeština jako cizí jazyk: úroveň A1, A2, B1* a *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR – úrovně*

A1, A2. Při excerpci dat nám byly oporou hlavně studie E. Lotka a T. Z. Orłoś, též kniha M. Szalka a J. Nečase (1993) a vlastní dodatečná excerptce.

Ze zkoumání vyplynulo, že největší množství zrádných slov se mezi češtinou a polštinou nachází na úrovni A1, stalo se tak v případě gramaticky, lexikálně a stylisticky zrádných slov. V těchto třech typech zrádných slov se jich vždy nejméně 48,9 % vyskytovalo na zmiňované úrovni A1. Pouze v případě odlišné vazebnosti se nejvíce zrádných výrazů nacházelo na úrovni A2 (konkr. 37 % z celkového počtu), následně na úrovni B1 (konkr. 32,6 %) a úroveň A1 obsahovala nejmenší procento zrádných slov (30,4 %). V průběhu práce jsme také došli k závěru, že termín „zrádná slova“ není zcela přesný, neboť tzv. mezijazyková „zrádnost“ se nemusí projevat jen v rámci roviny lexikální (jak by termín „zrádná slova“ mohl evokovat), ale rovněž i na rovinách ostatních.

V praktické části práce jsme se následně na základě našeho předchozího zkoumání pokusili tato zjištění aplikovat do didaktické praxe, a vytvořili tak hry a studijní materiály jak pro studenty, tak metodiku pro lektory.

Celkem jsme do práce zahrnuli více než 650 zrádných výrazů. Přesto zůstává poměrně velké množství zrádné slovní zásoby, která v SERR obsažena není (nachází se buďto na úrovni B2, již jsme do práce nezahrnuli, nebo na C úrovních, pro které v češtině doposud referenční rámce neexistují). Nejen pokročilí studenti se proto v praxi setkávají s mnohem větším počtem potenciálních komunikačních obtíží plynoucích z graficky či akusticky podobných, významově však odlišných lexikálních jednotek. Na tuto slovní zásobu jsme se vždy alespoň částečně pokusili upozornit na konci daných oddílů diplomové práce.

## 6. Bibliografie

### 6.1 Použité prameny:

*Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia. 1995. Dostupné z WWW: <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

BAJGER, Kryštof: *Česko-polský a polsko-český slovník*. Ostrava: Impex, 2003.

BALHAR, Jan a JANČÁK, Pavel: *Český jazykový atlas*. Praha: Academia, 2011. Dostupné z WWW: <<https://cja.ujc.cas.cz/>>.

BIDLAS, Vladimír, Helena CONFORTIOVÁ, Milada TURZÍKOVÁ a Milada ČADSKÁ: *Čeština jako cizí jazyk: úroveň A2 : podle "Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme"*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2005.

BISCHOFOVÁ, Jana, Helena CONFORTIOVÁ, Jitka CVEJNOVÁ, Milada ČADSKÁ, Jan HOLUB, L.LÁNSKÁ, Zdena PALKOVÁ a Milada TURZÍKOVÁ (vedoucí projektu Milan Šára): *Prahová úroveň. Čeština jako cizí jazyk*. Univerzita Karlova v Praze. Ústav bohemistických studií a Katedra obecné lingvistiky a fonetiky Filozofické fakulty a Ústav jazykové a odborné přípravy. Strasbourg, Council of Europe, 2001.

BRÜCKNER, Aleksander: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Krakow: Krakowska Spółka Wydawnicza, 1927. Dostupné z WWW: <[https://pl.wikisource.org/wiki/S%C5%82ownik\\_etymologiczny\\_j%C4%99zyka\\_polskiego](https://pl.wikisource.org/wiki/S%C5%82ownik_etymologiczny_j%C4%99zyka_polskiego)>.

CVEJNOVÁ, Jitka a kol. *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR - úroveň A1, A2*. Druhé, upravené vydání. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2016.

*Český národní korpus – SYN2020*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, 2020. Dostupné z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

*Elektronický slovník staré češtiny*. Praha, oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2006–, přístupné online: <http://vokabular.ujc.cas.cz> (verze dat 1.1.17, citován stav ze dne 8. 5. 2021).

GEBAUER, Jan: *Slovník staročeský*, I–II. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a Česká grafická společnost Unie, 1903 a 1916; Praha: Academia, 1970.

*Gramatika současné polštiny*. V Brně: Lingea, 2017.

HÁDKOVÁ, Marie, Kateřina VLASÁKOVÁ a Jan LÍNEK: *Čeština jako cizí jazyk: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. Úroveň A1, podle "Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.

HOLÁ, Lída: *Česky krok za krokem 1 = Czech step by step 1: A1-A2*. 1. vydání. Praha: Akropolis, 2016.

HOLÁ, Lída a BOŘILOVÁ, Pavla: *Čeština expres 1: A1/1*. 2., opravené vydání. Praha: Akropolis, 2015.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL: *Příruční mluvnice češtiny*. Vydání druhé, opravené. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

KOWALSKA, Marzena: *Polština nejen pro samouky*. Voznice: Leda, 2010.

LOTKO, Edvard: *Zrádná slova v polštině a češtině: (Lexikologický pohled a slovník)*. – Olomouc: Votobia, 1992.

MĘDAK, Stanisław: *Praktyczny słownik łączliwości składniowej czasowników polskich: słownik języka polskiego*. Kraków: Universitas, 2005.

NOWAK, Jerzy a kol.: *Česko-polský, polsko-český slovník = Słownik czesko-polski, polsko-czeski*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2009.

OLIVA, Karel et al.: *Polsko-český slovník = Słownik polsko-czeski*. [3. vyd.]. Praha: Academia, 2004. 2 sv.

ORŁOŚ, Teresa Zofia: *Czesko-polska pozorna ekwiwalencja językowa: materiały pomocnicze dla studentów, polskich bohemistów i českých polonistów*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2004.

PHILLIPS, Janet (ed.): *Oxford studijní slovník: výkladový slovník angličtiny s českým překladem*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

*Polsko-český studijní slovník*, verze 2.2. Lingea, 2020. Dostupné z WWW: <<https://slovníky.lingea.cz/polsko-cesky>>.

PÖSINGEROVÁ, Kateřina a Anna SERETNY: *Czy Czechów jest trzech?: učebnice polského jazyka pro Čechy*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1992. Biblioteka pomocy dydaktycznych do nauczania obcokrajowców języka i kultury polskiej.

*Pravidla českého pravopisu*. 4. vyd. Praha: Fin Publishing, 2007.

*Příruční slovník jazyka českého*. Praha: SPN, 1935–1955. Dostupné z WWW:

<<http://lexiko.ujc.cas.cz/heslare/>>.

REJZEK, Jiří: *Český etymologický slovník*. Třetí vydání (druhé přepracované a rozšířené vydání). Praha: Leda, 2015.

*Slovník současné češtiny*. V Brně: Lingea, 2011. Dostupné z WWW: <<https://www.nechybujte.cz/slovník-soucasne-cestiny/>>.

*Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2004.

*Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989. Dostupné z WWW: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

*Słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2019. Dostupné z WWW: <<http://sjp.pwn.pl/>>.

SVOZILOVÁ, Nad'a, Hana PROUZOVÁ a Anna JIRSOVÁ (ed.): *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, 2005.

SZALEK, Marek a Jiří NEČAS: *Czesko-polska homonimia: Czesko-polski słownik wyrazów o identycznym lub podobnym brzmieniu oraz wyrazów o identycznym lub podobnym zapisie, lecz o odmiennym znaczeniu: = Česko-polský slovník slov se stejným, nebo podobným zněním, se stejným, nebo podobným grafickým zápisem, ale s odlišným významem*. Vyd. 1. Poznaň: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1993.

TARAJŁO-LIPOWSKA, Zofia: *Kapoań: o czeskim dla Polaków, być może mało zaawansowanych, ale mocno zainteresowanych*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000.

*Wielki słownik języka polskiego*. Polska Akademia Nauk. Dostupné z WWW: <<https://wsjp.pl/index.php?pwh=0>>.

## 6.2 Použitá literatura:

ADAM, Robert: „Bezokopý úval známý svými hicy předlohou skici mistra Kopanici.“ *Je c měkké, nebo obojetné? Naše řeč*, 86, 2003, s. 169–180.

ADAM, Robert: K otázce měkkosti, tvrdosti a obojetnosti v pravopise. In: Čmejrková, S. – Hoffmannová, J. – Havlová, E. (eds.): *Užívání a prožívání jazyka. K 90. narozeninám Františka Daneše*. Praha: Karolinum, 2010, s. 93–98.

ARONOFF, Mark a Janie REES MILLER (eds.): *The Handbook of Linguistics*. Blackwell Publishers, 2003. URL:

[https://www.academia.edu/16373551/The\\_Handbook\\_of\\_Linguistics\\_Mark\\_Aronoff\\_and\\_Janie\\_Rees\\_Miller\\_2003\\_](https://www.academia.edu/16373551/The_Handbook_of_Linguistics_Mark_Aronoff_and_Janie_Rees_Miller_2003_) (poslední přístup: 23. 1. 2021).

BALOWSKI, Mieczysław: *Fonetika a fonologie současné polštiny*. Praha: Karolinum, 1993.

BLÁHA, Ondřej (2017a): POLONISMY V ČESKÉM LEXIKU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/POLONISMY\\_V\\_ČESKÉM\\_LEXIKU](https://www.czechency.org/slovník/POLONISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU) (poslední přístup: 9. 12. 2020)

BLÁHA, Ondřej (2017b): VLIV POLŠTINY NA ČEŠTINU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/VLIV\\_POLŠTINY\\_NA\\_ČEŠTINU](https://www.czechency.org/slovník/VLIV_POLŠTINY_NA_ČEŠTINU) (poslední přístup: 9. 12. 2020)

BOZDĚCHOVÁ, Ivana (2017): ANGLICISMY V ČESKÉM LEXIKU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY\\_V\\_ČESKÉM\\_LEXIKU](https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU) (poslední přístup: 8. 12. 2020)

CVRČEK, Václav: *Mluvnice současné češtiny*. 1, Jak se píše a jak se mluví. Vydání první, dotisk druhý. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2013.

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ: *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

ČERMÁK, František: *Lexikon a sémantika*. Praha: NLN, 2010.

ELLIS, Rod: *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 2008.

FILIPEC J. a František ČERMÁK: *Česká lexikologie*. Vyd. 1. Praha: Academia 1985.

HÁLA, Bohuslav: *Uvedení do fonetiky češtiny na obecném fonetickém základě*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962.

HLADKÁ, Zdeňka (2017a): HOMONYMIE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/HOMONYMIE> (poslední přístup: 8. 1. 2021)

HLADKÁ, Zdeňka (2017b): POLYSÉMIE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/POLYSÉMIE> (poslední přístup: 8. 1. 2021)

HLADKÁ, Zdeňka (2017c): VÍCEZNAČNOST. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/VÍCEZNAČNOST> (poslední přístup: 8. 1. 2021)

HRDLIČKA, Milan: *Cizí jazyk čeština*. Praha 2002.

HRDLIČKA, Milan: *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka*. Praha 2009.

HRDLIČKA, Milan: *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. Plzeň 2010.

CHODĚRA, Radomír: *Didaktika cizích jazyků*. Praha 2006.

JADACKA, Hanna: *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*. Varšava: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005.

JODAS, Josef: Dvě poznámky ke zrádným slovům v polštině a češtině. In: *České, polské a slovenské jazykové a literární souvislosti: sborník referátů z mezinárodního odborného semináře uspořádaného u příležitosti sedmdesátin prof. PhDr. Edvarda Lotka, CSc. na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci dne 20. února 2002*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 79–82.

KLČOVÁ, Eva: *Pol'sko-slovenská medzijazyková homonymia*. Magisterská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta MU, 2011.

KLÉGR, Aleš a ŠALDOVÁ Pavlína: Kolokační faux amis. In: František Čermák a Michal Šulc (eds). *Kolokace*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 168–177.

KLOFEROVÁ, Stanislava, ml.: Dvě práce srovnávající českou a polskou slovní zásobu aneb Jak vytáhnout bohemistu/polonistu z bláta / Jak wyciągnąć bohemistę/polonistę z bagna. *Naše řeč*, 90, 2007, č. 2, s. 94–97.

KREJČOVÁ, Lenka: *Žáci potřebují přemýšlet*. Praha: Portál, 2013.

LEE, Senyung: L1 transfer, proficiency, and the recognition of L2 verb-noun collocations: A perspective from free languages. In: *IRAL – International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, (), 2019. URL: <https://doi.org/10.1515/iral-2018-0220> (poslední přístup: 16. 12. 2020)

LOTKO, Edvard: *Polština a čeština z hlediska typologického*, Olomouc, 1981.

LOTKO, Edvard: *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Slovo a čin.

LOTKO, Edvard: *Synchronní konfrontace češtiny a polštiny*, Olomouc, 1997.

LOTKO, Edvard: *Srovnávací a bohemistické studie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Monografie.

LUSCHÜTZKY, Hans Christian: *Uvedení do typologie jazyků*. Praha: Filozofická fakulta UK, 2003.

MALICKI, Jarosław (2017a): BOHEMISMY V POLŠTINĚ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/BOHEMISMY V POLŠTINĚ](https://www.czechency.org/slovník/BOHEMISMY_V_POLŠTINĚ) (poslední přístup: 9. 12. 2020)

MALICKI, Jarosław (2017b): VLIV ČEŠTINY NA POLŠTINU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/VLIV ČEŠTINY NA POLŠTINU](https://www.czechency.org/slovník/VLIV_ČEŠTINY_NA_POLŠTINU) (poslední přístup: 9. 12. 2020)

MURYC, Jiří: K projevům polsko-české interference v pravopisu. In: *Bohemistika*, 5, 2005, č. 3, s. 208–218.

MURYC, Jiří: *Obecné a specifické rysy polsko-české jazykové interference na českém Těšínsku*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2010.

MACH, Vladimír a Svatava MACHOVÁ: Kontrastivní výzkum – pokračování konfrontačních metod české lingvistiky. *Slovo a slovesnost*, 35, 1974, č. 1, s. 43–48.

MAREŠ, Petr: *Úvod do lingvistiky a lingvistické bohemistiky*. Praha: Karolinum, 2014.

NAGÓRKO, Alicja: *Zarys gramatyki polskiej (ze słowotwórstwem)*. Wyd. 3., rozsz. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002.

NEJEDLÝ, Petr: Polská konference o slovní zásobě slovanských jazyků. *Naše řeč*, 89, 2006, č. 2, s. 97–99.

NEKULA, Marek a VEČERKA, Radoslav (2017): BOHEMISMUS. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/BOHEMISMUS> (poslední přístup: 9. 12. 2020)

NĚMEC, Igor: Výklad některých neprůhledných slovních spojení. *Naše řeč*, 41, 1958, č. 7–8, s. 201–207.

ORŁOŚ, Teresa Zofia a SEDLÁČEK, Miroslav: Polská ženská příjmení v češtině. *Naše řeč*, 59, 1976, č. 3, s. 143–148.



OSTASZEWSKA, Danuta a TAMBOR, Jolanta: *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*. Vydání druhé. Varšava: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004.

PALKOVÁ, Zdena: *Fonetika a fonologie češtiny : s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praha: Karolinum, 1994.

PANČÍKOVÁ, Marta: Zradné slová v blízkých jazykoch. In: *České, polské a slovenské jazykové a literární souvislosti: sborník referátů z mezinárodního odborného semináře uspořádaného u příležitosti sedmdesátin prof. PhDr. Edvarda Lotka, CSc. na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci dne 20. února 2002*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 27–31.

PORTEŠOVÁ, Šárka: *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Praha: Portál, 2011.

RICHARDS, Jack C., John Rader PLATT a Heidi PLATT: *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics*. New ed. Harlow: Longman, 1992. Longman dictionaries.

ROMAŠEVSKÁ, Kateřina: Teorie mezijazyka a její význam pro výuku druhého jazyka. In: *Nová čeština doma i ve světě*. 2012, č. 1, s. 62–74.

RYTEL-KUC, Danuta: Proč je polština vůči němčině „zrádnější“ než čeština? In: HASIL, Jiří (ed.), *Čeština jako cizí jazyk V.: materiály z V. mezinárodního symposia o češtině jako cizím jazyku*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2008.

SERGEEVA, Lidia: *Mezijazyková homonymie a paronymie u sloves (na materiálu ze slovanských jazyků)*. Magisterská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta MU, 2015.

SHATZ, Itamar: *Native Language Influence During Second Language Acquisition: A Large-Scale Learner Corpus Analysis*. 2016. URL: [https://www.researchgate.net/publication/319968915\\_Native\\_Language\\_Influence\\_During\\_Second\\_Language\\_Acquisition\\_A\\_Large-Scale\\_Learner\\_Corpus\\_Analysis](https://www.researchgate.net/publication/319968915_Native_Language_Influence_During_Second_Language_Acquisition_A_Large-Scale_Learner_Corpus_Analysis) (poslední přístup: 16. 12. 2020)

ŠEBESTA, Karel a kol.: *Vyučování cizího jazyka : terminologický slovník*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2017. Varia.

ŠEBESTA, Karel a Svatava ŠKODOVÁ: *Čeština – cílový jazyk a korpusy*. Liberec: TUL, 2012.

ŠKODOVÁ, Svatava: *Kapitoly z lingvodidaktiky češtiny jako cizího jazyka*. Liberec, 2012.

ŠORMOVÁ, Kateřina, Karel ŠEBESTA a kol.: *Korpusy v jazykovém vyučování*. Praha: FF UK, 2019. [online]. Dostupné z: <https://books.ff.cuni.cz/korpusy/>.

TĚŠITELOVÁ, Marie: O přejatých slovech v češtině z hlediska kvantitativního. *Slovo a slovesnost*, 51, 1990, č. 2, s. 111–123.

VEISBERGS, Andrejs: *False Friends Dictionaries: A Tool for Translators or Learners or Both*. 1996. URL: [https://euralex.org/elx\\_proceedings/Euralex1996\\_2/026\\_Andrejs%20Veisbergs%20False%20Friends%20Dictionaries\\_%20A%20Tool%20for%20Translators%20or%20Learners%20or%20Both.pdf](https://euralex.org/elx_proceedings/Euralex1996_2/026_Andrejs%20Veisbergs%20False%20Friends%20Dictionaries_%20A%20Tool%20for%20Translators%20or%20Learners%20or%20Both.pdf) (poslední přístup: 30. 12. 2020)

VLADIMIROVA, Vesela: Interference českých lexikálních prvků v řeči bulharských mluvčích v českém jazykovém prostředí. In: Vladimír Polách (ed.) *Jazyková interakce a jazykové rozhraní a strategie "cutting-edge": sborník příspěvků z 8. mezinárodní konference Setkání mladých lingvistů, konané na Filozofické fakultě Univerzity Palackého ve dnech 14.-16. května 2007*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 263–277.

WIŚNIEWSKI, Marek: *Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego*, Toruń, 2001.

## **7. Seznam příloh**

Příloha 1: Pracovní list Jaké to je?

Příloha 2: Domino 1

Příloha 3: Jaký – jaká – jaké?

Příloha 4: Herní plán Cesta do města 1, karty

Příloha 5: Pracovní list Vybarvi pokoj, informace

Příloha 6: Pracovní list 50:50 a ještě méně

Příloha 7: Herní plán Kresli – zahraj – říkej!, karty pro: kresli, karty pro: zahraj, karty pro: říkej

Příloha 8: Pracovní list Dopis od Petry

Příloha 9: Pracovní list Rozhovor Jany a Alice

Příloha 10: Deníkový zápis Viktorie

Příloha 11: Herní plán Cesta do města 2

Příloha 12: Karty pro hru Výpravčí

Příloha 13: Domino 2

Příloha 14: Pracovní list Tajná přání

Příloha 15: Desková hra – Všechno o tobě!

## **8. Zdroje obrázků a ostatních vizualizací**

### Zdroj obrázků:

Canva (dostupné z WWW: <<https://www.canva.com>>)

### Zdroje ostatních vizualizací:

MS Word

Prezentace Google

## 9. Přílohy

Příloha 1: Pracovní list Jaké to je?

**Jaké to je? Spojte substantiva vlevo s vhodnými adjektivy vpravo.**

a)

banka  
ovoce  
vitamin  
Polsko  
šála  
okurka  
pyžamo  
citron

nová  
zelená  
nové  
dobré  
žlutý  
barevná  
velké  
zdravý

b)

snídaně  
zoo  
tramvaj  
špagety  
masáž  
salám

červená  
dobrá  
dlouhá  
nezdravý  
velká  
dobré

Příloha 2: Domino 1

<b>nezdravý</b>	<b>banka</b>	<b>nová</b>	<b>ovoce</b>
<b>zdravé</b>	<b>pyžamo</b>	<b>nové</b>	<b>masáž</b>
<b>dlouhá</b>	<b>tramvaj</b>	<b>červená</b>	<b>škola</b>
<b>velká</b>	<b>okurka</b>	<b>zelená</b>	<b>citron</b>
<b>žlutý</b>	<b>snídaně</b>	<b>dobrá</b>	<b>vitamín</b>
<b>zdravý</b>	<b>ulice</b>	<b>dlouhá</b>	<b>salám</b>

### JAKÝ – JAKÁ – JAKÉ?

S pomocí korpusu SYN2020 najděte 3–5 nejčastějších adjektiv, se kterými se pojí následující slova. Jaký mají v češtině rod? Liší se od polštiny?

a) **Město a transport:**

*Adresa, banka, autobus, tramvaj, metro*

Adresa je \_\_\_\_\_ .

Banka je \_\_\_\_\_ .

Autobus je \_\_\_\_\_ .

Tramvaj je \_\_\_\_\_ .

Metro je \_\_\_\_\_ .

b) **Oblečení a materiály:**

*Šála, košile, svetr, bavlna, hedvábi*

Šála je \_\_\_\_\_ .

Košile je \_\_\_\_\_ .

Svetr je \_\_\_\_\_ .

Bavlna je \_\_\_\_\_ .

Hedvábi je \_\_\_\_\_ .

c) **hudební nástroje:**

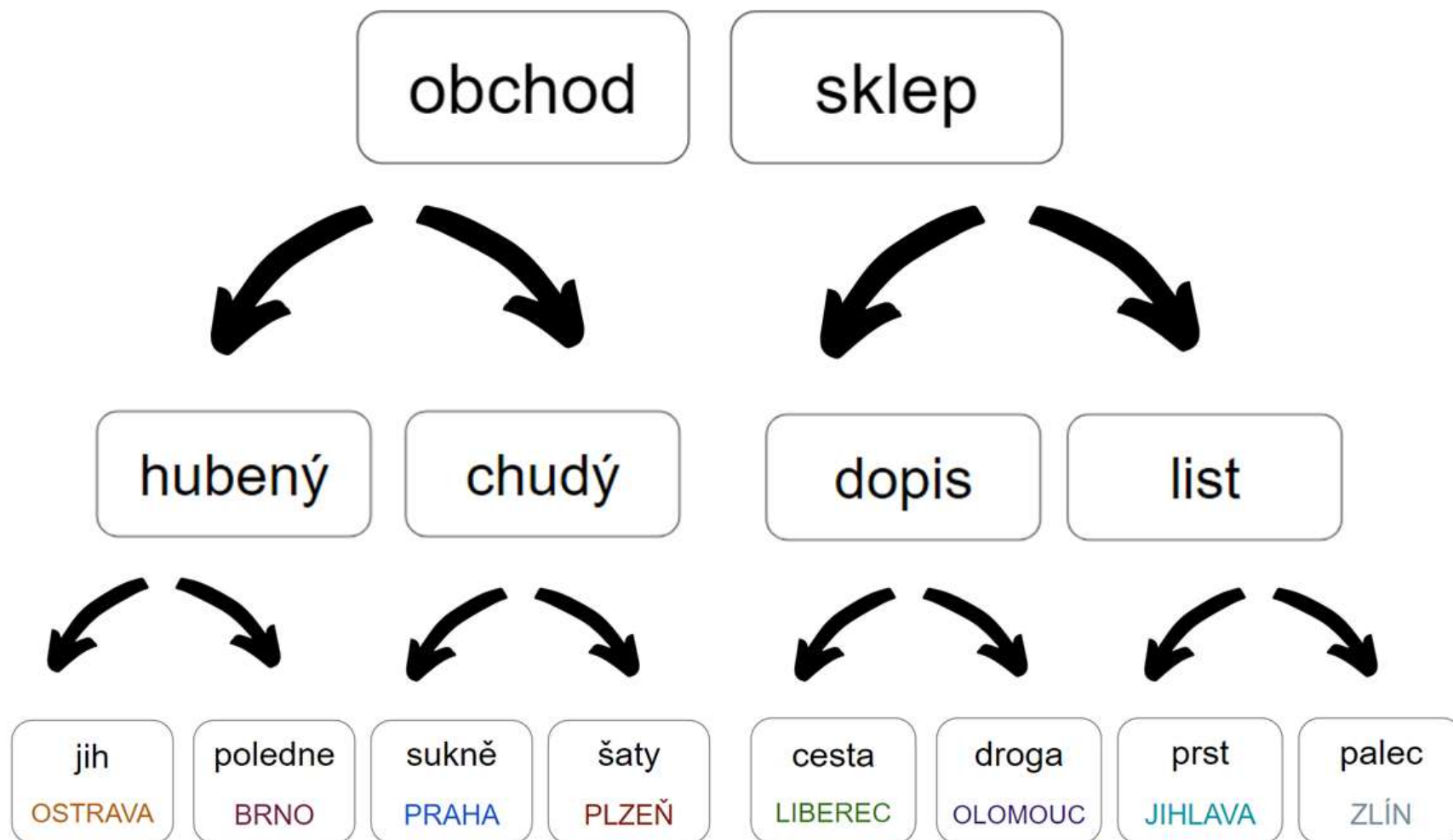
*Kytara, piano, flétna*

Kytara je \_\_\_\_\_ .

Piano je \_\_\_\_\_ .

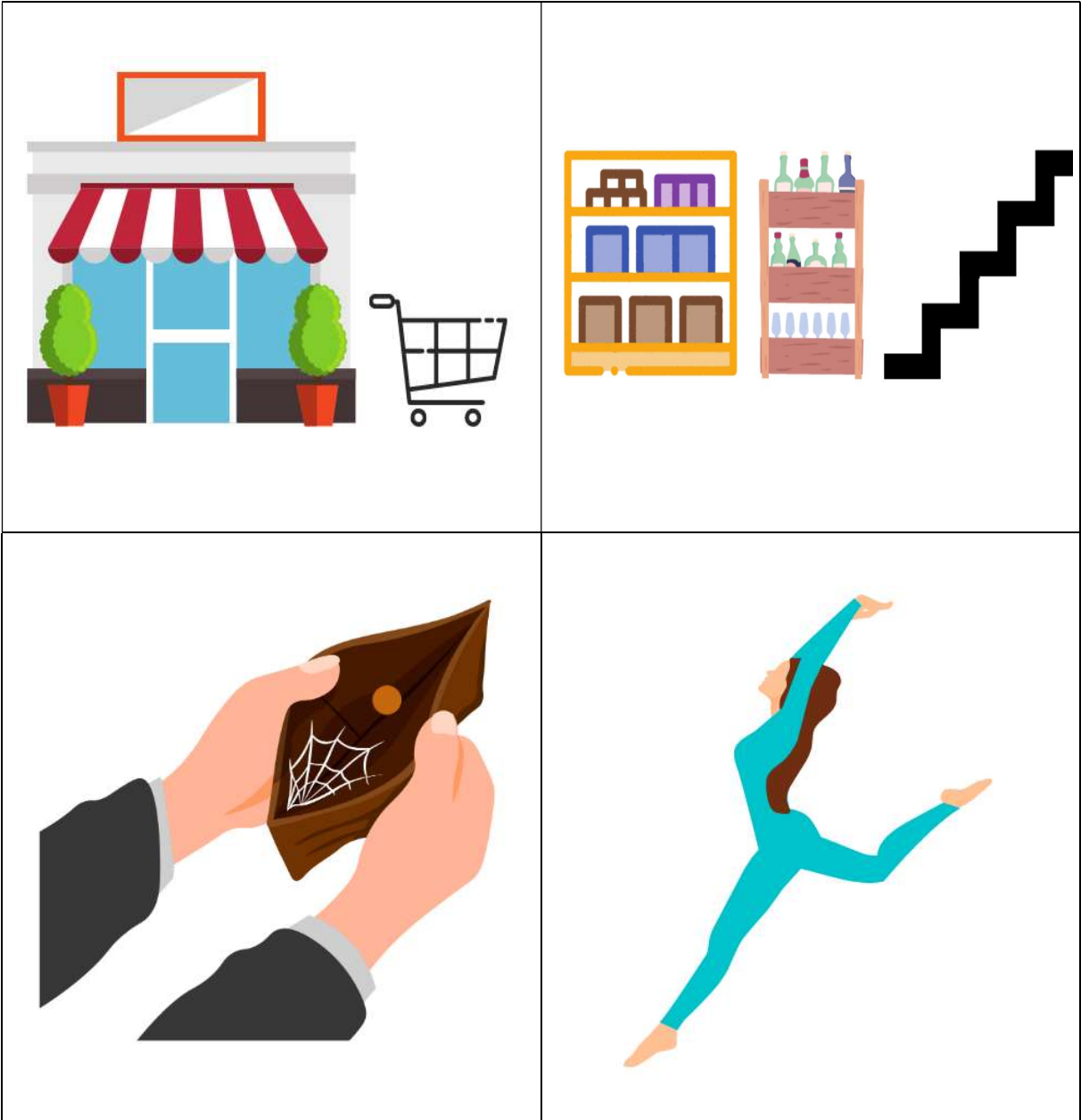
Flétna je \_\_\_\_\_ .

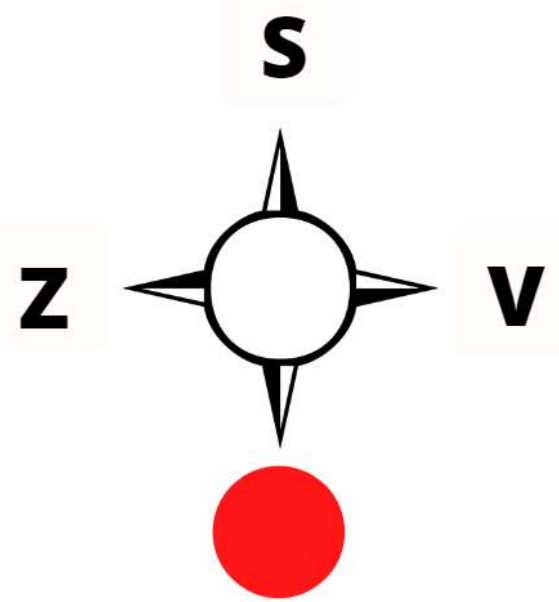
Příloha 4: Herní plán Cesta do města 1





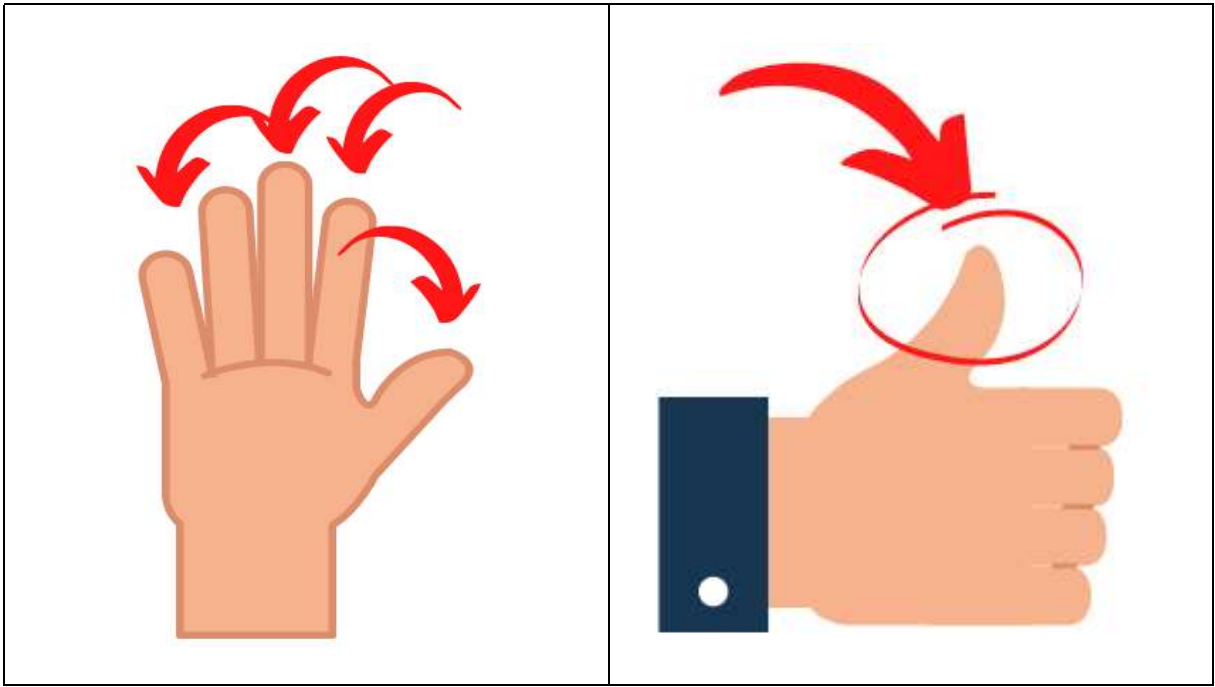
karty:



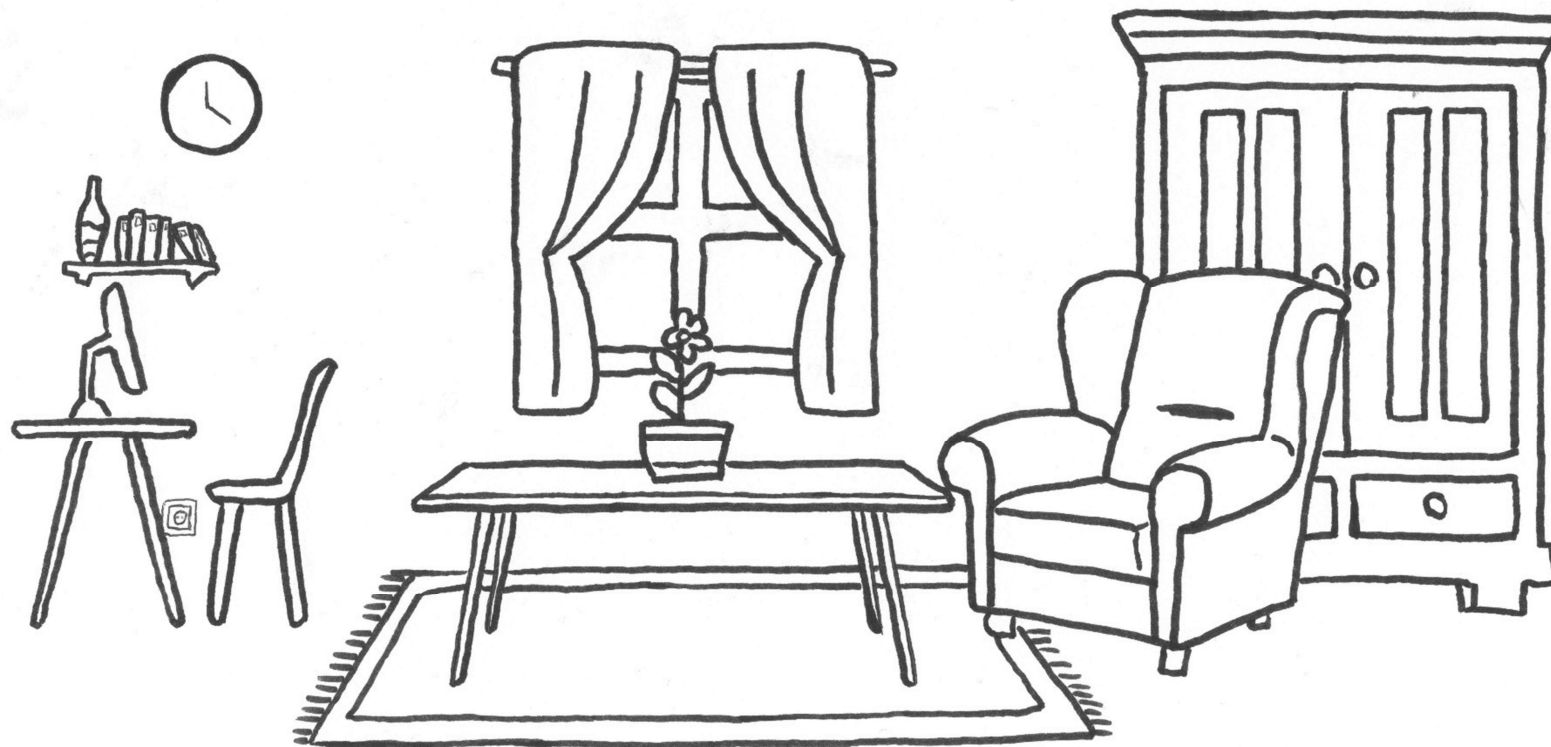


12:00





Příloha 5: Pracovní list Vybarvi pokoj



**Informace:**

Okno je hnědé.

Záclony jsou tmavě červené.

Skříň je šedá.

Koberce je oranžový.

Stůl uprostřed pokoje je hnědý.

Stůl vlevo je světle modrý.

Křeslo je fialové.

Židle je zelená.

Květina má zelené listy a žlutý květ.

Polička je tmavě modrá.

Polovina knih je oranžová a polovina je zelená.

Zásuvka je šedá.

Počítač je černý.

Varianta a)

Je to křeslo nebo židle?



Stará ponožka voní nebo páchne?



Jsou to tepláky nebo dres?



Je to šála nebo miska?



Čtvrtý měsíc je v češtině duben nebo květen?

4.

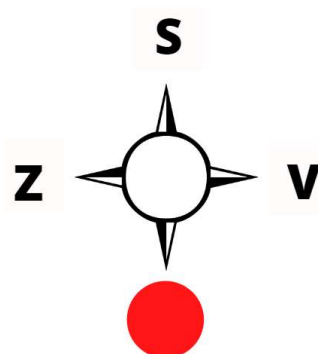
Je to obchod nebo sklep?



Plave nebo plive?



Jih nebo poledne?



Varianta b)

Kde je křeslo?



Kde je dres?



Kolikátý měsíc je květen?

**3. 4. 5.**

Co voní / páchne?





Kde je šála?



Kde je obchod?



Kde je verbum *plavat*?



Příloha 7: Herní plán Kresli – zahraj – říkej!



Karty pro: kreslí

nápad	kotník	kostka	hrad
maminka	kočka	jahoda	poslední
otočit (něco)	postel	škola	náměstí
chyba	plyn	špatný	poledne
záchod	kufr	sukně	prst
fotoaparát	dítě	kytara	nádobí

Karty pro: zahraj

páchnout	vonět	reklamovat	moučník
smutek	stávka	hubený	chudý
pyžamo	čaj	čekárna	guma
vrah	stan	chytrý	chutnat
jízdenka	kyselý	mapa	dřevo
vousy	děkovat	počítat	klepat (na něco)

Karty pro: říkej

důchod	odměna	ústava	poslanec
nepřítomný	penze	cesta	dálnice
statek	výhoda	vojna	hořčice
dospělý	přírodní	závod	zimní
inzerát	káva	kostel	náboženství
pivnice	ledovka	drobné (peníze)	hmyz

**Přečtěte si dopis od Petry. Je v češtině stylově neutrální? Zkuste text zlepšit.**

Ahoj Petře,

jak se máš? A jak se má tvoje žena a děcko?

Já se mám dobře, ale můj dědek je chorý, bolí ho břicho a hlava. Spí nebo čte knihu. Špatně vidí a má brýle.

Dnes jdu na procházku do parku. Miluju jít na špacír! A máj je hezký měsíc.

Taky ráda chodím do divadla nebo na rynek. Jsou tam hezké obchody.

Už nemám čas, musím jít do apotéky pro léky.

Měj se hezky,

Petra

**Přečtěte si rozhovor kamarádek Jany a Alice. Je v češtině stylově neutrální? Zkuste text zlepšit.**

A: Ahoj Jano.

J: Ahoj Alice! jak se máš?

A: Dobře, děkuju. A ty?

J: Ale.., jdu do špitálu – moje teta má raka...

A: To je mi líto. A jak dlouho?

J: Budou to 3 měsíce, ale oznámila mi to nedávno u večeře.

A: Ideální doba! Tak je brzo zdravá.

J: Děkuju. A jak se má David?

A: No, David si zlomil nohu.

J: Vážně?

A: Ano. Lyžovali jsme na horách a on ošklivě upadl. Teď má nohu v gypsu, nemůže chodit, takže celý den leží v posteli. Ale má apetit k jídlu, tak mu každý den vařím polévku.

J: Tak to teď taky nemáš lehké, vid'?

A: To ne. Ale četla jsem artikl o tom, jak zůstat pozitivní, i když máš problémy. Přečti si ho!

J: Dobře, děkuju. Už musím jít. Pozdravuj Davida!

A: Určitě. A já pozdravuju tetu! Měj se.

J: Ahoj.

**Přečtěte si dopis Viktorie o jejím náročném dnu. Podtrhněte stylisticky nevhodná slova a nahrad'te je neutrálními formami.**

11. 7.

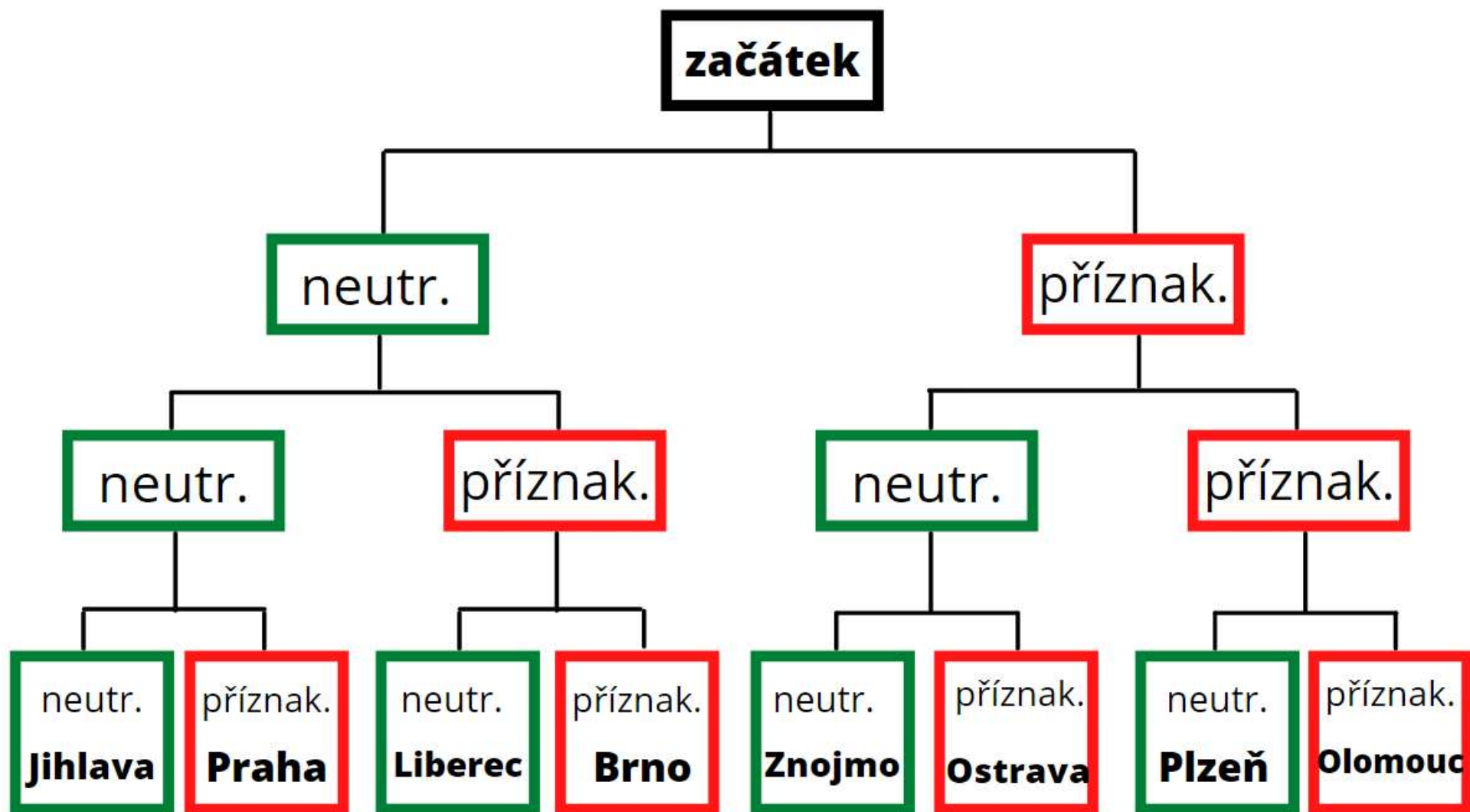
Milý deníčku,

dlouho jsem do tebe nepsala, ale dnes udělám výjimku, protože se mi stalo něco opravdu divného. Martin (můj známý, o kterém jsem ti asi ještě nevyprávěla) chystá oslavu a já mám povinnost se jí zúčastnit. Trávit čas s ním se mi opravdu nechce. A navíc – mám hovořit o jeho sukcesu v Itálii. Nechce se mi. Kvůli té nehodě s Petrem s ním nechci mluvit. Též je červen a děti mají prázdniny, tudíž tam bude i grupa dětí. A ty víš, jak je nemám ráda...

Pakuju dárek pro Martina. Nic extra, z portmonetky vezmu peníze a dám je do obálky. Stejně by jiný prezent neocenil. Oblékám si svoje krásné nové modré hedvábné šaty. Ale zase mám pech. Nebo už je to regule? Ledva vyjdu z domu, začne pršet! A samozřejmě, že jsem si deštník zapomněla doma... Kdybych jen měla víc času! Vyšla jsem včas, ale jelikož se musím vrátit zpátky, přijedu k Martinovi pozdě. A proto bude zase našťvaný. Bolí mě břicho a nikam se mi nechce. Ach jo.

Tak oslava i večeře byla moc dobrá, nikdo nikoho neatakoval. Musím říct, že jsem byla překvapená. Martin kouřil jednu cigaretu za druhou, ale řeknu ti, takhle milého jsem ho neviděla věky. Co se s ním stalo?





Příloha 12: Karty pro hru Výpravčí

Karty se slovesy:

rozumět	psát
hrát (na)	hledat
myslet na	učit se
poslouchat	zajímat se o

potřebovat

chtít

telefonovat

říct

Karty s pádovými otázkami:

koho / čeho	komu / čemu
koho / co	kom / čem
kým / čím	

na domácí úkol	psát	e-mail kamarádce	hrát
tenis	učit se	češtinu	jít
do parku	překládat	do češtiny	hledat
klíče	ochutnat	polévku	podívat se
na film	mít	psa	jít
k doktorovi	smát se	dobrému vtipu	hrát
na kytaru	poslouchat	hudbu	hodit se
k černé košili	říkat	kamarádovi vtip	číst
knihu	zajímat se	o historii	zapomenout

Příloha 14: Pracovní list Tajná přání

Varianta a)



Varianta b)

karty se slovesy:

vážít si	začít	přát si	záležet
dávat přednost	dávat pozor	toužit	pochybovat
dělat starosti	usmívat se	myslet	číst
potřebovat	telefonovat	zkusit	pokračovat
nenávidět	hrát	začít	naučit se

karty s pádovými otázkami:

koho/čeho	s kým/čím	koho/co	na kom/čem
komu/čemu před kým/čím	na koho/co	po kom/čem	o kom/čem
komu/čemu	na koho/co	na koho/co	o kom/čem
koho/co	komu/čemu	koho/co	v čem
koho/co	(na) co	s kým/čím	co

Příloha 15: Desková hra – **Všechno o tobě!**

